

Василије
Селевкијски
*Беседа о
мишару и
фарисеју*

*

Митрополић
Иларион
(Алфејев)
Богословље
лепоте

*

Никеја
домовина
православног
символа вере

*Божјићна и Светосавска посланица
Епископа шумадијског Г. Јована*

фото репортажа

Прослава Божића у Епархији шумадјској

Каленик

Епископ шумадијски Г. Јован Божјићна и Светосавска посланица

стр. 2 и 5

Василије Селевкијски Беседа о митару и фарисеју

стр. 7

Митрополит Иларион (Алфејев) Богословље лепоте

стр. 9

Марко Јефтић, Утицај исихазма на богослужбени простор манастира Павловац.....	12
Никеја - домовина православног Символа вере.....	17
Дејан Радичевић, Владан Миливојевић, Средњовековна црква на Венчацу...	32
Димитриј Марченко, Иконографија анђела - приказати невидљиво.....	34
Георгије Федотов, О стилу у проповеди.....	40

Из летописа Епархије шумадијске
Промене у Епархији шумадијској
Нова издања

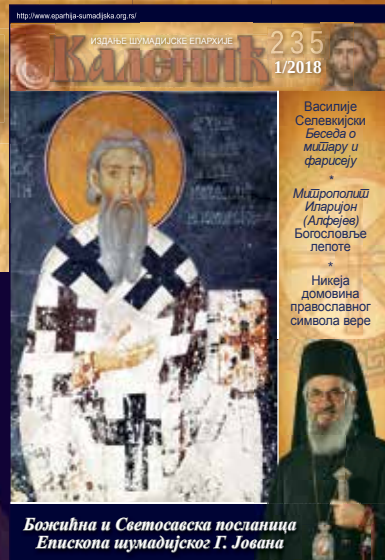
Служења, приједи и посете Епископа шумадијског Г. Јована
Дечија страна

Главни и одговорни уредник: Никола Миловић, протојереј
Заменик главног и одговорног уредника: Негослав Јованчевић
Редакција: Др Зоран Крстић, протојереј - ставрофор, Милић Марковић, протојереј,
Марко Митић протојереј, Рајко Стефановић, протојереј - ставрофор, Драган Икић, јереј,
Небојша Младеновић, протојереј, Владан Костадиновић, јереј, Гордана Јоцић

Уредништво и администрација: "Каленик", Владимира Роловића број 1, 34000 Крагујевац,

e-mail : n.milovic2@gmail.com

Дизајн и прелом: Дејан Манделц

Издаје са благословом
Његовог преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XXXIX,
Број 1, (235), 2018.

Издавач:
Српска православна епархија
шумадијска

Издаје:
шест пута годишње

Тираж: 2000 примерака

Штампа: ГРАФОСТИЛ,
Крагујевац

271.222(497.11)
ISSN 1820-6166 = Каленик
COBISS.SR - ID 50771212

9 771820 616009

БОЖИЋНА ПОСЛАНИЦА ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ Г. ЈОВАНА
О БОЖИЋУ 2017. ГОДИНЕ

Ј О В А Н

ПО МИЛОСТИ БОЖИЈОЈ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ
СВЕМУ СВЕШТЕНСТВУ, МОНАШТВУ И ВЕРНОМ НАРОДУ ОВЕ БОГОМ ЧУВАНЕ ЕПАРХИЈЕ
ШУМАДИЈСКЕ, БЛАГОДАТ ВАМ И МИР ОД БОГА ОЦА, БОГА СИНА И БОГА ДУХА СВЕТОГА
УЗ СВЕРАДОСНИ БОЖИЋНИ ПОЗДРАВ:

МИР БОЖИЈИ – ХРИСТОС СЕ РОДИ!

Рођење Господа нашег Исуса Христа највеће је чудо неба и земље, историје и вечности (Прва Тимотеју 3, 16). Овај велики догађај човек може појмити само вером и чистим срцем. Своју љубав према нама Бог је показао слањем свог Јединородног Сина у овај свет и тако предвечни Син Божији постаје историјски Син човечији, да би нас људе, који смо до Његовог доласка седели у тами и сенци смртној, учинио синовима Божијим. О значају доласка Господа Христа у свет Свети Григорије Палама каже: „Оваплоћење Бога Логоса донело је нама људима неисказана блага, па и само Царство небеско.“ Празник Божића нам јасно говори да се рођењем Христовим небо и земља сједињују у једно. Зато у цркви о Божићу и певамо: „Небо и земља данас су сједињени јер се Христос родио. Данас се Бог на земљи јавио, а човек се до неба уздигао. Данас је, због човека, видљив у телу Онај који је по природи невидљив. Стога Му и ми дајемо славу анђелским ускликом: Слава на висини Богу, а на земљи мир.“

Бог се оваплотио да би могао да каже о себи и о нама ону последњу истину, која нам се никако другачије није могла открити: да нема више провалије која дели Бога и човека; нема несавладивих препрека за сусрет између Бога и човека – очи у очи, лицем у лице. Ради тог сусрета Господ је сишао на земљу и постао човек, проповедао Царство Божије, лечио људске болести, претрпео муке и смрт на крсту, васкрсао из мртвих и вазнео се на небеса.

Највеће чудо Богооваплоћења је у томе што се оно, догодивши се једном у историји, изнова обнавља у сваком човеку који прилази Христу. Ми тајанствено Христа срећемо у молитви, када откривамо да је Бог дошао да се усели у нас и испуни нас својим живоносним присуством. Ми Христа сусрећемо у Евхаристији, када причестивши се Телом и Крвљу Христовом, осетимо да је наше сопствено тело прожето Његовом Божанском енергијом. Ми сусрећемо Христа у нашим ближњима, када видимо да у сваком од њих сија лик Божији. Ми сусрећемо Христа у нашем свакодневном животу, када у буци и вреви одједном

чујемо Његов глас како нас зове. Управо се тако Он изнова јавља у душама хиљада и хиљада људи и мења и преображава читав њихов живот, чинећи од неверника вернике, од грешних светитеље.

Шта је смисао и циљ човека на земљи, шта је сврха његовог подвига, свих његових духовних и моралних напора?

Одговор на ова питања, као и на питање смисла и циља Оваплоћења Сина Божијег, даје нам Свети апостол Павле: „А кад дође пуноћа времена, посла Бог Сина својега, који се роди од жене, који би под законом, да искупи оне који су под законом, да примимо усыновљење“ (Галатима 4, 4-5). Христос је, дакле, дошао у овај свет да све људе учини синовима Божијим. Стога се ми, захваљујући том усыновљењу, научени од самог Господа, пре свега на Литургији, али и у свакој прилици обраћамо Богу као своме оцу речима *Оче наши*.

Ово је разлог да схватимо како је циљ човековог живота на земљи, односно једина сврха човечијег постојања – богосиновство. „А када смо деца, и наследници смо: наследници, дакле, Божији а сунаследници Христови; пошто с њим страдамо да се с њим и прославимо“ (Римљанима 8, 17). Богосиновство је, према томе, највећи идеал хришћанина, идеал који се мора непрекидно остваривати и доказивати (сравни Прва Јованова 3, 1-3). На то нам указује целокупно Јеванђеље, а пре свега родослов Господа Исуса Христа, који сведочи и доказује да Син Божији, остајући оно што је био, постаје и оно што није био. Остајући истинити Бог, постаје истинити човек. Тиме је све људе који су у

Њега поверовали учинио синовима Божијим. Јер, ако је могуће да Син Божији постане Син човечији, онда је исто тако могуће да и синови човечији постану синови Божији по благодати. „Видите колику нам је љубав дао Отац, да се деца Божија назовемо и будемо; зато нас свет не познаје, јер њега не позна“ (Прва Јованова 3, 1). Наше богосиновство је последица Оваплоћења Бога и показује се као највиша пројава љубави Божије према човечијем роду.

Зашто је дошао Син Божији на земљу?

Дошао је да обрадује сваког човека, свако људско биће у свим вековима и у свим световима, доневши на земљу цело небо, све небеске и вечне вредности: вечну истину, вечну правду, вечну љубав, вечни мир и вечни живот. Данас се десило оно што је касније посведочио јеванђелист Јован, љубљени ученик Господа Исуса Христа: „И Логос постаде тело и настани се међу нама, и видесмо славу његову, славу као Јединороднога од Оца, пун благодати и истине“ (Јован 1, 14).

Зашто је дошао Син Божији на земљу?

Дошао је да донесе љубав међу људе. Истинска хришћанска љубав јесте основно начело људског живота, начело друштвеног живота, начело живота уопште. Христова љубав јесте порицање свих видова егоизма, па зато једино она избавља из отровне таме самољубља, охолости и саможивости. Једино Христовом љубављу, тим савршеним човекољубљем, условљена је хармонија, како у човековој личности, тако и у људском друштву. Љубав којом Христос љуби људски род јесте једино средство којим човек може правилно устројити свој однос према свима и свему

у овом свету. Христова љубав је једини савршени закон за људски живот. „И који год буду живели по овом правилу, мир на њих и милост“ (Галатима 6, 16). Јер је Спаситељ рекао: „И како хоћете да вама чине људи, чините тако и ви њима“ (Лука 6, 31). У ових неколико речи изражено је цело Јеванђеље. Овим је Спаситељ обележио пут и начин којим се предокуша Царство Божије у човечијем животу.

Христос је, надаље, мир наш. Својим миром Христос је помирио васељену, давши свима подједнаку

прилику да се измире у Њему. Зато апостол Павле и кличе: „Нема више Јудејца, ни Јелина, нема више роба ни слободнога, нема више мушког ни женског, јер сте ви сви један (човек) у Христу Исусу“ (Галатима 3, 28); те су тако хришћани браћа међу собом.

Мир је, браћо и сестре, једна од најчешћих речи коју налазимо у Новом Завету. Миром све започиње и миром се све завршава. Своју искупитељску мисију Спаситељ започиње миром: „Слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља“ (Лука 2, 14), објавише свету рођење Господа анђели; и са њима мноштво војске небеске хвалили су Бога. Господ је миром поздрављао и миром отпоздрављао и са позивом на мир од себе испраћао. Са благословом мира од својих ученика се раставио, рекавши им: „Мир вам остављам, мир свој дајем вам; не дајем вам га као што свет даје. Нека се не збуњује срце ваше и нека се не боји“ (Јован 14, 27-28). И апостол Павле сваку своју посланицу започиње и завршава поздравом мира хришћанима дотичних Цркава. Са позивом на мир започиње и Света Литургија.

Мир је, браћо и сестре, стање срца и душе. Људи, оптерећени својим унутрашњим раздорима и немирима, свуда око себе шире немир и несрећу. Кад човек зарати са Богом, он се истовремено нађе у ратном стању и са самим собом, са природом, људима и анђелима. „Добар човек из добре ризнице срца својега износи добро, а зао човек из зле ризнице срца својега износи зло, јер уста његова говоре од сувишка срца“ (Лука 6, 45), учи нас Господ.

Данас, више него икад, потребни су нам мир на земљи и добра воља међу људима и народима. Неће бити мира међу људима, неће бити мира међу народима, докле год људи не буду испуњени хришћанским човекољубљем, докле год сваки човек не заволи ближњег онолико колико себе воли, докле год савршена љубав не постане закон живота за све. Данас нам је потребан јеванђељски, Божански мир, мир који нам се роди у Витлејему – Новорођени Богомладенац Исус Христос, који је вечни мир.

Савремени човек услед брзог темпа живота, не стиже да се довољно унесе ни у породични, а ни у црквени живот. Све је мање међусобних разговора и разумевања и зато се често делимо међусобно, а сва-

ка подела са собом доноси слабљење вере и поверења, наде и љубави. Зато је Богомладенац Христос дошао на земљу да се у Њему обнављамо и препорађамо и да у Њему нађемо себе и једни друге.

Божић је код нас празник који је препун обичаја који исказују богатство историјског постојања нашег народа. Ипак, неопходно је указати да се смисао Божића не исцрпљује у историјском сећању, него да је овај празник животни значајан за сваки нараштај и за сваког човека. Обичаји јесу саставни део сваког празника, али је неопходно да из њих извучемо поуку и смисао, а не да обичаји представљају пуко извршавање одређених радњи. Тако се догађа да се због обичаја животодавни смисао овог празника често превиђа и заборавља.

Прослављање празника Христовог Рођења треба у сваком човеку да пробуди осећај верског препорода и да га јасно усмери ка практичном хришћанском животу. Тај практични хришћански живот је заправо врлински живот без којег је немогуће да се човек усавршава, јер његова вера остаје само мртво следовање одређеној доктрини. Вера без врлине могла би се поистоветити са идеолошким учењима којих у савременом свету има много. Јасно је да Православље није идеологија, него живот по Јеванђељу на основу кога људи могу да нас препознају као истините православне вернике. Зато је важно да наше прослављање Бога и слављење празника најпре покажемо кроз врлине.

Господ Исус Христос нам је својим личним примером, животом и делима указао шта су врлине и где је њихово место у човековом животу. Живећи врлинским и светотајинским животом човек се охристовљује тако да сва његова дела налазе своје испуњење у личности Господа Исуса Христа. Управо из тог разлога неопходно је почети говорити о врлинама на овај дан када је Христос постао човек и започео наше спасење. Дакле, Божић је својеврсни почетак нашег васпитавања у врлинском животу. Када говоримо о врлинама, јасно је да је њихов број неограничен и да врлинско живљење зависи од сваког појединца и његовог односа према другом, али неопходно је да се укаже на чињеницу да су од свих врлина данашњем човеку најзначајније

три: вера, нада и љубав, које представљају три реалности које су неопходне човеку у свим временима, зато што је он поробљен својом животном везаношћу за добра овог света, док веру, наду и љубав често доживљава као нешто споредно у свом животу. Ипак, човек данашњице треба да види да наведене врлине

јесу суштински битне за његово постојање. Ову истину најпре треба да видимо у празнику Божића.

Са овим жељама и молитвом Богомладенцу Христу, желимо вам, драга децо духовна, изобиље Божићног мира, слоге и љубави, поздрављајући вас Божићним поздравом:

**МИР БОЖИЈИ – ХРИСТОС СЕ РОДИ!
ВАИСТИНУ СЕ РОДИ!**

**Срећна и Богом благословена наступајућа Нова
2018. година.**

*Ваш молитвеник пред Богомладенцем Христом
Епископ шумадијски*

Еп. Јован

Ј О В А Н

МИЛОШЋУ БОЖИЈОМ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ
СВЕМУ СВЕШТЕНСТВУ, МОНАШТВУ И ВЕРНОМ СВЕТОСАВСКОМ НАРОДУ ОВЕ БОГОМ
ЧУВАНЕ ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ, БЛАГОДАТ ВАМ И МИР ОД БОГА ОЦА, БОГА СИНА И
БОГА ДУХА СВЕТОГА И ДА МОЛИТВЕ СВЕТОГ САВЕ БУДУ СА СВИМА ВАМА

*Радуј се, Свети Саво, који владаре и оце својим
људима подари;*

*Радуј се, Светитељу Саво, српски просветитељу
(Из Акатиста Светом Сави).*

Ако бисмо исходиште свих Светих Срба тражили у једном имену, то би, свакако, било име Светог Саве, јер су сви наши Свети живели угледајући се на Светог Саву, на његове врлине и подвиге. Најзначајније дело Светог Саве јесте установљење Цркве Христове у роду свом, у роду српском, кроз коју нам је показао пут до Једног Истинитог Бога, Господа Исуса Христа. То је највеће дело које је могао учинити за српски род: дати своме народу Истинитог Бога и то у време када је тај народ био под “опсенама” лажних богова. Овај чин је не само дело, него сведело. Из њега извиру и из њега потичу и сва славна дела наше историје и нашега народа. Сви српски Свети на челу са Светим Савом сведоче нам да су се они подвизавали у једном Христу и да су сви урастали на једном истинском попришту врлине.

Свети Сава, слуга једног Бога и свога народа, као и сви наши Свети, подстичу нас на исти подвиг: да свако од нас свим срцем, по мери својих сила, хитамо тим путем у изграђивању Цркве у нама као једине тврђаве спасења.

Светог Саву је Дух Свети осветио и научио да свој народ уведе у Цркву Христову упутивши нас да Црквом живимо као свеосвећујућом силом кроз коју једино можемо да се спасемо, јер изван Цркве нема спасења. Свети Сава, живећи светим врлинама у Цркви Христовој стекао је помоћу њих Духа Светога којим је живео и узрастао у “човека савршена, у меру раста висине Христове” (Еф 4, 13). За Светог Саву можемо слободно рећи да је као јарка звезда украсио небо разним даровима и разним красотама у правди, у здравоумљу, у храбрости, у разуму. Тако је Свети Сава постао најумније, најбоље и “најлепше српско дете”. Он је наш Претеча који нас приводи Христу. Он није био преносилац вести кога љуљају супротни ветрови, већ наше Божанско утврђење и непоколебљиво окупљење Цркве; и он нас, уколико га призовемо у својим молитвама и следујемо му у свему, чува непоколебљивим, развејавајући свако наше искушење јер са њим ми јачамо у светим врлинама.

Свети Сава је био човек оствареног Јеванђеља који је читав наш народни живот и обичаје християнизовао и хуманизовао. Он је нашем народу даривао највећи дар, онај дар који је “седам пута у огњу претопљен”, Реч Божију и Једног Истинитог Бога, Господа Исуса Христа. Тај дар Свети Сава је сам примио у манастиру Хиландару, где се научио да основу живота и постојања свога народа и свих народа види у љубави према човеку и љубави према Богу, о чему између осталог и говори у “Хиландарском типикју”.

Личност Светога Саве, кога данас прослављамо, надахњивала је све наше нараштаје, али не само у нашем народу. Он подједнако припада свим хришћанским народима, али усуђујем се да кажем и нехришћанским који су у њему видели, по речи Доментијана: “Правог Божијег човека”.

Испуњен том љубављу, Свети Сава је више него ико пре њега и више него ико после њега радио на народној писмености и књижевности, на састављању првих, нашим језиком писаних, песничких и књижевних, правних и дипломатских текстова, на подизању величанствених по архитектури и уметности црква и манастира, при којима је оснивао прве школе које су кроз векове живеће управо онако како их је Свети Сава утемељио и усмерио.

Испуњен том љубављу, Свети Сава је позивао на љубав где год је ногом крочио, и кад је боравио на Истоку и кад је боравио на Западу. Свима је сведочио Христа Васкрслога, показујући да радост спасења које нам је Господ даровао надилази све наше нетрпељивости, сву нашу омеђеност самољубљем. Испуњен таквом љубављу, Свети Сава је био човек у коме се Исток и Запад сједињују кроз харамонију која задивљује, како рече један светитељ нашег времена.

Љубав је ширила његово биће до неслућених размера. Њоме се он ослобађао окова смрти, ускости,

ограничености и националне идеологије због чега га данас славе многи православни народи као великог учитеља Јеванђеља и угодника Божијег. Управо на ту и такву љубав, и данас, у ово време и невреме, позива нас Свети Сава. Позива нас да свој род и све народе загрлимо као човекољубци и богољубци, како би нас Господ познао као своју децу, како би и ми, као Свети Сава, зачули речи Вечнога Живота.

Основавши аутокефалну – самосталну Српску Цркву, уредивши у њој епархије и парохије, поставивши епископе и свештенике, као и манастире и монаштво, Свети Сава се бринуо да их све снабде богослужбеним утварима и књигама. Зато је он на повратку из Никеје, где је хиротонисан за Архиепископа свих српских и приморских земаља, прикупио законске књиге, богослужбене текстове без којих нису могле постојати епископије, храмови и манастири, као и све друге списе који ће бити сабрани у правном зборнику названом “Номоканон” или на српском “Законоправило”. То изричито Свети Сава напомиње у једном од завршних поглавља овог “Законоправила” у коме се између осталог каже: “Појавише се на светлост словенског језика богонадахнуте ове књиге зване Номоканон, јер пре тога беху помрачене облаком грчког језика. Али сада пак заблисташе, то јест, протумачене су и благошћу Божијом јасно сијају. Сваки пак учитељ, тачније сваки епископ или презвитер или неки други са учитељским чином, ако ове књиге не упозна добро, неће знати ни сам ко је. Али ако проникне у дубину богонадахнутих ових књига, као у огледалу видеће и сам себе какав је и какав треба да буде, а и друге ће познати и научити. Изађе, дакле, на светлост нашег језика овај божански спис”.

Међутим, као што и сам назив овог зборника говори, у њему Свети Сава није сабрао само црквена правила, каноне, већ и световне законе. Тиме је овај први српски законодавац подарио своје народу норме којима се утемељују правни оквири новоуспостављене Српске Цркве и српске државе.

Састављањем зборника световних и црквених прописа, Свети Сава је следио учење Светих Отаца по коме између ова два облика власти мора постојати “сагласије”. Свети Сава је добро осетио да то није смо теолошка догма, већ императив преживљавања, поготово на овим балканским ветрометинама. Тек у међусобној повезаности и обједињености, могли су током времена најтежих искушења да опстану и српска Црква и српска држава.

Такође, велико и славно дело Светог Саве, за које преподобни Јустин Телијски, каже да је “дело равно другом сунцу у историји нашој”, јесте и светосавска просвета, истинска просвета. Свети Сава је увек први и увек највећи просветитељ српскога народа јер је највећи светитељ из рода нашег. Господ Христос је донео, браћо и сестре, овоме свету просвету, просвету која човеку даје знање о ономе што је најважније за човека у овом и у свим световима, донео је просвету која објављује: човек је бесмртно и вечно биће. А како се та просвета остварује у свету и у роду људском? Остварује се светитељством, јер само су светитељи истински просветитељи, зато што су они усвојили Христову просвету, а међу нама то је у највећој мери усвојио и остварио Свети Сава. Зато је српски народ у дубоко побожној души својој истакао Светог Саву као свог највећег Просветитеља.

Свети Сава је сав свој живот посветио Господу Христу, Цркви Христовој и своје народу. Он је даноноћно служио Богу и роду своје желећи само једно, а то је да

Господ Христос царује у свакој српској души, у свакој српској породици, да Господ Христос царује у школи, у просвети, у земљорадњи, у сваком људском послу. Он хоће да Господ Христос буде све и свја за свако људско биће, за свако људско друштво. Зато је он пошао српском земљом да створи свету Србију помоћу Цркве и свете школе; не школе обичне, него свете школе. Зато сви ми, као заједница и појединци, полажемо испит данас пред Светим Савом, јер нас он пита: шта смо од дарованог примили и усвојили и шта смо пренели на друге?

Свети Сава је уткан у све поре живота српског народа свога времена, али и свих познијих векова, па до данас, све их је оплеменио, облагородио, осветио. Благодатно зрачење таквог живота и рада пратила су наш народ ево преко осам векова. Његова светлост нам је зрачила у тами ропства, његова рука нас је водила када смо остајали без државе и политичког вођства. Његов ум нас је саветовао шта нам ваља чинити кад год смо били у недоумици и на историјској раскрсници. А зар данас нисмо опет по ко зна који пут на раскрсници? Зар нам и данас не парчају земљу и отимају је, попут Косова и Метохије, као и раније много пута? Но, Срби су захваљујући помоћи Светог Саве, са једне, и спремности Срба да следе Светог Саву и слушају га као свог духовног оца, учитеља и просветитеља, с друге стране, успели да се одрже на овој историјској ветрометини до дана данашњег. И данас, када смо по ко зна који пут, поново пред историјском одлуком, ми свој опстанак видимо у што вернијем следовању пута који је пропутио и нама у аманет оставио Свети Сава.

Тако нам је својим животом и делом Свети Сава оставио у аманет много вредног, дао нам је путоказ куда и како треба ићи. Његова дубока вера и продуховљеност, али и мудрост и борбеност када затреба, врлине су које пречесто недостају његовом народу. Када се одрекне Светосавља, српски народ поклекне, изгуби се и залута неком од странпутица. Тада је слаб и немоћан, и други му одређују судбину. Међутим, самосвојност је врлина када иза ње стоји нешто што је заиста вредно, а не само испразно позивање на прошлост и минула времена. Свако поколење се мора доказивати испочетка пред собом и другима, и преиспитивати вредности које поседује. Свети Сава је то најбоље знао и умео. По томе нам може бити узор и за будућност. За Светим Савом се иде само живљењем јеванђелских заповести и врлина, вером Христовом, љубављу Његовом и стремљењем ка Царству небеском.

Нека би Благослов Господ молитвама Светог Саве и нас разбудио на све што је свето и велико, и да славећи Светог Саву градимемо своје спасење и спасење свога народа. Нека би Свети Сава свима нама био учитељ и вођа у томе, да нас учи и води кроз овај живот и овај свет и уведе у Вечни живот.

Ваш молитвеник пред Господом и пред Светим Савом
Епископ шумадијски

Дано у престолу Нам граду Крагујевцу 27/14.
јануара 2018. године

Василије Селевкијски

БЕСЕДА О МИТАРУ И ФАРИСЕЈУ

Василије Селевкијски (у Исаврији) био је уведен у чин епископа између 432. и 447. године. Присуствовао је Константинопољском Сабору (448) и заједно са својим ђаконом Атанасијем иступао против јеретика Евтихија, који није признавао сједињење две природе у Исусу Христу и једносушност Господа нашег с нама по човештву. Међутим, 449. године на „разбојничком сабору” у Ефесу показао се присталицом Евтихија. Промену својих мисли касније је на Халкидонском Сабору објаснио тиме да је од стране Диоскора било употребљено насиље над њим, као и над многим учесницима Ефеског саборања. Оци IV Васељенског Сабора прихватили су ово објашњење из поштовања према њему и Василије је, потписавши Томос Светог папе Лава Флавијану, био утврђен у достојанству епископа и управљао је својом епархијом до саме смрти (460). Године 458. Василије је заједно са другим епископима своје провинције упутио посланицу императору Лаву I као подршку одлукама Халкидонског Сабора, протестујући против постављења на Александријску катедру Тимотеја Елура, познатог по својим монофизитским гледиштима.

туђ ни типолошки метод, пошто, по његовом мишљењу, Стари Завет припрема људе за прихватање Христове благовести посредством праликова (види: На пророка Јону / In Jonam/. Or. 13. 2 // PG. 85. Col. 173–176). Свето Писмо води људе ка вечном животу, пошто учи како да достигнемо бесмртност и спасемо се (види: На историју Давида Or. 14. 1 // PG. 85. Col. 184).

Стил Василија Селевкијског је веома захтеван и у исто време једноставан, пошто се прилагођава нивоу својих слушаоца.

Надамо се да ће читаоци извући духовну корист из предложене „Беседе о фарисеју и митару”.

Беседа о фарисеју и митару

„Два човека уђоше у храм да се помоле, један – фарисеј, други – митар”. Представљајући ове особе једну поред друге, Спаситељ исцељује одговарајуће страсти. Јер један од њих је сапутник врлина, а други – порока. Христос упоређује крајности живота сваког и изравнава високоумног праведника и смиренумудрог грешника због тога да би

наде, окренуте победи, парадоксално училе људе да беже од страсти. Јер фарисеј је био учитељ врлина, тумач закона, наследник Мојсијевог говора и положаја, а митар се бавио неприличном послом – сакупљањем пореза, он је гомилао богатство зеленашењем, бавио се неподношљивом отимачином, плачком, користећи се законима као оружјем, употребљавао је насиље, због којег је постао проклет и на земљи и на мору. Јер је митарски занат распростро своје руке и на једну и на другу стихију, његов плод су сузе ближњих, благо његово – несрећа других људи. И ево митар, обременен таквим страстима, улази у храм, а фарисеј је ступио овде, уносећи благо врлина.

Шта чини фарисеј? Као што је речено, ушавши, он почиње да се моли, као да говори са Богом и гледа му у лице, а пре очекујући узношење на облаке, како би на небу разговарао са Богом. „Благодарим Ти што нисам овакав, као

остали”. Дobar почетак за благодарење – осуђивање света. И судећи изриче за све осуду на смрт. „Јер ја нисам такав, као остали људи”. О, тирански је говор фарисеја, јер он држи себе изнад свих, а све сматра за некакав преостали део. „Благодарим Ти, што ја нисам такав, као остали”. Самим тим фарисеј је почео да вређа Бога: „Ти немаш другог праведника на земљи. Само сам ја за Тебе ризница врлина. Земља би била пуста од праведности, ако ја не бих ходао по њој. Ја нисам такав, као остали људи, тим пре као овај митар”. Дакле, страст је нашла за себе материјал и објект. Јер надменост осуђивања није оставила на миру онога ко је ушао заједно са фарисејем. Фарисеј се показао судијом уместо молитеља, јер се чини да заједно с Богом суди митара. „Јер он”, као да каже фарисеј, „оскрнављује својим

Сачувао се читав низ радова епископа Василија. Прво, то су четрдесет проповеди на различите теме Старог и Новог Завета. Друго, споменута посланица императору Лаву, на латинском језику. Треће, две књиге о животу и чудима Свете Текле, у стиховима. Осим тога, истраживачи му приписују неколико проповеди, потписаних именима Светих Атанасија Александријског, Андреја Критског, Јована Златоуста и Прокла Константинопољског.

Стриктно пратећи јеванђељски текст, Василије Селевкијски се усредсређује на његов морални смисао, пошто „богоданахнуто Писмо јесте учитељ врлина” (На пророка Давида /In Davidem%. Or. 17. 1 // PG. 85. Col. 216) и чува поучне примере светих мужева за потомке (види: Ibid. Col. 205). Међутим, епископу Василију није

присутвом моје благодарење, ја нисам хтео ни да га видим, ни да га спомињем. А ја постим двапут у недељи (овде он изобличава стицање кроз храну), одвајам десети део од свега иметка (а овде, подсећајући на дуг, Бога чини својим дужником). Ја сам делима победио Мојсијеве заповести и подвизима превазишао законе. Мојим жртвама обогатио се храм”. Ето такав је фарисеј, који се хвали подсећањем на врлине.

Погледајмо и на митара. Где се он скрива и моли се?

Као што је речено, ставши даље, он чак није смео да подигне очи ка небесима, јер је при уласку свест о сопственим гресима свезала његову смелост. Сећање на учињено помрачило је његов поглед. Испустио је дубок јецај из срца, био је себе у груди, сам себе је кажњавао уместо судије, раздирао душу плачем, ударајући руком у срце; сам је себи постао целат, изливајући глас бичеваног преступника: „Милостив буди мени, грешноме”. Он каже: „Немам добрих дела која ће ме заштитити,

дан више него фарисеј”. Изменио се поредак. Митар се показао више оправданим него праведни фарисеј, захваљујући праведном Судији. Преобразила се природа ствари. Узвисила се ка небесима, свргавајући надменост. Онај који је достигао смирење, узноси се ка висинама. О митаре, сабиратељу човекољубља! Митаре, предивно си достигао благо пристаниште спасења! О грешнике, отворио си пут грешницима ка смелој молитви! Ти си нас научио да дело митара може бити силније од праведности. Ти ниси престао да тражиш порезе, док их ниси узео од самог Христа! Страшно је и тешко митарство – гордости, страшно је и чини човека непријатељем Творцу. „Ја нисам такав, као овај митар”. Истину говориш, фарисеју, јер он је добио оправдавајућу пресуду кроз смиреност. Ти кажеш: „Постим двапут у недељи”. Али узалуд ти проливаш труд поста ради гордости, јер страст душе оскрнављује твој дар. „Ја нисам такав као остали”.

одасвуд сам поражен гресима, о мене ударају таласи неправедних дела, и видим море зала мојих. Ко ће бити лекар мојим јадима? Куда да прибегнем и где да нађем помоћ, какво праведно дело да представим, које сам учинио добровољно? Како да избегнем праведне оптужбе? Могу ли да подигнем очи ка небу, које сам ожалостио преступима? Могу ли да погледам Бога, којег сам клеветао и радовао се томе? Али у Њему ћу једино наћи лек од невоља, Његовој милости прибегавајући, избећи ћу опасности. Боже, милостив буди мени грешном! Само грехом, а не праведношћу могу да се хвалим. Не следи, о Судијо, мишљење фарисеја, не гнушај ме се скупа с овим горделивцем. Ја знам да је праведан Саздаатељ, а Њега не сматрају својим судијом. Позивам се на човекољубље – једино спасење за грешнике. Показујем ране своје, Ти ми подај исцељење”. Шта говори Онај који види молитве свих, Судија, који ће саслушати свакога? Учимо каква приговор износи смиреном грешнику и хвалисавом праведнику. Он каже: „Изашао је из храма митар оправ-

Твој праотац Авраам (пре је отац митарев, јер се сродио с њим својом нарављу) зар није говорио с Богом тако – гледајући земљу: „Ја сам земља и пепео” (Пост. 18, 27)? Погледај како признавање немоћи своје природе даје приступ ка Господу. И он је разговарао са Богом, више оборивши очи свога ума, него ли тела.

Зар ти не чујеш појућу лиру Давидову: „Срце скрушено и смирено Бог неће одбацити” (Пс. 50, 19)?

Тако је и твој учитељ Мојсије разговарао са Богом: „Ко сам ја да идем фараону?” (Изл. 3, 11). Бежимо, вољени, од страсти „праведника”, јер се фарисеј удаљио од праведности. Бежимо од гордости, због које је пао и ђаво. „Видех сатану где паде с небеса као муња” (Лк. 10, 18). Муњом његове природе угасила се страст. Чујмо речи Спаситеља: „Блажени сиромашни духом, јер је њихово Царство Небеско” (Мт. 5, 3). Њему слава са Оцем и Светим Духом у векове. Амин.

Превео са руског Горан Дабетић

Иларион (Алфејев), Митрополит Волоколамски

БОГОСЛОВЉЕ ЛЕПОТЕ

„Једно сам молио од Господа, само то иштем, да... созерцавам лепоту Господњу” (Пс. 26, 4)

Лепота је једно од централних појмова не само философе и естетске мисли, него и богословља. Међутим, за простог малограђанина разговор о лепоти може се показати као нешто излишно, као нешто што није неопходно или је чак испразно. Јер је лепота

ли на преиспитивање односа према лепоти у Совјетском Савезу средином 1950-их година, када су била дотакнута питања естетског односа према свету. Иако су сви учесници тада покренуте дискусије уверавали да следе принципе марксистичко-лењинистичке философије и естетике, њихово тумачење лепоте било је задивљујуће различито. Једни² су тврдили да је лепота као почетно природно својство постојала и пре људског друштва.

Други³ су разматрали лепоту као социјалну и културну појаву, која изражава у конкретној и чулној форми човеково потврђивање у свету, меру слободе његове и друштва. Трећи⁴ су одређивали лепоту као „одражену у свести законитост одређеног својства” или као поклапање „реалности и идеала”. На почетку 1960-их година предузимани су покушаји да се осмисли лепота у аксиолошком аспекту, да је представе као естетску вредност, да је покажу узајамно зависном са другим естетским категоријама, да испоље особеност лепоте у уметности, особености њеног субјективног опажања и доживљавања.

У 70-им и 80-им годинама философи и богослови су почели да говоре о религиозним истинама, заклањајући се естетским категоријама. Споменимо чувену вишетомну „Историју античке естетике”, А. Ф. Лосева, која је, у суштини, била историја античке философије и религиозне мисли. Споменимо радове С. С. Аверинцева и В. В. Бичкова, посвећене естетици, али који су откривали свет тада забрањене светоотачке мисли. Појављивање ових књига био је догађај за многе верујуће и мислеће људе.

Сви ови покушаји осмишљавања ослањали су се само на једно те исто емпиријско искуство – човек, једанпут рањен лепотом, више никада не може да живи без ње. Ствар овде није само у томе што нас лепота измирује са животом. Доживљавање лепог, досезање лепоте – то је искуство скоро мистичко, оно уводи човека иза граница њега самог, ставља га ли-

цем к лицу с нечим великим, недостижним и скупа с тима задивљујуће радосним, блиским, жељеним.

Гледајући на еволуцију односа према лепоти у совјетској држави можемо рећи да је њено почетно одрицање више одговарало владајућем атеизму. Зато совјетска идеологија није допуштала било какве разговоре о лепоти, бојала се да обрати пажњу на њу, да пружи могућност формулисања њених одређења. Јер управо размишљања о њој изненађивала су људе неравнодушне према прелепом да траже одговоре на тада затворена питања погледа на свет. Преподобни Макарије Египатски пише да је човек, рањен љубављу према Лепоти, „везан и опијен њом, урођен и одведен као заробљеник у други свет”⁵. Ништа тако не буди душу као пажња према прелепом.

У Хришћанству је Лепота једно од имена Божијих. Бог је Прекрасан сам по себи, и Он се појављује као извор аутентичне лепоте. Ево само неколико сведочанстава о Богу као Лепоти из светоотачког наслеђа. На пример, задивљујућа химна Лепоти блаженог Августина: „Кас-

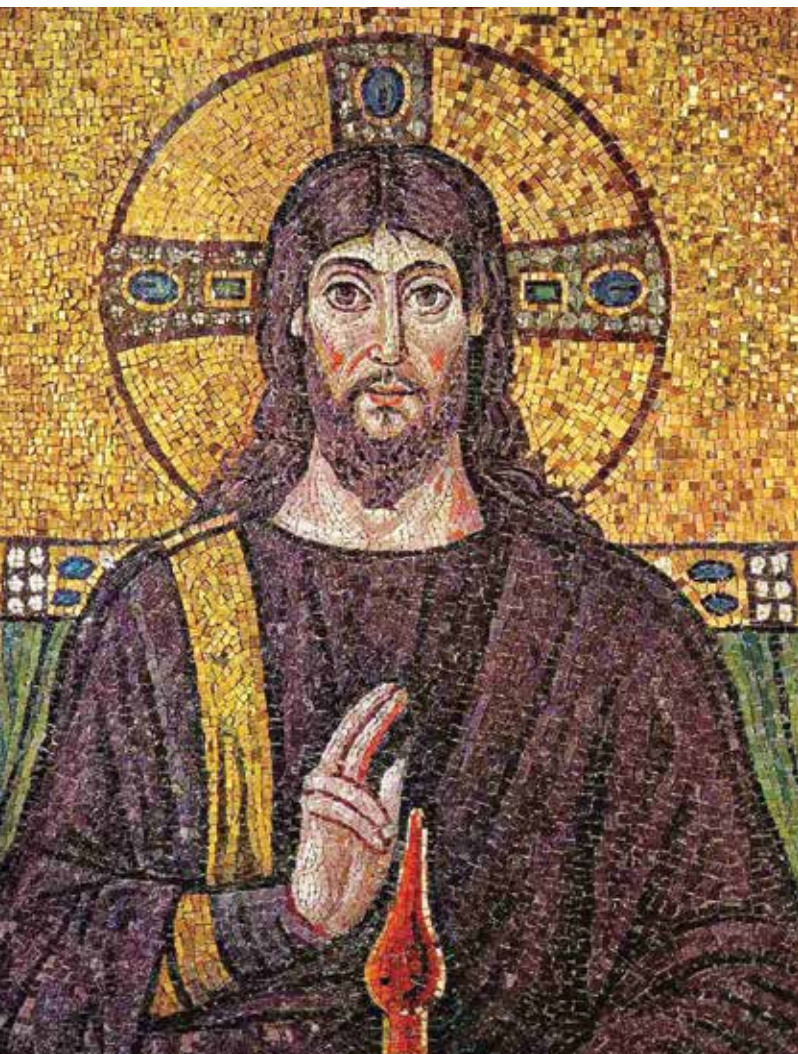
оно без чега је теоретски могуће изаћи на крај. Постоје ствари заиста потребне човеку. Међу њима су храна, кров, одећа, без којих нећеш преживети ни у тешко несрећно доба, ни у мирно време. Све ово има мало заједничког са лепотом.

Почетком 30-их година XX века у болшевичкој Русији естетска мисао, заснована на марксизму, уопште није развијала у суштини проблеме лепоте и чак их је одрицала. У часопису „Пролетерска књижевност” писци-идеолози младе совјетске државе тврдили су: „Наша нормативна марксистичка естетика одриче и објективне и субјективне критеријуме лепоте, јер је она... против лепоте уопште”¹.

Ипак, у совјетско време налазили су се људи, тако гладни, болесни и упропаштени, као и већина суграђана, који су трошили своје снаге и сам живот да би спасили предивне, али, с тачке гледишта неких, „бескорисне” ствари – ту исту лепоту. Сарадници музеја, историчари уметности, историчари, музичари, књижевници. Може бити да су управо ови самопожртвовани људи утица-

но сам Те заволео, истинска Лепото [...] Ти си била у мени, а ја сам био изван. Тражио сам Те у спољашњем, срамотећи складну творевину Твоју својом ругобом. Ти си била са мном, а ја – без Тебе [...] Ти си позвала, и повик Твој је пресекао глувоћу моју; Ти си засијала, и Твој

блесак одагнао је слепило; пролио се миомирис Твој, и ево већ губим дах без Тебе; окусио сам Те, и сада жудим и жедним; дотакла си ме, и запалила у мени љубав⁷⁶. Свети Григорије Ниски пита: „Шта може бити вољеније од лика непропадљиве Лепоте?“⁷⁷. Свети Григорије Богослов појашњава да се „лепота појављује као суштински атрибут Бога“⁷⁸, а Свети Кирил Александријски указује да је лепота Божија надсветска, и човек је створен у овој тројичној лепоти⁹, коју је, сагласно преподобном Максиму Исповеднику, предодређен да на крају крајева подели са самим Богом¹⁰. За Светог Кирила Туровског¹¹, као и за преподобног Нила Сорског¹² највишу лепоту поседује само Бог. „Хор светоотачких гласова“ сабира Дионисије Ареопагит: „Бога свети хвале као Предивно, као Лепоту [...] Све постојеће“, пише даље Дионисије, „настаје из Предивног и Добра, пребивајући у Предивном и Добру, враћајући се у Предивно и Добро. И све што постоји и појављује се, постоји и појављује се захваљујући Предивном и Добру“¹³.

Добро и лепота су, по мишљењу Дионисија, истоветни. Ова истоветност, усталом, потврђује аскетско искуство преподобних отаца и подвижника благочешћа, накопљено током читаве историје постојања хришћанства. Сакупљена од у Цркви најавторитативнијих аскетских дела Светих Отаца још

у старини је добила назив „Филокалија“ (љубав према лепоти). Тако је, на пример, Свети Василије Велики насловио речју „Филокалија“ Оригенове катене. Али најпознатија „Филокалија“ – зборник дела православних подвижника – створена је на Атону у XVIII веку¹⁴. Преведена је на руски језик под насловом „Добротољубље“. „Речју Добротољубље“, говори Свети Теофан Вишински у уводу свог превода, „преведен је грчки наслов *Филокалија*, која значи *љубав према предивном, узвишеном, добром*“¹⁵.

Међутим, лепота је истоветна не само добру. Правој лепоти се такође може и треба веровати. Она осведочује. Ево, на пример, како је то формулисао руски научник, философ и свештеник Павле Флоренски, анализирајући чувену „Тројицу“ Рубљова: „Од свих философских доказа бића Божијег најубедљивије звучи управо оно које се чак не спомиње у уџбеницима: приближно оно може бити изнето закључком: постоји 'Тројица' Рубљова, према томе, постоји Бог“¹⁶. Лепота идентична истини појављује се као њен критеријум, њен саставни део. Споменимо такође епизоду „испитивања вере“ у „Повести минутих лета“, где је последњи и пресудни аргумент за кнеза Владимира у избору вере постала „лепота црквена“: „Не знамо да ли смо били на небу или на земљи, јер нема на земљи таквог изгледа и такве лепоте, и ми не знамо како да причамо о томе, само знамо да тамо Бог с људима пребива и њихово богослужење је боље него у свим другим земљама. Ми не можемо заборавити ту лепоту“¹⁷. Ова аргументација прихвата се као најубедљивија. „Бог са људима пребива“ тамо где постоји лепота, чија присутност и сведочи о овом „пребивању“. Лепота се појављује као доказ. Сагласно млађем савременику кнеза Владимира, Светом Илариону Кијевском, само Истина обдарује лепотом¹⁸.

Зато су и црквена музика, и архитектура, и иконопис увек стремили највишем културном нивоу. То је било и остаће за Цркву ствар принципа. Предивни црквени хор, уређеност и лепота богослужења, отменост архитектуре најбоље су форме проповеди, које је било када знала Црква. И то није интерес користи, показатељ благостања или пуне раскоши, већ сама со хришћанског осећања света.

Управо зато што од поузданости, квалитета лепоте зависи немерљиво много, пред њу се износе изузетно строги захтеви. Лепота која хоће да буде веродостојна истини не може да не буде према себи строга. Споменимо Ф. М. Достојевског и његов роман „Младић“. Главни јунак зачује код богомолитеља Макара Ивановича, човека из народа, дубоко поражавајућу старинску реч „благообразије“, која изражава идеју лепоте као светости и светости као лепоте – лепоте строге, која представља чврст оријентир за подвижништво. „Истинска лепота познаје се не по спољашњем изгледу, већ по наравима и пристојном понашању“, тврди Свети Јован Златоусти¹⁹.

Лепота и подвижништво веома су тесно повезани међу собом у руској народној психологији. Академик С. С. Аверинцев је приметио да се „класична руска књижевност смртно боји естетичког *мажења*: Гогољ је спалио свој рукопис, Лав Толстој је покушао да се одрекне уметника у самом себи само да би остао искатељ и учитељ истине – овоме нећеш наћи паралеле у историји других књижевности“²⁰.

Данас живимо у свету где су се појмови „добро” и „лепота” разишли међусобно. „Добро” остаје категорија етике, лепота се претворила у апстрактну естетику, а затим у потпуности била дискредитована савременим секуларним друштвом. Синоним лепоте постаће прелест, то јест лаж. Одвајање естетских идеала од етичке основе одводи савремена трагања лепог у ћорсокак. Естетика трга – ево основног удела наше епохе. Невиђени пад друштвене моралности, обиље саблазни, расцепљеност и усамљеност савременог човека, његово потпуно урањање у сферу разнобоје – заиста су озбиљне препреке способности да се увиди, осети истинска лепота. Изгубљена вредност оријентира доводи у коначном збиру до заборављања самог Извора лепоте.

Преподобни Исаак Сирин нас упозорава да „душа види Лепоту снагом свога живота”²¹. „Основе лепоте”, примећује В. Ф. Одојевски, „нису у природи, него у духу човека”²². Човек, равнодушан према лепом, никада не схвата сијајућу лепоту Јеванђеља.

Према речима Н. А. Берђајева, у лепоти морамо живети да бисмо је сазнали²³. Сазнавши је, сваки од нас прикључује се највећој радости, ради које је Господ и створио човека²⁴. „Када човек осећа себе у свету као у једној прелепој целини, када га осећање унутрашње хармоније доводи у чисто, слободно усхићење”, пише Ј. В. Гете, „у том трену цела васељена, ако би могла да спозна себе, задивила би се и обрадовала највишем циљу постојања свога. Јер чему служи сво ово велелепије сунца, планета и звезда, ових рађајућих и ишчезавајућих светова, ако, коначно, срећни човек нехотице не почне да се радују постојању своме?”²⁵.

Ево истинског смисла постојања човека, ево његовог изворног призива – да свом пуноћом своје суштине усвоји изворне Радости, да постане причасник истинске Лепоте. Познање, као што је тврдио Аристотел²⁶, почиње са дивљењем. Тако често и познање Бога почиње од дивљења лепоти Божанствене творевине, а као венац овог познања појављује се светост, која открива у човеку његове сопствене тајне боголике лепоте и показује лепоту других људи, сакривену чак и од њих самих, пошто „сијање лепоте врлине у човеку пробуђује оно исто дивљење и изненађење као и слава Небеса”²⁷.

Превео са руског
Горан Дабетић

напомене:

¹ 1931, № 4. С. 148.

² Такозвани „природњаци”: Н. А. Дмитријева, Г. Н. Поспелов и други.

³ Такозвани „друштвењаци”: Л. Н. Столович, Ј. Б. Борев и други.

⁴ Припадници такозване „објективно-субјективне концепције”: А. И. Буров, М. С. Каган и други.

⁵ Макарий Египетский, прп. *Добротолубие*. Т. 1.

⁶ Августин, блж. Творения. Т. 1. *Об истинной религии*. СПб., 1998.

⁷ Творения святого Григория Нисского. Ч. 3. М., 1861: *Изъяснение Песни песней Соломона*, 12. Види такође његову: *Против Евномия*, I, PG, t. 44, col. 636.

⁸ Григорий Богослов, свт. Слово 30 (о богословии 4), §20, PG., t. 36, col. 129.

⁹ Кирилл Александрийский, свт. *Диалог о Св. Троице*, 4.

¹⁰ Максим Исповедник, прп. PG, t. 91, col. 1038.

¹¹ Кирилл Туровский, свт. *Поучения*. Киев, 1880.

¹² Архангельский А. С. *Нил Сорский и Вассиан Патрикеев: Их литературные труды и идеи в Древней Руси*. Ч. 1. *Преподобный Нил Сорский*. СПб., 1882. види такође: Прохоров Г. М. *Послания Нила Сорского // Труды Отдела древнерусской литературы*. Т. 29. *Вопросы истории русской средневековой литературы*. Л., 1974.

¹³ Дионисий Ареопагит. *О Божественных именах* 4, 7, 10.

¹⁴ „Филокалия” – зборник издат на грчком језику 1792. године у Венецији и на словеском (у преводу схиархимандрита Пајисија Величковског), у Москви 1793–1794. године под насловом „Добротолубье”. Петомомно издање било остварено у XIX веку у преводу на савремени руски језик од стране Светог Теофана Затворника (Изд. 4-е, 1905).

¹⁵ *Добротолубие*. Изд. 4-е. Т. 1. М., 1905.

¹⁶ Флоренский П., свящ. *Иконостас*. М., 1994. С. 67.

¹⁷ *Повесть временных лет // «За землю Русскую!»* М., 1981.

¹⁸ Иларион Киевский, свт. *Слово о законе и благодати*.

¹⁹ Иоанн Златоуст, свт. Творения. СПб., 1906. Т. 12. Кн. 2. Слово 14: „О женщинах и красоте”.

²⁰ Аверинцев С. Красота как святость // *Курьер ЮНЕСКО*, 1988, № 7.

²¹ Исаак Сирин, прп. *Слова подвижнические*, 30.

²² Одоевский В.Ф. *Опыт теории изящных искусств с особенным применением оной к музыке // Шевырев С.П. Разговор о возможности найти единый закон для изящного // Московский вестник*. Ч. 1. 1827. С. 50.

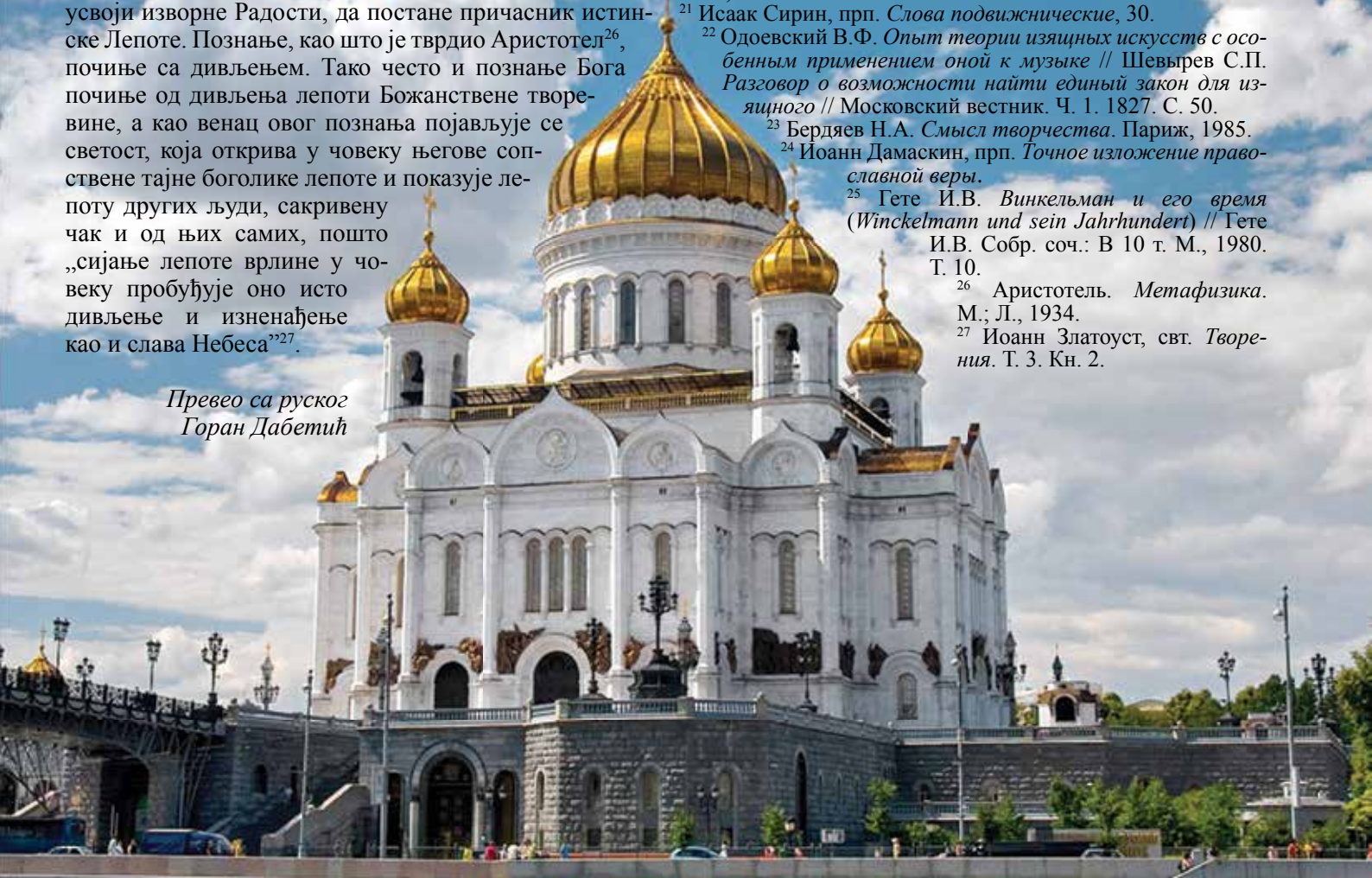
²³ Бердяев Н.А. *Смысл творчества*. Париж, 1985.

²⁴ Иоанн Дамаскин, прп. *Точное изложение православной веры*.

²⁵ Гете И.В. *Винкельман и его время (Winckelmann und sein Jahrhundert) // Гете И.В. Собр. соч.: В 10 т. М., 1980. Т. 10.*

²⁶ Аристотель. *Метафизика*. М.; Л., 1934.

²⁷ Иоанн Златоуст, свт. Творения. Т. 3. Кн. 2.

Марко Јефтић, јереј

УТИЦАЈ ИСИХАЗМА НА БОГОСЛУЖБЕНИ ПРОСТОР МАНАСТИРА ПАВЛОВАЦ¹

До сада се о манастиру Павловац, као и о другим сакралним објектима насталим у оквиру простора који насељава или је насељавао наш народ, говорило из перспективе онога што смо затекли. Узроци су веома ретко истраживани, посебно они богословски. Неразумевање, пренебрегавање или недовољно познавање теолошке основе на којој је неки објекат или дело настало доводи неминовно до великих грешака, које када се преписују и подразумевају дуги низ година заводе истраживаче на погрешне трагове и доводе до нетачних ставова.

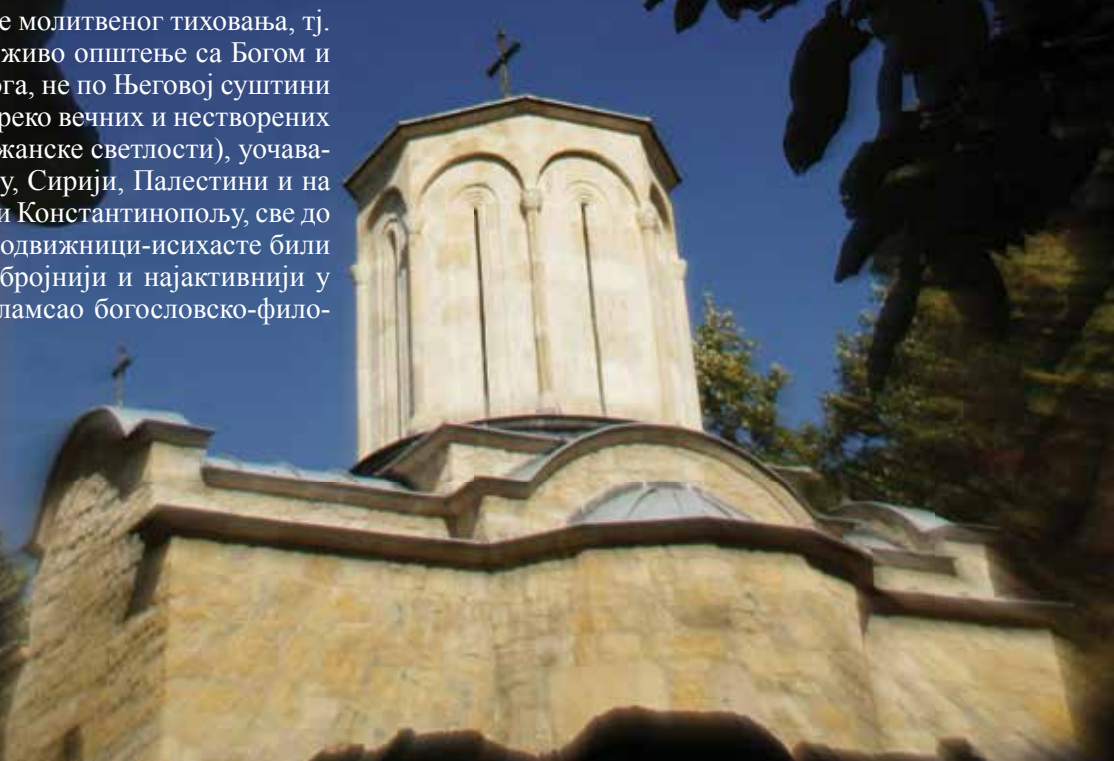
У нашем раду говорићемо о томе како је учење Цркве познатије под именом исихазам утицало на богослужбени простор манастира Павловац, као и настанак самог манастира.

У ужем смислу речи под исихазмом се подразумева „религиозно-духовни и богословско-философски покрет настао на православном Истоку у 14. веку, нарочито на Светој Гори и Балкану, па дакле и код Срба у то време“.¹ Богословски спор око исихастичког учења настао је 1331. године у виду полемике између Варлаама Калабријског, грчког монаха рационалистичко-хуманистичког образовања који је био противник исихазма, и Григорија Паламе, светогорског монаха-исихасте и касније Архиепископа солунског. Одлуком Цариградског сабора из 1352. године спор је решен у корист Светог Григорија Паламе и монаха исихаста.² Но, овде треба имати у виду да је исихастички покрет који је у 14. веку био раширен на Балкану и у Србији представљао само продужетак, и уједно нови процват, древне подвижничке праксе и класичне светоотачке мисли утемељене на божанским истинама Светог Писма. Заправо, оно ново што је 14. век дао исихазму – пре свега кроз делатност Светог Григорија Паламе и црквених сабора онога времена – то је богословско и догматско образложење овог древног искуства Цркве.

Зачетке исихазма као праксе молитвеног тиховања, тј. умног делања којим се тражи живо општење са Богом и стварна могућност познања Бога, не по Његовој суштини која је непознатиљива, него преко вечних и нестворених божанских енергија (попут божанске светлости), уочавамо у раном монаштву у Египту, Сирији, Палестини и на Синају, касније у Малој Азији и Константинопољу, све до Свете Горе и Балкана, где су подвижници-исихасте били познати бар од 11. века, а најбројнији и најактивнији у време када се у 14. веку распламсао богословско-фило-

софски исихастички спор. Такође, елементи исихастичког учења присутни су већ код Светог Дионисија Ареопагита, Макарија Египатског, Евагрија, великих кападокијских Отаца, Марка Пустиняка, Јована Лествичника, Максима Исповедника, Исака Сирина, Јована Дамаскина, Симеона Новог Богослова, дакле оних писаца чија су дела у средњовековној Србији понајвише превођена и читана, и који се с правом називају „претечама исихазма“.³ Средњовековна српска библиотека садржала је дела поменутих писаца било као самосталне књиге (нпр. Поуке и Лествица Светог Јефрема Сирина, Беседе Светог Јована Златоуста), било у облику зборника, тзв. „Отачника“ (или „Патерика“). Исихастички покрет обнове монашке духовности почев од средине 14. века допринео је да се многобројни зборници са делима аскетског и мистичког карактера рашире по Балкану, Србији, чак и по Русији. Исихазам је стављао нагласак на контемплативну, умну страну духовног живота монаха, и врло много простора, стога, давао читању литературе која је посвећена управо тој проблематици.⁴

Утицај поменутих дела, као и живе везе Србије са центрима православне духовности у Византији и на Истоку, припремили су повољно тло за брзо ширење исихастичког покрета у средњовековној Србији. Најраније везе исихазма и Срба почињу са Светим Савом, који је дао знатан допринос и самом светогорском исихазму: у центру Свете Горе, у Кареји, основао исихастирион (молчалницу, испосницу), где се и сам подвизавао најстрожим подвигом молитвеног тиховања, и за то место је сопственом руком на пергаменту написао Правила, тзв. Карејски типик, којим је дотадашњу светогорску исихастичку духовност обогатио искуством јерусалимско-палестинске традиције.⁵

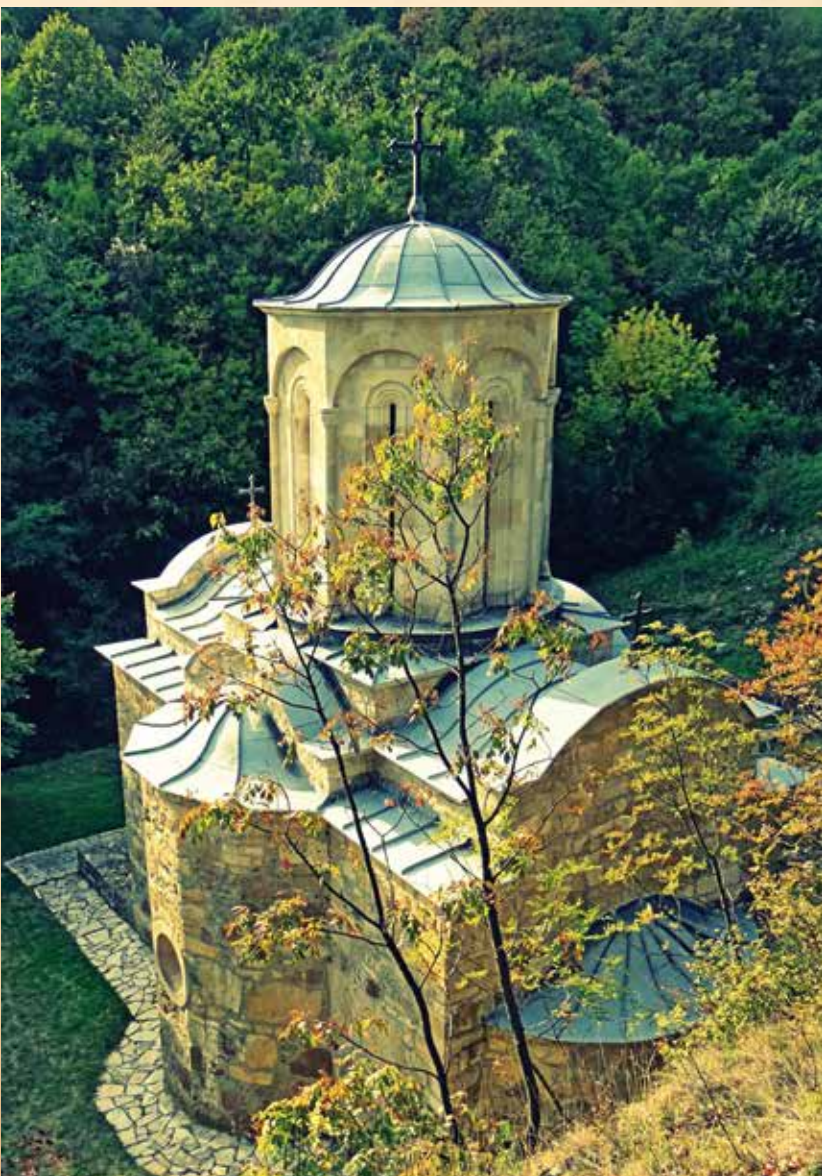
Исихасти синаитско-светогорског типа јављају се у Србији већ у време цара Душана, и то директно преко Свете Горе и Македоније. Сви савремени аутори указују на посебан значај монаха-синаита за ширење исихастичког покрета у Србији, и уопште за културу Србије у време после Немањића (тј. у Србији Лазаревића и потом Бранковића). Постоји доста сведочанстава о чврстим везама Србије са Синајем и Палестином за владавине Немањића и после њих. Монаси су из Палестине и са Синаја почели су да се досељавају на Свету Гору, и на Балкан уопште, током 14. века, због ратова који су у то доба вођени у Сирији и Палестини, као и због провале Монгола крајем 14. века. Но, посебно важан период у српско-светогорским односима наступа након Маричке битке (1371), када због несигурне ситуације на Балкану долази до масовног пресељавања светогорских и других монаха у Србију. Тако у време Светог кнеза Лазара (1371-1389) манастири Моравске Србије полако постају истинска средишта исихазма, што ће још јасније доћи до изражаја за владавине Лазаревог сина и наследника Светог Стефана Високог Лазаревића (1389-1427), и касније за владавине Ђурђа Бранковића (1427-1456) и његових наследника. Синаити у Србији су били српски исихасти, непосредни или посредни ученици синајских монаха, пре свих знаменитог светогорског исихасте Светог Григорија Синаита. Овај светитељ је преко својих ученика снажно утицао на ширење исихазма у Србији, и уопште на српску културу 14. и 15. века.

Иако старе краљевске и царске лавре из доба Немањића, попут Жиче, Студенице, Пећке патријаршије, Дечана или Светих Архангела не губе на своме значају, духовност исихазма своје благотворно дејство шириће првенствено из мањих манастира и скитова око којих често ницу пустиножитељске насеобине по узору на Свету Гору. У периоду после 1371. године посебно се истичу манастири Раваница, Љубостиња, Горњак, Манасија, Каленић, Липовица, Јошаница, Копорин, Павловац, Петковица, Поганово и други. Пуне се и испоснице у околини Пећи, Дечана и Призрена. Слично је и у Зети којом владају Балшићи, где се захваљујући синаитима и светогорцима подижу манастири на Скадарском језеру, попут Старчеве Горице. Те насеобине скитског типа су се формирале спонтано не само око општежитељних манастира, него и око појединих личности посебне духовне снаге и привлачности. Формирали су их углавном пустињаци, молитвени тиховатељи, који су доласком у Србију продужавали свој усамљенички молитвени начин живота, који су започели на Светој Гори или на другом месту.

У житију Светог Стефана Лазаревића Константин Философ даје следеће сведочанство о српским исихастима с почетка 15. века: „Они, који су све лепоте света знали заменити једино лепим и прекрасним Христом, живе у дивним пустињама и обитељима, тако да и оне који су веома лењиви побуђују да к њима долазе. Међу њима се налазе многи изабрани који чувају свете врлине усред ових обитељи. Имају многе молчалнице (исихастирије) по великом Јефрему (Сирину), и разговарају са лахорењем лишћа и птицама и водом. Међу њима има много монаха који непрестано делом опевају и славе Бога у Тројици, као што га славе анђели непрестаним гласовима, те се за њих може запевати: Радошћу се хумке опасаше и пустиње прекрасно процветаше (Пс. 64,12)“.⁶

Српска уметност и култура управо су под утицајем светогорског исихазма доживеле нарочит процват у време деспота Стефана Лазаревића. Исихазам је допринео препороду српске уметности крајем 14. и почетком 15. века, о чему сведочи такозвани „моравски стил“ у српској архитектури онога времена, као и фреске из манастира Манасија. Бог је несводив на категорије разумског мишљења, али Он љуби свет и стога излази из своје неприступности јављајући се човеку. Човек се одазива, он такође излази из себе, проналазећи у Христу обожење, победу над смрћу и спасење. То је учење које су штирили монаси-исихасте, то је учење о коме сведочи целокупно стваралаштво епохе процвата исихазма у Србији.

Као што се може видети у самом манастиру Павловац, храм је по изгледу и начину градње изданак свог времена и тзв. моравског стила. Неке од карактеристика: најпре, Црква има сажету тролисну основу, са куполом и истовремено изграђеном припратом. Истраживачи су приметили да купола у Павловцу има сличности по изгледу и начину израде са куполама у манастиру Манасија, Копорин и Липовац, као и задужбинама Балшића.⁷ Олтарски простор сачињава олтарска апсида полукружна споља и изнутра, затим проскомидија на северној и ђаконик на јужној страни. Наос је одвојен од првобитне припрате масивним зидом у чијем средишту је камени портал. Олтар и брод је одвајала мермерна олтарска

преграда, а претпоставља се да је под био прекривен мереним плочама. Манастирска црква је била фрескописана. Међутим, када говоримо о богослужбеном простору у светлу исихастичког поимања света и човека не смео пренебрегнути ни следеће чињенице, учење о Цркви у светлости наглашених аксетских утицаја могло би се уобличи као схватање заједнице између Васкрслог Богочовека Христа и оних који се усавршавају у добродетељи. Ово би се могло назвати типизованом позновизантијском аскетском еклисиологијом.

На примеру Павловца видимо да су јединствена естетска православна схватања била уткана у све сегменте аскетског духа, стваралаштва функционалне уметности, као и идејне замисли, тј. у богослужбеном простору нашег манастира препознајемо образац културе која је кроз мистику тражила перспективу своје онтолошке и гносеолошке истрајности у оквирима егзистенцијалне борбе. Иако је јасно да је у исихазму важан аспект лична молитва и сопствени подвиг, труд који је уложен у лепоту и сведену раскош молитвеног простора Павловца, указује нам на утицај списа чувених литургијских симболиста исихастичке оријентације Светог Николе Кавасиле и Светог Симеона Солунског. Поменути богослови наглашавају трансцендентални значај културне обредности, пре свега кроз схватање литургијских текстова као саборне молитве и чињенице да се интересовање за молитвени живот монаштва ширило у еклисиолошкој равни живота средњовековног друштва.⁸ Дакле, лични подвиг у исихазму никако није водио ка индивидуализму или запостављању богослужбеног простора као места сабирања заједнице.

У олтарском простору манастира Павловац огледа се одговарајућа интеркомуникација догађајности између историјске културне личности и простора, која богослужбеном простору даје естетизовану слику света историјског синхронизитета владара и његових поданика који испуњавају тај историјски простор. Плодови естетизованог историјског деловања испуњавају историјски простор садржајем интензивне догађајности која се све више згушњава у виду убрзане и учестале градње цркава и манастира. Подизање манастира Павловац било је за простор државе деспота Стефана догађај вишег значаја. Кроз пример манастира Павловац естетичност тежи сакралности еклисиолошке форме. Догађај градње манастира има вредност естетизације Божијег света у историји. Простор српске земље представљен је као образац историје, симбол светлости, подобје преображеног и облагодаташеног простора космоса, што значи и лепоте. Ако знамо да се у Никео-Цариградском Символу вере каже да се Исус Христос „оваплотио од Духа Светога и Марије Дјеве“, онда је јасно да се и у градњи манастира Павловац ради о својеврсном просторном језику Симво-

ла вере, којим је показано Христово присуство у простору и времену овог света. То, даље, значи, да се, кроз естетизацију историјског простора у светлу градње храма охристовљавао простор, а Богочовек Христос се, кроз естетизацију, уводио као централни Догађај у сва збивања у простору. Моменат Причешћа се у схватању свих који су учествовали у градњи или живој ту манастира доживљавао као тријумфујући естетски

*Идеална реконструкција
манастирског комплекса
(цртеж арх С. Мојсиловић)*

доживљај. У простору храма и у току Литургије, која има своје култно време и простор, деспот Стефан, или неко други, као ктитор је постао учесник централног догађаја култног континуираног збивања значењске садржине целине Литургије и служби које јој претходе. Мистика средњовековног богослужења подразумевала је вршење партиципације у свештеној реалности Тела и Крви оваплоћеног Логоса Христа, па су просторно-временски односи човека-примаоца и Бога Којег човек прима у себе у равни метафизичког посредовања.

Богослужбени простор манастира Павловац српском средњовековном човеку се откривао као надпросторност и мета-историчност тајне Свете Тројице. Примањем Причешћа човек је у литургијском времену, посредством христолошког простора, партиципирао у Царству Небеском, као у мета-историјском времену и простору. У исихастичком теоцентричном универализму, истицана је вредност обожене личности, саобразне и подобне апсолутној Личности, тј. Богочовеку Христу. У исихазму није се толико наглашавао простор поретка васељене, већ је наглашенија била оријентација ка освајању унутрашњих духовних простора онтолошког плана, у којима се, путем дијалошке молитве, успостављао непосредни, егзистенцијални однос Бога и човека, односно обоженог човека као микрокосмоса и потенцијално преображеног света. Овакво схватање се, потом, непосредно одразило на поимање времена, простора и поретка историје створеног света. У том смислу, исихазам је био својеврсни средњовековни егзистенцијализам, где је основни циљ био обожење, те ће градитељи Павловца бити

свесни идеје о функционализацији створеног света ради његовог преображења, а пут преображења, према учењу византијске мистике, врши се кроз личност светог и обоженог човека пре свега у богослужбеном простору и времену.

На примеру археолошких остатака видимо да иако Павловац није имао импозантне објекте, философија привреде манастира је као основне монашке насеобине представљала јединствени гносеолошки план смисла и живота средњовековног монаха. Можемо претпоставити да је првобитна ктиторска намера подизања манастира била да се, кроз слободни подвиг и труд његових житеља и приложника, током историјског процеса, испуни оно што је, пре Стварања света, било дато као идеални Првообразац и Лепота. То је био смисао естетике даљег украшавања манастира, кроз све активности овог идејног модела српског средњовековног друштва из прве половине 15. века.

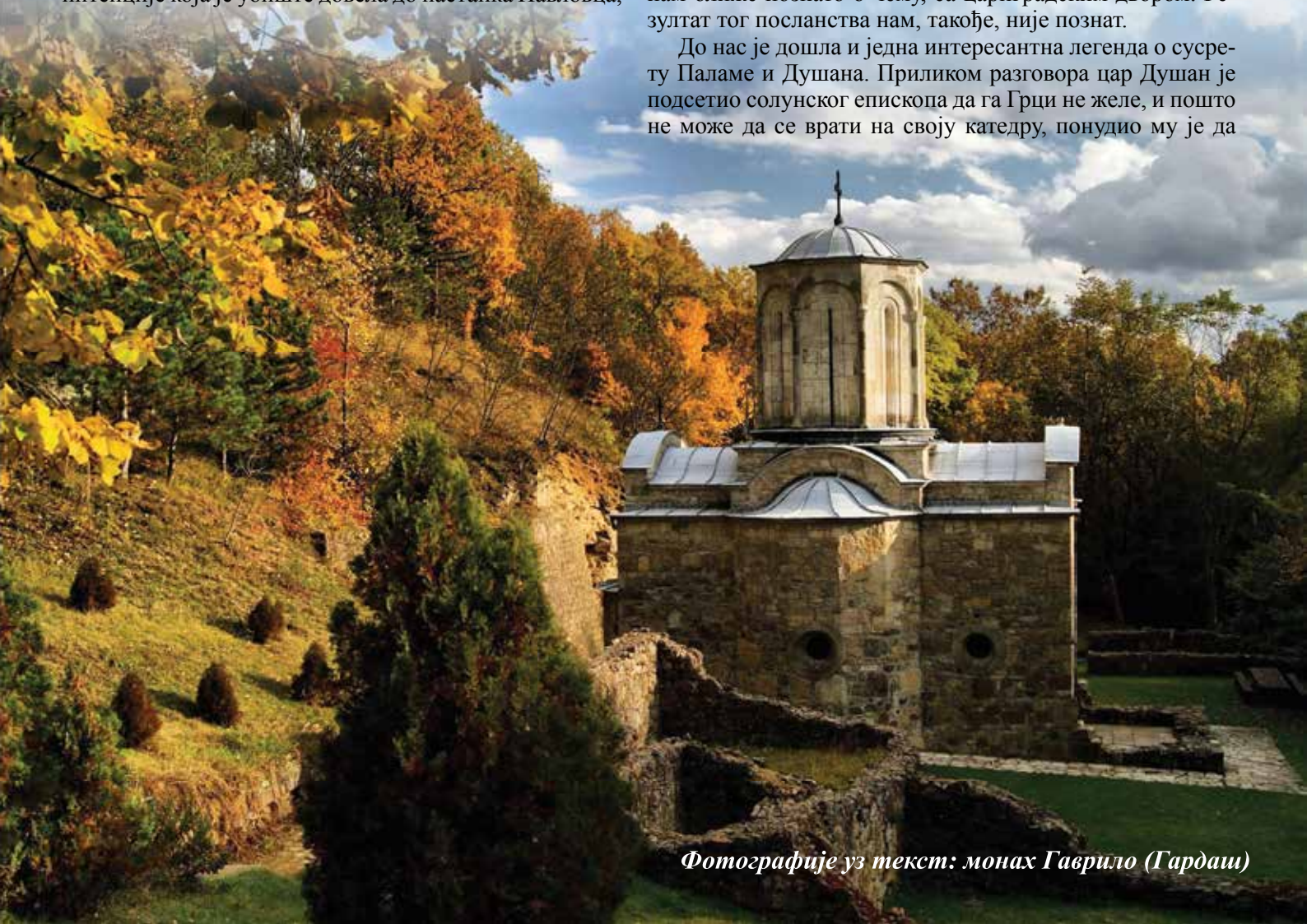
Богослужбени простор манастира Павловац као средишње место читавог комплекса, његов извор и ушће, место сабирања, подвига и обожења као православно христолошки модел лепоте био је формиран на чињеници материјалног Оваплоћења Бога, па је лепота аскезе била схватана, управо, као метафизика чулног и натчулног, и као таква је била изражена и на нашем примеру. Тако схваћен, идеал уметничке лепоте изражен у богослужбеном простору Павловца представљао је чулно опредмећење савршене духовности, истовремено чинећи и саму функционалну уметност довршеном духовношћу. Све поменуто важно је за разумевање интенције која је уопште довела до настанка Павловца,

јер градња манастира, његов изглед и функционалност сведоче о идејној основи која је до тога довела, а циљ свега је било да човек узраста у пуноћу раста Христовог. Управо зато је важно да манастир поседује активан и богат богослужбени живот и да ни један појединац, заједница или установа не сметну са ума управо поменуто богослужбену суштину манастира. Свако занемаривање овог аспекта доводи до обичне фетишизације материјалних остатака, што пре свега представља издају првобитне намере ктитора и градитеља, не само Павловца.

Колико нам је познато, Срби су најмање два пута помогли Палами у моментима када је бивао најугроженији. Први пут, за време жестоких исихастичких спорова, српски монаси из Манастира Хиландара стали су на страну тиховатеља које је предводио Палама, и тада је хиландарски игуман потписао познати Светогорски томос. Други пут су га трговци из околине Дубровника откупили од Агарјана и тако спасили ропства.⁹ Упркос несумњивој важности тих догађаја, најзанимљивији сусрет Паламе са једним Србином догодио се у зиму 1347/48. године. Највећи богослов и највећи владар онога доба у исто време бивају „прогоњени“, први од својих непријатеља – антиисихаста, а други од куге, и спас налазе на истом месту – Светој Гори.

Душан, од скоро владар „Срба и Грка“, искористио је присуство значајног јерарха византијске цркве, који је био у незавидном положају (није могао да буде на својој катедри у Солуну), сусрео се с њим и понудио му прелазак у своје царство. Палама је одбио ту Душанову понуду. Касније ће прихватити да у његово име преговара, није нам ближе познато о чему, са цариградским двором. Резултат тог посланства нам, такође, није познат.

До нас је дошла и једна интересантна легенда о сусрету Паламе и Душана. Приликом разговора цар Душан је подсетио солунског епископа да га Грци не желе, и пошто не може да се врати на своју катедру, понудио му је да

дође у Србију, где ће добити све могуће животне погодности (цркве, градове...). Свети Григорије, као доследни исихастички подвижник, пошто је пажљиво саслушао све понуде, одговорио је: „Ми немамо потребе ни за политичком влашћу, ни за областима, ни за приходима, ни за зарадом, ни за великим благом“. А затим је свој став илустровао тако што је човека упоредио са сунђером који тек једну чашу воде може да упије. Показавши руком на Егејско море, које је заплускивало снегом покривени Атос, Палама је упитао Душана да ли би сунђер бачен у море могао у себе да прими сву воду његову? – Не, не би могао, одговорио је сâм Палама. И додао: упио би само чашу, а остало се не би ни дотакао. Тако и човек, уколико у себе прими воду из Извора воде живе од које више неће ожеднети, односно ако се напоји од самог Богочовека Христа, сва друга вода овог света неће га се ни дотаћи. У складу са овим сликовитим дијалогом могли бисмо закључити да је идеал исихазма, који је своје отелотворење добио и у манастиру Павловац, могао бити допуна оне мудрости у Делфима: „Ничег превише, а од Христа све“.

напомене:

¹ Рад је изложен на научном скупу „600 година манастира Павловац“ одржаном 31. јула 2017. године у Младеновцу и објављен у зборнику „600 година манастира Павловац“, Младеновац 2017, стр. 115-121.

² М. Лазић, *Српска естетика аскетизма (1375–1459)*, Београд 2008, стр. 47. Иначе, ἡσυχασμός на грчком, потиче од грчке речи ἡσυχία – мировање, тиховање, ћутање (прим. аут.).

³ Више о овом богословском спору у: Ј. Мајендорф, *Свети Григорије Палама и исихастичка духовност*, Београд 2012, стр. 79–81.

⁴ Д. Богдановић, *Историја старе српске књижевности*, Београд 1991, стр. 12.

⁵ М. Лазић, Продор исихазма у Србију после 1371. и његов утицај на даљи ток српске културе. *Отачник: часопис за светоотачку праксу и литературу* II и III 2007, стр. 55.

⁶ Детаљније у: Свети Сава, Карејски типик, у: *Стара српска књижевност у 24 књиге, књига 2*, Д. Богдановић (ур.), Београд 1986, стр. 34–36.

⁷ Константин Филозоф, Повест о словима (Сказаније о писменех) – Житије деспота Стефана Лазаревића, у: *Стара српска књижевност у 24 књиге, књига 11*, Г. Јовановић (ур.), Београд 1989, стр. 37.

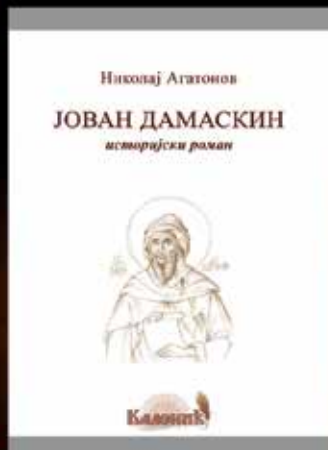
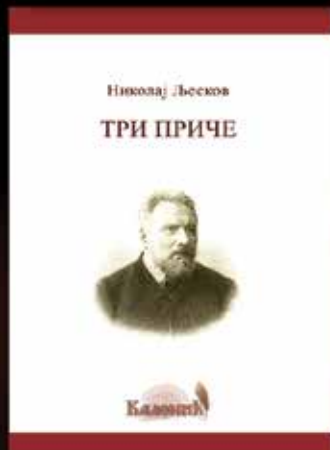
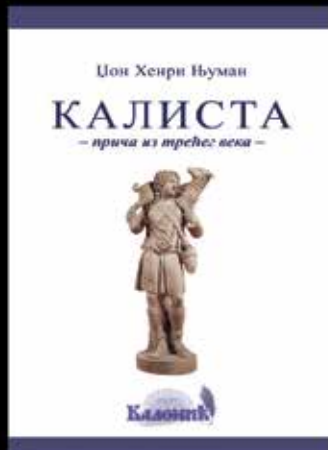
⁸ Ј. Ћирић, Манастир Павловац. Досадашња истраживања и нова запажања о архитектури манастирског комплекса. *Зборник Народног музеја* XIX – 2/2010, стр. 49.

⁹ Н. Кавасила, *Тумачење Свете Литургије*, Нови Сад 2002, стр. 89; С. Солунски, *О Светој Литургији*, Сремски Карловци 2007, стр. 31.

¹⁰ Б. Пантелић, Свети Григорије Палама. *Православље – новине Српске Патријаршије* XVIII 2012, стр. 25.

Дела хришћанске књижевности у издању Шумадијске епархије

НИКЕЈА – ДОМОВИНА ПРАВОСЛАВНОГ СИМВОЛА ВЕРЕ

Мала Азија, то јест територија савремене Турске – колевка је источног хришћанства, земља богата јединственим хришћанским споменицима. Једно од таквих места савремене Турске је град Изник, или Никеја, домовина два Васељенска Сабора и православног Символа вере који читамо на свакој Литургији.

Турска је бивша Византија. Турски султани су се дуго времена званично називали „римским императорима” и сасвим озбиљно сматрали себе законитим наследницима Византијске империје. Ово је зато што је у Турској све испуњено сећањима о великој изгубљеној православној држави. Без обзира на обиље џамија, минарета, заглушујућих позива мујезина, нови источни менталитет, свуда присутне црвене заставе са полумесецом, ипак, свуда у Турској можемо сусрести Византију, тачније сећање на њене прошле дане – час некаква сеоска капелица провири испод хрпе смећа, час старински храм, скромно склонивши се на ободу живота неочекивано открива читав свет мозаичког богатства, час поред аутомобилске трасе високог квалитета усред корова и руина одједном се појави моћна зидина са више кула староримског периода.

Православни ходочасници и туристи обично желе да посете Истанбул, и то није чудно. Најстарија престоница православне империје, „Очи васељене”, како су називали Константинопољ пристигли странци. У овом граду патријараха и императора догодиле су се основне етапе бурних догматских спорова, овде су текле богословске дискусије, оснивали се дворски манастири, пролазиле многобројне процесије. Међутим, Византија се не исцрпљује престоницом. Осим Истанбула, у Турској постоји још мноштво веома интересантних места за православног ходочасника, па и просто за сваког човека којег интересује историја православног хришћанства.

Једно од таквих места је град Никеја, савремени Изник. Град се налази сасвим недалеко од Стамбула, зато мрежа удобних аутомобилских траса, железнички путеви и непрестано кружећи водени транспорт чине Изник лако доступним сваком ко жели.

Данас је Никеја/Изник потпуно забачен невелики турских градић. Овде су добро сачуване импозантне градске зидине с неколико врата још из римског пе-

риода, али древне одбрамбене грађевине, истина, уопште не задивљују ходочасника који само што је пристигао из Истанбула и који је видео величанствене древне зидине Константинопоља. Изник је смештен на огромном истоименом језеру, поред чије обале полагана шетња сваком човеку може донети пуно задовољства, тим пре што овде обала не води непосредно до бучне и прљаве трасе, као у Истанбулу, па и сами путеви су овде знатно мање прометни. Осим тога, у Никеји традиционално праве необичну керамику – основне сувенире за туристе и, кажу, локална језерска риба прославила се разноврсношћу и корисним својствима, у шта се лако можемо убедити, пробавши разне рибље чорбе у ресторанима који се налазе на обали језера. Изник има и своју муслиманску историју, такође на свој начин интересантну, богату, а понекад чак заносну и драматичну. Али нас ће интересовати само православна историја овог места, оно што може видети хришћанин који је дошао у Изник, каква места треба да посети и каква осећања да искуси, ходећи по овој земљи императора, светитеља и монаха. Водичи, као по правилу, саопштавају некакву мешавину сведочења. У најбољем случају ова сведочења су погрешна за шездесет процената, али она су плод неупућености састављача уз лош превод са енглеског језика. Осим тога, водичи рачунају да туристима говоре само о некаквим „видљивим” споменицима и уопште их не интересује оно што скоро да није сачувало спољашњи изглед. Али за православног хришћанина то уопште није тако. Ако ходочасник зна да су овде погребене мошти неког великог светитеља, тада чак и ако на месту погребенија споља савршено ништа није остало, то место биће за таквог човека поштовано и свето. Зато ће наш задатак бити не просто да исправимо грешке и неумесна прећуткивања водича, него да нађемо у Никеји оно византијско, православно, свето за сваког хришћанина, што би сећањем макар донекле успео да га спасе након више стотина година.

Никеја на грчком значи „победа”; градове са таквим називима често су подизали владари и генерали у част неке успешно вођене битке. До овог часа постоји неколико градова у Грчкој са називом „Никеја”, па и чувено летовалиште Ница на југу Француске такође није ништа друго до изврнуто старогрчко „Никеја”.

Турски Изник није изузетак. Узгред, назив „Изник” нипошто није турски, као што се може учинити на први поглед, већ је изворно грчки. Турци, освојивши Византију, већином су наставили да се користе локалним грчким називима, али су се изворно користили њима овлаш, сједињујући назив градова са правцем. На пример, Константинопољ су Грци називали „Полин”, то јест Град са великим словом, једини прави град; Турци су везивали назив града са правцем: „Куда си се упутио? – У Град”. „У Град” на грчком бива „истинболин, зато су Турци и почели називати Константинопољ „Истанбул”, или тек касније и скраћено „Стамбол”. Исто се дешавало и са другим градовима. На пример, грчка Смирна почела је да се назива „Измир”, од скраћеног грчког „измирна” што значи „у Смирну”, а Никомидија – „Измит”, од грчког „из(н)ико мидија”, то јест „у Никомидију”.

Исто тако и Изник није ништа друго до овлаш скраћен грчки израз „изникеја”, то јест „у Никеју”.

Другим речима, древна Никеја чак ни данас није изгубила свој исконски назив, већ га је сачувала под сенком невеликих извртања.

Међутим сам град се силно изменио. Као и у свим турским градовима, овде сада доминирају џамије и минарети и управо они одређују спољашњу архитектуру ансамбла градског пејзажа. Али је, у ствари, Никеја богата сећањима на православље као ниједан други савремени турски град, једино са изузетком, највероватније, самог Истанбула.

Први Васељенски Сабор у Никеји заувек је прославио ово место. „Никејска вера”, „Никејски Символ”, „Никејски Оци” – ови изрази претворили су се у синониме православља. Заиста, први у историји Сабор у оквирима целе Римске империје, спроведен са државничким заносом и уз непосредну помоћ самог императора. То је био невиђени и задивљујући приказ у тим временима. Свеобухватност сабрања предодредила је и васељенски ауторитет његових одлука. Одлуке Отаца који су се окупили у Никеји за сва времена постале су еталон вере, на њих су се позивали и на истоку и на западу, њих су читали на границама Африке и свето чували у северним варварским областима.

Многи савремени водичи указју на места одржавања Првог Васељенског Сабора, час на некаку цркву Изника, час на развалине друге, али не верујте водичима! У ствари, Први Васељенски Сабор уопште се није одвијао ни у једној од градских цркви. Сабор је сазвао свети император Константин код себе у палати. Црквени историчари, који су детаљно описали како су протицала заседања Никејског Сабора, спомињу да су се сва заседања Сабора обављала у једној великој дворској сали, а то је, по свему знамом, дворска Сала сената.

Палата у Никеји била је изграђена веома давно, још за време ранијих многобожачких владара. Свети император Константин, стигавши из Рима, на истоку је прво-

битно утврдио своју резиденцију у Никеји и почео да остварује неке градске поправке. Могуће да је управо Никеји император првобитно наменио улогу нове престонице – Константинопоља. Међутим, убрзо се император Константин из неког непознатог разлога охладио према Никеји и преместио у суседну Никомидију. За овај кратки рок, док је Никеја била била императорска резиденција, њој је и припала висока част да постане место сазива Првог Васељенског Сабора, који

Први Васељенски сабор

је император желео да сазове у својој сталној палати. Приметно је да је свети Константин одлучио да сазове Васељенски Сабор у Сали сената. Ако осмотримо поредак по којем је заседао Први Васељенски Сабор (а тај се поредак сачувао у описима историчара), онда ћемо уочити да су заседања Сабора копирала заседања римског Сената – сенатори су се саветовали, гласањем доносили одлуке, а председавајући император потврђивао одлуке својом влашћу; исто тако су се и Оци Сабора саветовали у присуству императора, доносили одлуке гласањем и предлагали му да потврди прихваћене одлуке. Сабор је црквена варијанта Сената и зато су за место заседања изабране управо сенатске просторије у Никеји. Међутим, где је у савременом Изнику Сала сената, место величанственог

скупа највећих Отаца старине, свето место за сваког богобојажљивог хришћанина?

Нажалост, од императорске палате у Никеји у савременом Изнику није остало готово ништа. Велики део руина дворских здања налази се испод вода језера Изник. Међутим, на срећу, управо оно место где се налазила Сала сената сачувало се на чудесан начин. Данас су то, наравно, просто руине, умиване језерским водама. Али ове, за сваког хришћанина,

Црква Свете Софије у Никеји

свете рушевине освећене су стопама Светог Атанасија Великог, који се као ђакон борио овде са аријанским безбожјем, Светог Александра Константинопољског, Светог Јакова Низибиског, Светог Осиде Кордобског и мноштва великих светитеља, који су овде, не штедећи своје животе, бранили никејско правослађе. Ко зна, може бити да и предање о томе да је Свети Никола Чудотворац био овде и ошамарио Арија такође није лишено некакве основе. У сваком случају, управо се одавде правослађе почело уздизати на до тада невиђени свеимперијски, државни ниво.

Да бисмо нашли место одржавања Првог Васељенског Сабора требало је заобићи кеј језера Изник и ићи јужном страном градских зидина. Шетајући кејом можемо замислити да су се некада овде на обали уздизале монументалне дворске палате, личне императорске одаје, вртови и фонтане, вишеспратни ходници, армијске касарне, просторије чиновника. Овде, на овим местима која сада скрива обала језера Изник, проводио је свој свакидашњи живот Свети император Константин, овде је боравила његова Света мати Јелена, овде су расла његова деца.

Када кеј изађе пред сиву руину – то ће и бити ископски остаци места Првог Васељенског Сабора, који је одржан у Сали сената никејске императорске палате. Стојећи поред овог камења, имамо за шта да се помолимо и имамо о чему да поразмислимо. Јер ми стојимо код извора савременог хришћанства. Оно што се некада догодило на овом месту до овог часа се одражава у животу сваког православног човека, који сваког јутра чита Никео-Цариградски Символ вере.

На раскрсници главних градских улица Ататурк Кадеш (Ataturk Caddesi) и Килицаслан Кадеш (Kilicaslan Caddesi) налази се древна црква Свете Софије. У овој цркви је одржан Седми Васељенски Сабор.

Првобитно је цркву Свете Софије у Никеји, сагласно предању, изградио Свети император Јустинијан. Управо у тој древној цркви заседали су Оци Седмог Васељенског Сабора. Затим је 1065. године велики земљотрес срушио древну базилику, и она је била суштински поново изграђена. До овог часа могу се видети старинске фреске из тог периода, које украшавају куполу и зидове цркве Свете Премудрости Божије. Када су Турци 1331. године заузели Никеју, тада су претворили цркву Свете Софије у џамију и урадили у њој неке преправке. Године 1920. здање је пострадало од пожара и било је запуштено. Међутим, данас је црква Свете Софије рестаурирана. Свако има могућност да закорачи по плочама које су освећене стопама Светих Отаца Седмог Васељенског Сабора и помоли се у цркви, где су се молиле лучоноше православне вере.

Највећи догађаји у црквеној историји – Васељенски Сабори – мало су засенили још једну важну страну живота Никеје као православног града. Никеја се такође у неком смислу показује као отаџбина савременог монаштва. Ово ће за многе бити откриће, међутим атонско општежитељно монаштво, које се потом раширило по читавом свету, сеже свој почетак управо одавде – из Никеје Витинске.

Место лавре Преподобног Михаила Малеина

Од VII до X века главно средиште монаштва није била Атонска Гора, као данас, већ огромне манастирске насеобине на територији савремене северозападне Турске. Монашке републике планине Олимп, горе Светог Авксентија, Хрисопетарски и Варахијски манастири – ето шта је одредило облик монашког живота Византије тог доба. И један од најважнијих монашких центара била је гора Киминас, која се налази поред Никеје. На Киминску гору пристизали су ходочасници са свих крајева

света, киминским подвижницима долазиле су за савет велможе и императори из данашњег Константинопоља. Управо овде је примио своје монашко образовање преподобни Атанасије Атонски, који је на начин Киминских манастира уредио атонске обитељи, које постоје до сада. Главни и најпознатији светитељ Киминске горе био је преподобни Михаил Малеин. Преподобни Михаил Малеин родио се око 894. године у Харсинској области (Кападокија) и приликом крштења добио име Мануил. Био је у сродству са византијским императором Лавом VI Мудрим (886–911). Осамнаестогодишњи Мануил отишао је у Витинију, у Киминску обитељ, под руковођење старца

ски подвижници, да је овде негде преподобни Михаил Малеин достигао светост, да је негде у овим планинским шумама оснивач атонског монаштва преподобни Атанасије спознао основе подвижничке науке. Овде је долазио по духовне савете светим старцима Свети император Никифор Фока, један од најпoboжних византијских императора, који се икада успео на трон Константинопоља. Све је овде надахнуто светошћу и молитвом. Споменувши ово, туристичка шетња по староримским зидинама Никеје поприма сасвим другачији, православни смисао. То неће бити празно разгледање остатака римске архитектуре, већ духовни невидљиви сусрет са великим светима лавре преподобног Михаила Малеина.

Још мање је познато да је неко време Никеја била права престоница свег православног света. Након што су крсташи заузели Константинопољ 1204. године, престоница Византијске империје била је пренесена у Никеју. Пошто је главна црква Свете Софије била у полуразрушеном стању, тада се катедра патријарха налазила у манастиру Светог Јакинта, који је касније постао познат под именом цркве Успења Пресвете Богородице. Данас су на месту манастира Светог Јакинта руине, које је лако наћи, шетајући по граду; грчко-турски рат почетком XX века није оставио скоро ништа од овог древног споменика. Међутим, управо овде, што није нимало чудно, усредоточене су главне светиње града, које и до овог часа очекују време свог налажења.

Сала Сената, место одржавања Првог Васељенског сабора

Јована Еладита, који га је постригао у монаштво са именом Михаил. После многих иночких трудова под руководством старца Јована, преподобни Михаил измолио је од њега благослов за отшелнички живот у пећини. Пет дана недељно проводио је у молитвеној усредсређености и тек у суботу и недељу ишао у манастир ради учешћа на богослужењу и ради причешћивања Светим Тајнама. Примером високог духовног живота отшелник је почео да привлачи многе који ишту спасење. У пустом месту, које носи назив Суво Језеро, преподобни Михаил основао је за братију која се окупила око њега обитељ и дао јој строги устав. Када је обитељ ојачала, преподобни Михаил одлази у још даље области и уређује и тамо нови манастир. Убрзо се трудом светог аве сва Киминска гора покрила монашким обитељама, где су се непрестано узносиле молитве за цео свет Престолу Свевишњег. Око 953. године мноштву братије приступио је младић Аврамије, који је узрастао под руководством светог Михаила и примио од њега постриг са именом Атанасије. После педесет година непрестаних монашких подвига, преподобни Михаил Малеин мирно је отишао Господу 962. године.

Никоме тачно није познато где се заправо налазила гора Киминас. Једино што се може рећи да је Киминска гора окруживала Никеју, тачније, то су биле горе, а не гора као таква. Од мноштва манастирских грађевина Киминске обитељи, после турског освајања такође није остало ни трага, међутим ако се попећете на древну Никејску стену са ма које њене стране, тада ће се погледу представити монументални планински пејзажи и зна се да су негде овде, у овим планинама вршили своје подвиге кимин-

Манастир Светог Јакинта

Пре свега, негде овде, на месту ових руина сахрањен је сам оснивач манастира, преподобни Јакинто, светитељ из VI века, о којем је мало шта познато.

Овде је погребен Свети император Јован Ватац, обновитељ Византијске империје и борац против Латина.

Осим тога, археолози су крајем XIX века, истражујући цркву, пронашли древни саркофаг са честицама моштију преподобног Неофита Затворника Кипарског, веома поштованог у Никеји.

Овиме завршавамо наш кратки преглед православних места савремене Никеје/Изника и подсећамо православног ходочасника да треба да посети ово место.

Превео са руског Горан Дабетић

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

ЛИТУРГИЈСКО САБРАЊЕ НА СЛАВИ МАНАСТИРА КАЛЕНИЋА

У понедељак 4. децембра, када Црква Божија прославља Ваведење Пресвете Богородице, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у манастиру Каленићу. Епископу су салуживали свештеници Епархије шумадијске.

Литургијско појање увеличали су „Србски православни појци“ из Београда. Светој архијерејској Литургији присуствовао је велики број верника, који су се сјединили са васкрслим Господом кроз Свету Тајну Причешћа.

Након прочитаног Јеванђеља духовном поуком окупљеним верницима обратио се Преосвећени Владика Јован и том приликом честитао игуманији Нектерији и њеном сестринству славу и свима који су се сабрали у овом свештеном манастиру да затраже од Господа и Пресвете Богородице помоћ и заштиту. Данас прослављамо празник уласка у храм Божији Пресвете Богородице, чиме је најављен долазак Спаситеља. Уласком Пресвете Богородице у Светињу над светињама наговештава се долазак Светог над светима. Преосвећени је истакао важност Пресвете Богородице у домостроју спасења рода људског, као и да нема те речи која може да опише сва чудеса учињена у корист спасења човека. Због тога, по речима Светог Јована Дамаскина, „Пред њом треба ћутати“ – а то значи смирити се и молити се, јер у смирењу је молитва.

По завршетку Свете Литургије обављена је литија око храма и резање славског колача. Уприличен је пријем званица и послужење славским кољивом и колачем, а затим и трпеза љубави коју је припремило сестринство манастира Каленић са настојатељицом игуманијом мати Нектаријом.

Слободан Савковић, јереј

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ КОЛУБАРСКЕ БИТКЕ У ЛАЗАРЕВЦУ

У петак, 15. децембра, у крипти храма Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу служен је парастос српским војсковођама и војницима пострадалим у Колубарској битци у Првом светском рату.

Овом службом отпочела је централна прослава манифестације „Дани Колубарске битке“, која је трајала од 9. до 15. децембра. Као и претходних година и ове године организатори прославе били су Одбор Владе Републи-

ке Србије за неговање традиције ослободилачких ратова Србије, Општина Лазаревац и ЦО лазаревачка. По одслуженом парастосу уследила је државна церемонија полагања венаца у спомен костурници храма Светог великомученика Димитрија. Уз највеће државне почести венце су положили државни секретар Министарства рада, запошљавања и социјалне политике Негован Станковић, представници Војске Србије, председник Општине Лазаревац Бојан Синђелић, дипломатски представници и војни изасланици амбасада Аустрије и Словачке у Републици Србији, као и велики број представника локалне самоуправе и невладиних организација одређених за неговање традиција ослободилачких ратова Србије.

Уследио је и пригодан уметнички програм у извођењу београдских уметника, Данијеле – Неле Михаиловић, Александра Срећковића – Кубуре, Николе Ранђеловића, Етно групе „Везак“ и гитарског дуа Бранковић – Тудорић. После протоколних обраћања централна прослава манифестације „Дани Колубарске битке“ настављена је у центру града полагањем венаца испред споменика српском ратнику.

ПОСТРИГ У МАЛУ СХИМУ У МАНАСТИРУ БЛАГОВЕШТЕЊЕ

Преосвећени Владика шумадијски Г. Јован, служио је на дан Преподобног Саве Освећеног, Свету архијерејску Литургију у манастиру Благовештење на Руднику. У препуној манастирској капели Светог архангела Михаила, Епископу Јовану су саслуживали настојатељ манастира Пиносава игуман Петар (Драгојловић) и свештеници Епархије шумадијске.

Евхаристијско сабрање, увеличало је и многобројно монаштво из Епархије шумадијске. У току Свете Литургије Преосвећени Владика је у чин Мале Схиме замонашио три искушенице манастира Благовештење: Ану, Светлану и Данијелу, које су на монашењу добиле монашка имена: Ана, Пелагија и Дарија.

Епископ Јован се у току Свете Службе Божије новим монахињама и верном народу обратио богонадахнутом беседом у којој је посебно истакао да је монашки подвиг у суштини хришћански позив да се Богу служи у пуноћи и савршенству. У току Свете Литургије највећи део монашт-

ва и верног народа који се окупио на овом освештаном и светом Сабрању, приступио је Светој Тајни Причешћа. На крају Службе Божије, Владика Јован је одржао трогодишњи парастос блаженог спомена настојатељици благовештењске обитељи, игуманији Михаили (Кнежевић).

После Литургије, Епископ Јован одржао је и мали помен покрај гроба игуманије Михаиле, а затим је освештао новопостројену манастирску продавницу.

Величанствено духовно славље у манастиру Благовештење, које је на дан Преподобног Саве Освећеног крунисано монашањем три сестре ове свете обитељи, настављено је трпезом љубави које су спремиле вредне руке благовештењских монахиња и послушница.

СЛАВА МАНАСТИРА ГРНЧАРИЦЕ

У уторак, 19. децембра, када наша Света Црква прославља Светог Николаја Архиепископа мирликијског, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован началствовао је литургијским сабрањем у манастиру Грнчарици поводом прославе манастирске славе. Његовом Преосвештенству саслуживали су свештеници Епархије шумадијске.

Након прочитаног Јеванђелског зачала, Епископ је у богонадахутој беседи позвао све на смирење и благодарење Богу, подсећајући на речи Светог апостола Павла да се хвалимо слабостима нашим. Епископ је нагласио важност припреме за Свету Причешће, а научити се правилној припреми за Свету Тајну Причешћа једино је могуће у Цркви Божијој. Храм Божији је место сједињења Бога и човека. Епископ Јован је позвао народ Божији на благодарење Богу, на дару посредника између нас и живог Бога, на Светом оцу Николају. Призивајући име Божије, ми призивамо и оне који су угодили Господу а то су управо Светитељи. Они нам сведоче својим животом и својим делима да је спасење једино могуће ако љубимо ближњег свога и Бога јединога. Једино извршавањем ових заповести, можемо бити спасени. Епископ је у својој беседи позвао верни народ на непоколебиву веру, веру коју је имао Свети отац Николај. Имајући такву веру у Бога ми ћемо и дела наша ускладити са таквом вером и родиће се у нама поред богољубља и човекољубље, које је нераскидиво везано за богољубље.

Након Свете Литургије и литије око манастирског храма, Епископ Јован пререзао је славски колач, честитавши притом славу овој светој обитељи.

У ТАМНИЦИ БЕЈАХ И ДОЋОСТЕ МИ

Свети Благовеститељ апостол Матеј у свом Јеванђељу говори: „Наг бејах и оденусте ме, болестан бејах и посетисте ме, у тамници бејах и дођосте ми“. Црква Божија у Шумадији, у навечерје Христовога рођења, на Свету Анастасију Узорешитељницу, возглављена својим Епископом, Његовим Преосвештенством Г. Јованом, посетила је

затворене у окружном затвору града Крагујевца. На Светој архијерејској Литургији Преосвећеном Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

Владика је у својој беседи на Јеванђеље по Луки утешио присутне затворенике рекавши да нема човека без греха и да су сви људи грешни осим Јединога Бога. Опроштај грехова нам долази кроз врлински живот. Црква се моли за све, и за незнабожце и злочинце, док се једино Литургија служи за благочестиви род хришћански. За све се Црква моли, да дођу сви до стања преображаја и да осете да се кроз молитву прилази Богу и човеку. Када човек прилази Богу он му прилази кроз покајање. У Писму је казано да је већа радост за једног грешника који се каје него ли за деведесет и девет праведника. Онај који се моли и дође у покајање, никада неће да пасти у очајање. Очајање је задња степеница до које човек може да дође. Ако знамо да је Бог близу нас, да Бог допушта страдања да бисмо ојачали, онда нема месту очајању.

Покајање је веће од свакога греха. Зато Бог чека наше покајање и да се вратимо Њему. Нека би Господ дао молитвама Свете Анастасије да издржимо, јер је најважније издржати. Војник који се не бори по правилу не добија награду. Зато и ми хришћани имамо све услове да се боримо на правилан начин против греха и смрти и свега онога што човека одваја од Бога.

Преосвећени Владика је пререзао колач у присуству званичника правосудја, тужилаштва и државне безбедности и том приликом честитао славу свима присутнима. На крају је поздравни говор одржао директор затвора, који се захвалио Преосвећеном Владици на времену и труду који је показао према радницима и затвореницима ове установе. По завршетку Литургије, уприличена је славска трпеза у просторијама затворске управе.

Александар Ђорђевић, ђакон

БОЖИЋНИ ПРИЈЕМ У СЕДИШТУ ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован организовао је, поводом наступајућег празника телесног рођења Господа Исуса Христа – Божића, пријем за представнике јавног и културног живота са простора Епархије шумадијске.

Поздрављајући поштоване госте, Епископ је искористио прилику да све званице упозна са јубилејима које ове године обележава Епархија шумадијска (70. година од оснивања Епархије шумадијске) и са активностима и духовним животом поверене му Епархије. Преосвећени Владика је у кратким цртама изнео организацијску структуру Епархије шумадијске, упознавши притом госте са бројем новоподигнутих цркава, бројем освећених храмова и пратећих објеката који умногоме помажу функционисању самог живота парохија и са потешкоћама са којима су поједине парохије суочене. Током петнаест година архијерејског служења Његовог Преосвештенства у Епархији шумадијској подигнуте су 82 цркве, које сведоче о духовном узрастању и стању верног народа Епархије шумадијске. На територији Епархије шумадијске постоји око 200 парохија и 216 цркава.

Гости су имали прилику да чују и о харитативној делатности Епархије, о животу заједнице која се под окриљем Цркве бави лечењем особа оболелих од болести зависности – „Земља живих“, у Брајковцу код Лазаревца. Епископ је такође истакао и рад „Удружења за помоћ деци и младима ометеним у развоју“ у Маршићу.

Захваливши свима који су се одазвали позиву, Епископ Јован пожелео је свако добро од Богомладенца Христа, са жељом да у срца своја примимо љубав и да заједно са анђелима ускликнемо: „Слава Богу на висини, на земљи мир, међу људима добра воља!“.

БАДЊЕ ВЕЧЕ У САБОРНОМ ХРАМУ

Свештенство престоног града Крагујевца окупило се како би, као што су некада мудраци кренули у сусрет Богомладенцу Христу, и они кренули у сусрет и своје Епископу благовестили рађање Онога пред којим трепти васељена. Епископ је традиционално заједно са свештенством унео бадњак у Епископски двор.

Након уношења бадњака и поуке о значају празника телесног рођења Господа Исуса Христа, Епископ је заједно са свештенством Саборног храма служио празнично бденије. Порта Саборног храма била је мала да прими мноштво верног народа који је нестрпљиво хитао у сусрет Богомладенцу. Након бденија Епископ је наложио бадњак, пожелевши притом да празник Рођења Господа Исуса Христа доносе мир свим људима и да се испуне речи анђелске песме да међу људима буде увек добра воља.

РОЂЕЊЕ БОГОМЛАДЕНЦА ПРОСЛАВЉЕНО У САБОРНОМ ХРАМУ У КРАГУЈЕВЦУ

Рођење Господа Исуса Христа је свеопшта, свечовечанска радост. У овом свету се дешава највеће чудо Божије милости. Бог постаје човек! Он, Господ Благи, Спаситељ Исус, постао је човек, очистио Трпезу Божију у овом свету од греха и смрти, и основао Цркву своју. Његовом рођењу радују се и небо и земља, радују се на небу анђели Божији. Као оно

пастири Витлејемски који у тамној Јудејској ноћи угледаше непознату светлост изнад пећине у којој склањаху своја стада и чуше пој небеских појаца, пој који људско ухо не чу, а који до њих допираше из правца пећине, занети и задивљени оним што видеше и чуше, рекоше један другоме: „Хајдемо до Витлејема да видимо то што се догодило“ (Лк 2,15).

На Бадње вече, у Саборном храму Успења Пресвете Богородице, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г.

Јован са свештенством Саборног храма служио је бденије, уз присуство мноштва верника. После завршеног бденија Епископ Јован и председник Црквене општине Саборног храма, Мирослав Брковић, испред Саборног храма принели су бадњак на ватру. Владика Јован је премазао бадњак медом и залио вином, и уз песму Дечијег хора Саборног храма, свима пожелео срећно Бадње вече, речима: Мир Божији – Христос се роди! Јер сви ми окупљени око бадњака као једна духовна породица, треба да будемо окупљени око Христа Богомладенца у миру, слози и љубави.

На сам дан празника Рођења Господа Исуса Христа, верни народ града Крагујевца је осетио близину и топлину Витлејемске ноћи на свечаној Божићној Литургији коју је служио је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, уз саслужење протојереја ставрофора Зорана Крстића, ректора Богословије Свети Јован Златоусти, архимандрита Прокопија (Антиохијска патријаршија) и братства Саборног храма. Посланицу Његове Светости патријарха Иринеја прочитао је јереј Душан Мучибабић.

Срећко Зечевић, протонамесник

ПОСЕТА ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ УДРУЖЕЊУ ЗА ПОМОЋ ДЕЦИ И МЛАДИМА СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ

У понедељак 8. јануара када наша Света Црква прославља Сабор Пресвете Богородице, Удружење за помоћ деци и младима са сметњама у развоју „Свети Василије Велики“ у Маршићу посетио је Епископ шумадијски Г. Јован.

Повод ове посете био је прослављање најрадоснијег хришћанског празника Божића, и подстрек родитељима и деци која бораве у овом удружењу.

Својим благословом и топлим хришћанским поукама наш Епископ се обратио родитељима и многобројним гостима након што је посетио децу ометену у развоју у самом боравку. У свом обраћању Епископ је нагласио да сви ми носимо свој крст али треба да пазимо како га носимо и кад је то могуће и кад је најпотребније помогнемо своје ближњем да изнесе свој крст када му се учини претешким. Наша Света Црква увек брине о онима најуморнијим и препознаје потребу да понесе терет претоварених.

Овој прослави и посети Епископа присуствовали су још и сви они који су заслужни што овај боравак постоји и што ће надамо се још дуго дуго постојати и вршити племениту мисију Цркве. Својим присуство увеличали су овај догађај члан Градског већа за социјалну заштиту, начелник Градске управе за здравство и социјалну заштиту, директорка школе за образовање деце са сметњама у развоју као и Српски тим за изазове из Крагујевца.

Бранислав Матић, протонамесник

СВЕТИ ВАСИЛИЈЕ ВЕЛИКИ СВЕЧАНО ПРОСЛАВЉЕН У МАРШИЋУ

У недељу 14. јануара, када Црква празнује Обрезање Господње, Светог Василија Великог и Нову Православну годину Господњу, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у храму Светог Василија Великог у Маршићу. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

После прочитаног Јеванђеља отац Зоран Крстић је честицао верницима храмовну славу и наступајућу Нову годину, подсетивши да је Нова година управо време да осмотримо и анализирамо како смо провели живот у минулој години и да будемо у свему бољи у Новој години Господњој, такође је подсетио на празник Обрезања Господњег и надахнуто изговорио беседу о једном од највећих отаца Цркве Христове, Светом Василију Великом, Архиепископу Кесарије Кападокијске, патрону храма у Маршићу. Говорећи о Василијадама које је основао управо Свети Василије Ве-

лики, повукао је паралелу између те делатности и делатности Удружења за помоћ деци и младима са сметњама у развоју „Свети Василије Велики“, као кораку према некој врсти Василијаде у Епархији шумадијској. Удружење се бави пружањем услуге бесплатног дневног боравка деци и младима са сметњама у развоју и пружањем подршке родитељима кроз рад Тима за помоћ и подршку родитељима деце са сметњама у развоју, који сачињавају два свештеника и један психолог.

На призив „Са страхом Божијим и вером приступите“ причестио се велики број верника ове парохије као и корисника Дневног боравка за децу и младе са сметњама у развоју.

Након освећења славског жита и резања славског колача уприличена је трпеза љубави у сали парохијског дома у Маршићу, где је у току ручка приказан филм о Дневном боравку за децу и младе са сметњама у развоју који ради пет дана у недељи у просторијама нашег парохијског дома, а делује у оквиру делатности Удружења за помоћ деци и младима са сметњама у развоју „Свети Василије Велики“.

Бојан Димитријевић, протојереј

БОГОЈАВЉЕЊЕ У САБОРНОМ ХРАМУ У КРАГУЈЕВЦУ

Уочи празника Богојављења, на Крстовдан и на сам празник Светлости како се назива Празник Богојављења, у Саборном храму у Крагујевцу литургијско сабрање предводио је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, а саслуживали су свештеници овога храма на челу са протојерејем ставрофором Зораном Крстићем, ректором Богословије „Свети Јован Златоусти“.

После евхаристијског сабрања, Владика Јован у порти Саборног храма извршио је Велико водоосвећење. Мноштво верног народа је присуствовало Евхаристијском сабрању и водоосвећењу, после којег је свако узео освећену Богојављенску воду по својој потреби: да се очисти, да се исцели од болести, да би њоме благословио дом свој.

Срећко Зечевић, протонамесник

БОГОЈАВЉЕНСКО ПЛИВАЊЕ ЗА КРСТ ЧАСНИ

У организацији спортско-духовног друштва Свебор и ове године је 19. јануара, у Крагујевцу на Шумаричком језеру, по петнаести пут одржана манифестација Богојављенско пливање за Крст часни, која је почела Литургијом у Старој Милошевој Цркви.

За витешку титулу „Носилац Богојављенског крста Шумадије 2018“ надметала су се 33 такмичара из Шумадије, међу којима су такмичари који у трци учествују по 13. или 14. пут. Лазар Максимовић (2002) је ове године био најмлађи такмичар, а учествовале су и две девојке – Невена Миленковић (1996) и Анђела Обрадовић (1999).

Пре почетка трке, Епископ шумадијски Г. Јован је благословио учеснике и подсетио их да не само ослушкују Глас Бога, него да и са Њим живе.

Победник трке је Мицко Јаковљевић (1958) из Крагујевца, власник аутопревозничког предузећа „Опанак превоз“. Победнику је ово 13. пут како учествује на овој манифестацији, а ранијих година са њим су учествовала и тројица његових синова.

Организатор такмичења „Пливање за Крст часни“ је Епархија шумадијска и Град Крагујевац, као и многобројни спонзори.

ЈЕДАНАЕСТА СВЕТОСАВСКА СВИТА У АРАНЂЕЛОВЦУ

У четвртак, 25. јануара, у Аранђеловцу, у организацији ОШ „Свети Сава“ и под покровитељством општине Аранђеловац, одржана је једанеста по реду Светосавска свита.

То јединствени начин прослављања Савиндана, где ученици преобучени у средњовековне одежде, са бакљама у рукама и витешким оделима, на коњима и у кочијама, носећи иконе и певајући песме, у литији пролазе кроз град.

У овој живописној поворци, као и предходних година, учествовао је и Епископ шумадијски Г. Јован. Поред свих ученика школе организатора, била су присутна деца из других основних школа из града под Букуљом, витезови из удружења „Свибор“, као и коњички клубови и фолклорна удружења.

На отварању завршне приредбе, која је уследила након шетње, на препуној отвореној сцени у парку Буковичке бање, Владика је истакао да је Светосавска свита: „Велики и најлепши догађај у шумадијској Епархији“. На самом крају, након надахнутог програма, који је изведен под ведрим небом, приређен је величанствени ватромет.

Након завршетка приредбе Владика је посетио изложбу фотографија поводом 30 година постављања камена темељца школе домаћина која је у исто време и најмлађа образовна установа у целој општини.

Војин Милосављевић, вероучитељ

ШЕСТИ СВЕТОСАВСКИ ДАНИ У МЛАДЕНОВЦУ

Прослава Савиндана у младеновачкој Цркви је, као и претходних пет година, била вишедневна. Ове године програм прославе празника посвећеног првом српском Архиепископу и просветитељу био је изузетно богат.

Прослава је започела у петак 26. јануара празничним бденијем. Након бденија одржана је Светосавска академија, коју је отворио Павле Јовановић, ученик другог разреда ниже музичке школе „Стеван Христић“ из Младеновца. Павле је извео две композиције на кларинету, а након њега је Емилија Васић ученица петог разреда ОШ „Момчи-

ло Живојиновић“ из Младеновца прочитала првонаграђени Светосавски темат.

Централни део академије била је представа „Црква у векове“, коју су извели полазници драмске секције „Мом арт“. Свечаност је завршена сплетом игара из Србије. Текст и режија су дело професорки српског језика у ОШ „Момчило Живојиновић“ Милене Мацуре и Кристине Благојевић, а фолклорни део су припремили ученици исте школе.

У суботу 27. јануара најмлађи верници младеновачког Храма, предвођени родитељима и вероучитељима, испунили су своју цркву и учествовали на ехаристијском сабрању. Након што су верни саслушали посланицу свог Епископа и сједили се кроз Свету тајну Причешћа, ученици свих основних школа извели су пригодан рецитал у част Светог Саве. Љубављу и залагањем братства храма Успења Пресвете Богородице и уз свесрдну помоћ Славка Спасојевића власника предузећа „Gold pack“ овај празник је улепшан светосавским пакетићима, које је добило више стотина најмлађих верника у Младеновцу.

Марко Јефтић, јереј

БДЕНИЈЕ И СВЕТОСАВСКА АКАДЕМИЈА У ЈАГОДИНИ

У петак, 26. јануар, у навечерје празника Светог Саве, у јагодинској цркви Светих архангела Михаила и Гаврила, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је празнично бденије. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

Након бденија, владика је поучио свој верни народ говорећи о значају Светог Саве за нас данас, као и о значају нашег редовног одласка на црквена богослужења.

Одмах затим, у Културном центру у Јагодини приређена је традиционална Светосавска Академија у организацији Црквених општина јагодинских, вероучитеља беличког намесништва, Факултета Педагошких наука, основних и средњих градских школа и вртића „Пионир.“ Саму Академију је отворио хор јагодинског храма Светих апостола Петра и Павла са тропаром светом Сави, након чега се присутнима обратио Преосвећени Владика уводном беседом.

Као и претходних година, Владика је доделио награде победницима у Светосавском квизу, рецитовању, певању и Светосавском темату. Награду за најбољи Светосавски темат је добила ученица 2. разреда Гимназије, Милица Пауновић. Награду за најбољу Светосавску рецитацију је освојила ученица 8. разреда ОШ „Бошко Ђуричић“, Сашка Радовановић, док је награду за најбољу Светосавску песму освојила ученица 3. разреда ОШ „Јоца Милосављевић“, Лара Петровић.

Присутни су могли да уживају у играма и кореографијама ученика основних школа и вртића, у изведбама Школе за музичке таленте из Ћуприје, у хорском извођењу Факултета педагошких наука из Јагодине и јагодинске Гимназије, као и у балетским играма балетског студија „Пируета“.

Младен Алексић, вероучитељ

ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У САБОРНОМ ХРАМУ У КРАГУЈЕВЦУ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, на дан Светог Саве српског, служио је Свету архијерејску Литургију у Саборном храму у Крагујевцу, у којој је принео молитве Богу и Светом Сави за спас српског рода.

Радост литургијског сабрања заједно са Владиком и свештенством поделило је доста верника и деце. На Литургији је светосавску посланицу Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, прочитао протонамесник Срећко Зечевић.

После заамвоне молитве Епископ Јован је извршио обред резања славског колача и освећења славског жита. По завршеној Литургији чланови Дечјег хора Саборне цркве отпојали су неколико пригодних песама, потом је изведен краћи рецитал посвећен Светом Сави, након чега су најмлађима подељени пригодни дарови.

Црквена општина крагујевачка и свештенство Саборног храма је за верни народ уприличио послужење у порти Сабрног храма. Ова трпеза љубави, почива у заповести Божијој: *Љуби ближњег свог као самог себе*, и посведочена је добротољубљем и човекољубљем, а све у славу и спомен најдивнијег чеда одњиханог на крилу једне мајке од рода рашанског, рода српског.

Срећко Зечевић, протонамесник

ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У ОРАШАЧКОМ НАМЕСНИШТВУ

На дан 27. јануара када наша Света Црква слави спомен на првог архиепископа, учитеља и просветитеља Светог Саву у свим храмовима орашачког намесништва служена је Света Литургија и пререзани су славски колачи онима који славе овај празник. Деца су у великом броју присуствовала Литургијском сабрању и својим певањем учествовали у њему. У свим храмовима је прочитана Светосавска посланица нашег архијереја Јована. Велики број деце предшколског и школског узраста је приступио Светој Чаши и тиме се сјединио са Господом Исусом Христом на овај велики празник.

Након Свете Литургије Светосавску приредбу под називом „Светосавске искре“ су извели ученици ОШ „Светолик Ранковић“ из Аранђеловца. Након њих су и остала деца присушила рецитовању песама о Светом Сави, а као што је пракса дуги низ година за узврат су добијали светосавске пакетиће. У свим школама орашачког намесништва, свечано је прослављена школска слава Свети Сава. Свештеници су пререзали славске колаче, а ученици су припремили многобројне приредбе са својим учитељима и наставницима чиме су овај свети дан учинили још свечанијим и лепшим.

Немања Искић, ђакон

САВИНДАН ПРОСЛАВЉЕН У ТОПОЛИ

Празник посвећен највећем српском светитељу окупио је у Карађорђевој цркви у Тополи велики број деце која су дошла да својим умилним гласом и светосавским рецитацијама подсети на лик и дело Растка Немањића, на духовно савршенство монаха Саве и на непролазну славу и светост првог Архиепископа српског. Литургијским сабрањем началствовао је архијерејски намесник опленички протојереј ставрофор Миладин Михаиловић уз саслужење протонамесника Александра Петровића и ђакон Уроша Костића. Литургијске химне појали су чланови црквеног хора Опленец предвођени диригентом Маријом Ракоњац, док су деца на литургијске прозбе одговарала појући „Господи помилуј“.

Сјединивши се са божанским и животворним Христовим тајнама, након Свете Литургије и чина резања славског колача, ђаци ОШ Карађорђе отпевали су Химну Светом Сави и поновили све оне лепе речи, стихове и приче које вековима красе нашег духовног оца Саву.

У организацији тополске црквене општине свако дете добило је један од стотину пакетића колико је било припремљено за ову свечану прилику. Након црквеног уследила су сабрања у локалним школама у којима је приређен културно-уметнички програм. Свештеници Карађорђевог цркве помолили су се у училиштима за здравље и напредак просветних радника и њихових ђака осветивши и преломивши славске колаче. У овим установама након приредби уприличене су трпезе љубави за све окупљене вернике.

Урош Костић, ђакон

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ САВИНДАНА У СМЕДЕРЕВСКОЈ ПАЛАНЦИ

У суботу, 27. јануара, када наша Света Црква прославља и празнује првог српског архиепископа Светог Саву, Литургијским сабрањем обележен је овај дан. Молитве су узносили архијерејски намесник јасенички протојереј ставрофор Велибор Ранђић, протонамесник Драган Милутиновић, протонамесник Слободан Сенић и ђакон Александар Јахимовић.

Храм су испунили ученици ОШ „Радмила Шишковић“ и ОШ „Вук Караџић“ предвођени својим вероучитељима Милошем Јелићем и Александром Јахимовићем. Ученици су одговарали на прозбе и многи од њих су узели и активно учешће причестивши се телом и крвљу Господа нашег Исуса Христа.

По прочитаној заамвоној молитви пресечени су славски колачи поменутих основних школа у присуству директора и наставника.

Духовно напојени ученици су се упутили својим школама како би пригодним академијама и доделама признања за постигнуте резултате прославили своју славу. Братство храма Свете Петке је својим присуством увеличало ове академије, као и академију Паланачке гимназије.

Александар Јахимовић, ђакон

ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У КРАГУЈЕВАЧКОМ НАСЕЉУ АЕРОДРОМ

Сваке године на Светога Саву, црква Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром организује свечано рецитовање у част нашег Светитеља, првог српског архиепископа. Тог дана, под окриљем нашег јунака, свако дете у школи, сабира се у храму око његовог имена.

Много је речено о Светом Сави, много и написано, и много ће се вероватно написати и говорити, но говор о њему је увек нов и свеж. Најмлађи хришћани, светосавци, увек изнова говоре о њему. Ове године је окупљено преко 120 учесника, који су рецитовали и певали песме у част Светога Саве. Манифестација се одржава већ дуги низ година и како

време пролази број учесника се све више и више увећава.

Нашем свечаном сабрању у духовном центру „Свети Јован Златоусти“ претходило је литургијско сабрање, по древном хришћанском предању, да сваки рад и свако добро дело почиње молитвом.

Литургију су служили: протојереј ставрофор др Зоран Крстић, протојереј ставрофор мр Рајко Стефановић, јереј Александар Мирковић, и ђакон Александар Ђорђевић. За певницом су певали чланови дечијег хора „Свети Сава“ при истоименом храму, под вођством јереја Ивана Антонијевића. Литургијску свечаност су увећали својим присуством и ђаци основне школе „Мирко Јовановић“ са својим вероучитељем Предрагом Обровићем. На Литургији је прочитана посланица Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована.

По отпојаној Литургији, пререзан је колач храмовној слави и дечијем хору „Свети Сава“. Колач су умесиле чланице хора, Ангелина и Кристина Цветковић и Ђурђина Филиповић. Хор је отпевао тропаре приликом резања колача.

Александар Ђорђевић, ђакон

СВЕТОСАВСКА ПРОСЛАВА У КОСМАЈСКОМ НАМЕСНИШТВУ

Овогодишња радост поводом школске славе Светог Саве у Архијерејском намесништву космајском почела је 25. јануара, предавањем у Центру за културу у Сопоту. Светосавску беседу произнео је Негослав Јованчевић, професор Богословије Свети Јован Златоусти у Крагујевцу, говорећи о значају светитељског живота и дела Светога Саве у данашњем времену. Након тога отворена је изложба везова српских средњовековних орнамената, под називом „Слово, по слово реч“, ауторке Љиљане Коковић, а затим се прусутнима представила и група „Византика“ – концертно извођење традицијских и духовних песама.

Празник Светога Саве прослављен је молитвено у свим храмовима космајског намесништва. Велики број школске деце, али и оних најмлађих, узео је учешћа на Светој Литургији, најпре појањем богослужбених песама, а затим и кроз Свето Причешће.

После Јеванђељског зачала прочитана је Светосавска посланица Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, у којој нас наш Епископ поучава да се угледамо на Светога Саву, на његове подвиге и врлине.

Након резања славског колача, најмлађи чланови Црквене заједнице су са поносом рецитовали стихове посвећене Светоме Сави, а потом су сва деца добила пригодне пакетиће.

У свим школама пререзани су славски колачи, а ученици су са својим учитељима и наставницима прире-

дили многобројне приредбе и тако још више улепшали прослављање празника Светога Саве.

Бојан Миленовић, вероучитељ

СЕМИНАР СВЕШТЕНСТВА ОРАШАЧКОГ И ОПЛЕНАЧКОГ НАМЕСНИШТВА У АРАНЂЕЛОВЦУ

Дана 29. јануара када наша Света Црква прославља празник „Часне вериге апостола Петра“ Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован је служио Свету Архијерејску Литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу.

Његовом Преосвештенству су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

Након прочитаног Светог Јеванђеља по благослову Епископа Јована беседу је произнео јереј Милош Митровић. Он нас је поучио о значају смирености за наш живот.

Након Свете Литургије Епископ Јован је посетио боравак за децу и омладину са сметњама у развоју у Аранђеловцу, у насељу Колонија, и том приликом им је поклатио светосавске пакетиће и поделио им илустроване Библије за децу.

Семинар свештенства је настављен у хотелу „Извор“ у Аранђеловцу. Уводни део предавања је одржао протојереј ставрофор др Зоран Крстић, који је навео неке кључне проблеме који су присутни у животу свештеника, на које треба обратити пажњу и мало се више њима позабавити. Семинар под називом „Свето Писмо и проповед“ потом су наставили др Родољуб Кубат, професор са катедре Светог Писма Старог Завета ПБФ-а, а након њега и професор др Предраг Драгутиновић са катедре Светог Писма Новог Завета ПБФ-а у Београду. Наши предавачи су наводили примере из Светог Писма Старог и Новог Завета где библијске личности прибегавају проповедању и на који начин они то раде. Библија је по њиховим речима увек била и биће непресушан извор свих примера за наше узрастање. Након предавања је уследило постављање питања и одговарање на иста која су ову тему само додатно појаснила и уобличила.

Немања Искић, ђакон

СВЕТОСАВСКИ ДАНИ У ЛАЗАРЕВЦУ

Прослављање „Светосавских дана“ у колубарском намесништву започето је 25. јануара, концертном квартета „Свети Роман“, из Београда, у храму Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу. Солисти хора РТС-а: сопран Јасмина Михајловић, алт Зарана Станишић Мирковић, тенор Марко Пешић и бас Милош Гашић обрадовали су окупљену публику извођењем руске духовне музике.

У навечерје празника, у Центру за културу у Лазаревцу, организована је свечана Светосавска академија. Част да организује академију припала је ОШ „Вук Стефановић Караџић“, из Степојевца. Заједно са својим наставницима, ученици ове школе су припремили сценски приказ, којим су желели да представе неуморно прегалаштво и рад Светог Саве. Наредне вечери ова школа била је и домаћин светосавског бала, коме су поред просветних радника са територије нашег намесништва присуствовали и представници јавног, културног и духовног живота лазаревачке општине.

У суботу, 27. јануара у храму Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу прослављен је Свети Сава. Као и сваке године велики број ученика основних и средњих школа се на дан школске славе причестио, узевши активно учешће у Литургијском Сабрању. Заједно са свештеником храма верни народ и ученици, учествовали су и у резању славског колача. Литургијско славље се потом, из храмова нашег намесништва, пренело у школе лазаревачке општине, где су свештеници, заједно са учитељима, наставницима, професорима и ученицима, резали славске колаче и присуствовали пригодним програмима припремљеним у част највећег српског Просветитеља.

Наредног дана 28. јануара, Свету Архијерејску Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу служио је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован. Епископу су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

За торжественост и благољепије Сабрања био је задужен хор „Свети Димитрије“ из Лазаревца, предвођен диригентом Владимиром Стојковићем, протонамесником. Литургији је присуствовао и Милета Радојевић, директор управе за сарадњу са црквама и верским заједницама.

Надахнутим обраћањем окупљеним верницима Владика Јован је протумачио јеванђелски одељак „О Митару и фарисеју“. У овој припремној недељи за Васкршњи пост Црква нас на примеру ова два човека поучава о искреној и неискреној молитви. Искрена молитва повезана је са искреним покајањем. А искрена молитва и искрено покајање су оно што ће Бог препознати и услишити.

Овом приликом Владика Јован благословио је „Светосавски дечији шаховски викенд турнир“. Овај турнир одржан је у просторијама парохијског дома у Лазаревцу, у организацији шаховског клуба „Колубара“ и ЦО Лазаревац.

Шесту годину за редом, организован је и наградни светосавски ликовно-литерарни конкурс, под називом „Свети Сава у обликовању духовности нашег народа“. Значајан допринос у организовању изложбе посвећене поменутом конкурс дала су вероучитељи Колубарско-посавског намесништва, који су се заједно са наставницима српског језика и ликовног васпитања постарали да овогодишња поставка буде на завидном нивоу. Отварању изложбе претходио је пригодан културно-уметнички програм. Мноштво радова који су пристигли на нашу адресу су захваљујући Градској општини Лазаревац награђени примереним наградама. Захваљујући дугогодишњој сарадњи са Центром за културу Лазаревац, овогодишња поставка „Светосавске изложбе“ изложена је у простору галерије „Савременици“. Поклоне награђеним ученицима доделили су свештеници Родољуб Војиновић и Бојан Чоловић, као и директорка ОШ „Милоград Лабудовић Лабуд“ из Барошевца.

Влада Димитријевић, протонамесник

ПРОМОЦИЈА НАУЧНОГ ЗБОРНИКА „ДВА ВЕКА СТАРЕ ЦРКВЕ У ЈАГОДИНИ“

„Зборник је плод љубави, рада и труда“, рекао је између осталог Епископ шумадијски Г. Јован, који је учествовао у промоцији.

Зборник о два века постојања и рада цркве Светих архангела Михаила и Гаврила, у народу познатије и као Старе јагодинске цркве, промовисан је протеклог уторка у Завичајном музеју у Јагодини.

Два века постојања овог храма, најстаријег у Јагодини, најављена су дводневним симпозијумом који је одржан у новембру 2016. године на Факултету педагошких наука у Јагодини. Овај зборник је дошао на време и се састоји од 16 научних радова који се баве историјатом цркве од њеног настанка, када ју је изградио кнез Милош Обреновић, па све до данас. Зборник обухвата и све чињенице везане за цркву: од биографија свештеника, преко детаља о уметничкој историји овог храма, па све до информација о настави веронауке у том периоду.

Промоцији је присуствовао и његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован, који је између осталог рекао: „Ова црква је плод искрене вере кнеза Милоша Обреновића, његове љубави према цркви, вери и свом народу. Кнез Милош није био само верник, већ је био и владар који се трудио да сачува ред и поредак у цркви, јер је знао да само тако може бити сачуван ред у народу. Опмињао је вернике како треба да се понашају у цркви. Целим својим бићем био је у цркви и она је била са њим. Ако узмемо у обзир временски период када је настала ова црква, то ништа не умањује њен значај у односу на светиње које су зидане у мирнодобским условима, за разлику од ове. Ова црква ће живети све док буде било свести српског народа и правилног односа човека према њој. Вера је та која нас спаја и везује и вера је та којом се препознајемо. Она треба да буде наш

начин живота, јер управо је вера подигла не само ову цркву Милошеву, већ и Хиландар, Студеницу и друге храмове. Они су тада градили са вером да се храм се не подиже само за себе, већ и за остале генерације и да ће се човек у њему срести са Богом и самим собом. На овај начин, многе ствари смо извукли из заборавља. Оно што се запише, остаје незаборавно“, рекао је Владика Јован.

Др Бранислав Цветковић из Завичајног музеја у Јагодини сматра да је ово капитално дело од великог значаја за овај храм. „О Старој цркви се мало зна, а и оно што је писано, није било довољно добро, тако да је издавање овог зборника одличан искорак. Ту је мноштво нових података. Све оно чиме смо се годинама бавили, сада је публиковано. Др Ана Костић Ђекић је обрадила функцију Старе цркве у оквиру идеологије кнеза Милоша Обреновића, док је колегиница Јасмина Трајков писала захтеван рад о иконостасу. Стара црква јесте духовно средиште, међутим то је и комплекс веома значајних културно-историјских сегмената. Зборник је важан не само за националну баштину, већ и за баштину Балкана с обзиром на то да се ту налази на стотину уметничких предмета, не само српских, већ и балканских мајстора“, рекао је др Цветковић.

Угледни јагодински историчар и професор, Нинслав Станојловић, један је од уредника овог зборника и он се највише бавио историјским чињеницама везаних за храм. „Објављивање ове књиге од великог је значаја не само за храм, него и за будућност верујућег

народа. Ова публикација превазилази оквире локалне историографије и као таква, вредан је прилог актуелној историографији. Књига даје могућност свеобухватног погледа и спознаје на двовековну историју овдашње Старе цркве. Дуго се чекало да неко на стручан начин и са примереном ерудицијом уради овако нешто. Ово је велика али не и затворена укоричена прича о цркви Светих архангела Михаила и Гаврила, тако да овај зборник може да одшкрине врата потоњим генерацијама, јер је отворен за учење и спознају”, назначио је професор Станојловић и захвалио се свима који су учествовали у истраживању и изради овог вредног књижевног дела. Такође, изразио је и наду да ће књига кроз коју деценију доживети и проширено издање.

Историчар уметности из Београда, докторанд на Филозофском факултету у Београду, Вук Даутовић, истраживао је ризницу Старе цркве у Јагодини. Он је рекао да је присуствовао на студијама у иностранству где се није негирала присутност религије у науци. Штавише, истицала се повезаност, што га је посебно фасцинирало. „Увек сам се питао зашто нико у мојој средини међу научницима није поменуо такво питање и дао такав недвосмислен одговор да су наука и црква на истој страни. Без Божијег садејства резултата нема. Фокус хуманистичких наука је човек. Човеком се баве психологија и многе друге дисциплине, али се

он заокружује у Богу. Радујем се што ће студенти на мом Факултету моћи да уче из ове књиге. Она даје одговор да нам није потребна ниједна боља и другачија црква. Све оно што имамо је сасвим добро и довољно. Начин на који су храмови и споменици украшавани и опремљивани у то време је најбоље што је могло у том херојском времену. Тих двеста година је тврдо сведочанство о људима који су живели на том простору. Сви они који желе, у овој књизи могу да сазнају доста о историји Јагодине, својим прецима и могу да буду поносни на њих и на наслеђе које су им оставили“, део је Даутовићевог излагања.

Присутнима се обратио и старешина Старе цркве у Јагодини, протојереј Александар Гајић, који је рекао да би њихова замисао била јалова да није било несебичне помоћи многих људи, како истраживачке тако и финансијске. Србољуб Милетић, директор Завичајног музеја у Јагодини, такође је поздравио присутне. Промоцији је присуствовао и велики број заинтересованих, а својим наступима вече су увеличали Мирослав Ђорђевић који је казивао стихове своје песме „Србиново покајање“, и женски црквени хор Светог архангела Михаила. Модератор догађаја била је Јасмина Трајков, кустос Завичајног музеја у Јагодини.

Душан Милетић, новинар „Новог пута“ Јагодина

Извори и коментари о Шумадији у доба деспота Стефана Лазаревића

КРИТИЧКА АНАЛИЗА ДРУШТВЕНИХ ОДНОСА У ШУМАДИЈИ ПРЕ ШЕСТ ВЕКОВА

У књизи „Друштвени односи на простору данашње Шумадијске епархије у доба Стефана Лазаревића – извори и коментари“ коју је крајем прошле године објавио „Каленић“ – издавачка установа Шумадијске епархије уз финансијску помоћ Управа за односе са црквама и верским заједницама Министарства правде, сабрана су аутентична сведочанства, уз научне коментаре, о времену које је обележено високим владалачким критеријумима деспота Стефана Лазаревића

У овој књизи доносе се аутентични историјски извори из времена од Косовског боја до смрти деспота Стефана Лазаревића са подручја данашње централне Србије (Шумадијске епархије) и њихово научно и ваљано тумачење. Приређивач овог антологијског избора Негослав Јованчевић мотиве за представљање јавности историјских извора и њихове анализе налази у чињеници да друштвене, културне и политичке елеите нису спремне да у модерну српску државност уграде инспиративно високе домете друштва у доба кнеза и деспота Стефана Лазаревића, као што је овај владар поштовао високе узор својих претходника, што видимо из следећих научних оцена: „Деспот Стефан је потпуно био свестан ранијег, краљевског, односно царског ранга своје државе. То се види из његовог упорног позивања и везивања за Немањиће“ (Андрија Веселиновић). Или:

„Деспотово установљење узорног поретка државе... слично је Мојсијевој предаји божанских закона и саздању скиније као слике савршеног небеског поретка. Тако и у његовој држави – похвална је реч Стефановог животописца – 'по Христу врши се закон', 'а живот у читавој тој земљи је као црква Божија'“ (Мирјана Стефановски).

У предговору, који је насловљен *Извори и коментари о људима, времену и земљи „пуних сваких добара“*, приређивач наглашава да не сматра како је могуће и пожељно модел организације друштва из једног историјског периода преносити у други, нарочито када су у питању тако удаљене епохе, као што су позни средњи век и савремено доба. „Наш апел да се разумеју процеси пре шест векова подразумева наглашавање да је Деспот, и поред духовне укоренености у традицији,

своју државу уређивао препознајући знаке времену у којем је живео. На пример, раније династички култ Светог Симеона и Светог Саве, у његово доба има за циљ да утврди национални пантеон. Дакле, 'дошло је до одступања од ранијег идеолошког оквира, те су настали нови модели владања, само делом ослоњени на старе узоре' (Смиља Марјановић-Душанић). Складан однос модела и стварности

у Деспотовини, у којој 'нити је моћни узимао пределе ближњих, нити је вађен мач силних, нити се крв праведника проливала', још лепше, емотивно и готово поетски, слика увек уздржани Никола Радојчић, када пише о сабору у Сребрници Рудничкој, на којем Стефан Лазаревић за свог наследника одређује сестрића Ђурђа Бранковића, а подсећајући на сличност са оним када је Немања сина Стефана поставио за новог владара: 'Ја не могу завршити овај мали одељак свога разлагања о знаменитом сабору деспота Стефана а да не истакнем величину и лепоту српских државних традиција, које су помагале Србима да с чашћу и коришћу решавају

тешка питања у свом мучном развоју на исти начин као њихови стари, али с толико мудре и моћне снаге прилагођавања да традиције нису сапињале њихов рад, него му само осигуравале нужан развојни континуитет' (*Српски државни сабори у средњем веку*, 1940). Не видимо зашто доношења важних одлука за заједницу у којој живимо по Радојчићевом моделу, не би било сагласно са духом данашњице?"

Повод за представљање читаоцу нашег доба личности и догађаја из позног средњег века, односно информација о томе како су подизани и трајали тадашњи манастири или цркве, јесте и то што није тачан стереотип да подаци о том времену никада нису били доступнији. То се илуструје наводом да интернетска претрага увек даје више непоузданих, често и сумњивих информација, него ваљаних. Имајући у виду високи научни кредибилитет заступљених аутора и навођење релевантне библиографије, може се очекивати да ова књига са много појединости, али и као синтеза, даје потпуну слику друштвених токова у централној Србији пре шест векова.

О држави деспота Стефана Лазаревића, у предговору се наводи оцена историчара Ивана Божића о јединственом духу који ју је прожимао: „Настављајући очево дело, деспот Стефан Лазаревић је, пред сталном турском опасношћу, дао нови живот, раније занемареној моравској Србији и око ње окупио земље Бранковића и Балшића у нову и, упркос свим разликама, јединственим духом прожету српску државу.

Нису само унутрашње турске слабости, већ и снага обновљене Србије, успориле и за извесно време зауставиле бурно започет османлијски налет на Европу.“ Пада у очи да ове две синтетичке реченице садрже синтагму *занемарена моравска Србија*. Дакле, у књизи *Друштвени односи на простору данашње Шумадијске епархије у доба Стефана Лазаревића – извори и коментари* показује се да територија северно од

Крушевца током средњег века није била споредна српска земља – без обзира што то није довољно истицано у науци – већ је у њој живот у континуитету био постојан и плодотворан, што и данас треба имати у виду. Овим контекстом бави се и ова констатација приређивача: „Мада су готове сви писани документи кнеза и деспота Стефана Лазаревића, потписивани заједно са мајком кнегињом Милицом (монахињом Евгенијом, односно Ефросинијом) и братом Вуком док су били живи, а који се односе на топониме са територије данашње Шумадијске епархије, поменуте као објекти правне радње или као место издавања, били и раније објављивани, так упознавање са свима њима збирно штам-

панам у књизи академика Александра Младеновића (1930-2010) *Повеље и писма деспота Стефана* (Београд 2007, 516 страна, са 185 прилога), утврдило нас је у уверењу да и кроз књигу коју приређујемо, треба нагласити да је данашња Шумадијска епархија класична српска средњовековна област, чију држатворну утемељеност не смемо занемаривати, што се, нажалост, у ново доба спроводи. Можда ће бити – извори и коментари – из драгоцене Младеновићеве књиге, поновљени овом приликом, допрети до ширег круга читалаца.“

Концепцијски, књига *Друштвени односи на простору данашње Шумадијске епархије у доба Стефана Лазаревића*, грађена је на синтагми *извори и коментари*. Након доношења историјских извора у критичком издању, следе текстови из научних расправа које их непосредно објашњавају, и то према највишим академским критеријумима. Место су нашли и неки чланци старијих научника, јер су и данас кредибилни.

Најчешће навођени извори за поглавље *Српске земље у доба владавине кнеза и деспота Стефана Лазаревића* су повеље које Стефан Лазаревић издаје манастирима (Хиландару, Милешеву, лаври Светог Атанасија на Светој Гори) или граду Београду. Узети су у обзир и записи из савремених рукописа који се односе на владарску идеологију, предговор *Закону о рудницима*, као и врло речити одломци из деспотовог житија од Константина Филозофа. Ове изворе, коментаришу, између осталих, Константин Јиречек, Сима М.

Ћирковић, Иван Божић, Миодраг Ал. Пурковић, Милош Благојевић, Јованка Калић, Андрија Веселиновић, Смиља Марјановић-Душанић, Драгољуб Павловић, Ђорђе Трифуновић, Димитрије Стефановић, Војислав Ј. Ђурић и Гордана Бабић.

Чињеницу да је Шумадија класична српска средњовековна територија речито потврђује поглавље *Топоними са простора данашње Шумадијске епархије у повељама и писмима Стефана Лазаревића*. Предочени су сви правни документи (најчешће према поменутој књизи Александра Младеновића) које кнез и деспот Стефан (у првом периоду владавине са мајком и братом) издаје у местима данашње Шумадијске епархије, или се та места помињу као објекти неке правне радње, најчешће као поседе који се даривају манастирима. Стефан, монахиња Јевгенија и Вук светогорском манастиру Светог Пантелејмона 1395. године дарују село у Белици Трнава, више Добрање, цркву Свети Никола у Сребрници, као и саму Сребрницу, Хлапову Пољану (Лапово) и на Морави половину Брода. Кнегиња Милица (Монахиња Јевгенија) са синовима у лавачком манастиру Жупањевцу издаје даровну повељу најважнијем светогорском манастиру – лаври Светог Атанасија. Јагодина (Јагодна) је место из којег Лазаревић 1399. године издају разрешницу рачуна једном дубровачком трговцу, односно у којој 1411. године пишу повељу којом Хиландару дарују неколико села. Пажњу привлачи и повеља којом деспот Стефан 1404. или 1405. године деспотици монахињи Јевпраксији (познатијој као монахиња Јефимија) поклања село Јабучје (данас крагујевачко предграђе) како би га она, за спас своје душе, даровала манастиру Хиландару. Топоними који се помињу у повељама и писмима деспота Стефана су и Баточина, Некудим, Сребрница Рудничка, Павловци на Космају... Сваком овом документу придодати су озбиљни научни коментари.

Приређивач у предговору констатује да је, ређајући изворе и коментаре, најтеже било установити каталог сакралних здања која су подигнута у доба када је Стефан Лазаревић био кнез и деспот јер предање надилази изворе, а и њих, заиста малобројне, историографија често ситуира у широк временски распон. Истиче да је попис заснован на најмеродавнијим и најновијим научним сазнањима. Аутори општег погледа на црквено

градитељство и сликарство у Деспотовини су Татјана Стародубцев и Иван Стевовић.

Кроз изворе и коментаре у овој књизи сагледани су и болест деспота Стефана и одређивање наследника, као и смрт и чудни догађаји који су уследили. Наследник је одређен на сабору у Сребрници Рудничкој (у данашњим Страгарима), а смрт је деспота похидила у Марковцу код Младеновца. Успомена на те врло значјне историјске догађаје у националним размерама негује се у данашњој Шумадијској епархији којој припадају ова места.

Последње поглавље књиге *Друштвени односи на простору данашње Шумадијске епархије у доба Стефана Лазаревића* носи наслов *Химнографски списи о деспоту Стефану, уврштење међу свете, гроб, ликовне представе, предање*. Поред кулtnих списа насталих непосредно након Стефанове смрти, овде је прештампана служба светом деспоту из Србљака који је Синод СПЦ штампао 1986. године. Занимљиве су и богослужбене песме које је ради црквеног прослављања Светог Стефана Лазаревића написао Свети владика Николај Велимировић, а публиковао епископ шумадијски Сава Вуковић. У овом одељку књиге први пут од објављивања (у часопису *Богословље* 1927. године) прештампана је у потпуности знаменита расправа професора Лазара Мирковића *Уврштење деспота Стевана Лазаревића у ред светитеља* која још увек није превазиђена (на нашем језику) по питањима која се односе на поступак канонизације (прибрајања светим) у Православној Цркви. Она, као и неки други радови (Данице Поповић, *Гроб и култ деспота Стефана Лазаревића*, Сретена Петковића, *Илустрације живота деспота Стефана Лазаревића у руском рукопису XVI века*, речито објашњавају зашто је Српска православна Црква тек у другој половини XX века званично деспота прибројала диптиху светих.

На крају се налази регистар извора и коментара из литературе за који се, уз научни апарат донет уз стручне расправе, може рећи да представља готово пуну библиографију о свим историјским периодима територије коју обухвата данашња Шумадијска епархија, односно о црквама и манастирима који су постојали и који и данас трају. Књигу *Друштвени односи на простору данашње Шумадијске епархије у доба Стефана Лазаревића – извори и коментари* прати и велики број илустрација које сврсисходно допуњавају писане изворе и коментаре за шта је заслужан ликовни уредник Дејан Манделц.

Дејан Радичевић (Филозофски факултет, Београд),
Владан Миливојевић (Народни музеј, Аранђеловац)

СРЕДЊОВЕКОВНА ЦРКВА НА ВЕНЧАЦУ

О открићу и почетку археолошких истраживања средњовековне цркве на локалитету Дворине – Маџарско гробље на северним падинама Венчаца писано је у Каленићу бр. 6 за 2016. годину. У овом броју осврнућемо се на резултате ископавања у 2017. години

Остаци средњовековне цркве на Венчацу све више побуђују пажњу стручне и шире јавности, јер је реч о јединственом открићу на простору данашње Шумадије и Шумадијске епархије. Након првих података добијених у истраживањима 2016. године, прошлогодишња археолошка кампања је употпунила слику о овој заборављеној светињи, чије испитивање и проучавање тек предстоји.¹

До сада је у целости истражен троделни олтар цркве, као и мањи делови наоса и припрате. Може се рећи да је црква била монументална. У основи, њена ширина износи приближно 14 м, док је дужина око 16,5 м, без припрате, чије димензије још увек нису утврђене. Имајући у виду да је јужни зид припрате до сада истражен у дужини од око 2,5 м, читава грађевина свакако је била дужа од 19 м.

Поред величине, посебно изненађење представља архитектура цркве. Грађена је у српско-византијском стилу, што до сада није забележено у овим деловима средњовековне Србије, па је ова црква заправо најсевернија позната грађевина тог типа. На истоку је имала три апсиде. Главна апсида је споља петострана, јужна и северна су тростране, док су изнутра све три апсиде полукружне. Централни олтар се од запада ка истоку благо шири, тако да је потковичастог облика. Највећа ширина олтара је 4,55 м, укупна дужина 6,6 м. Испред апсиде је делимично очувана зидана стопа за часну трпезу, правоугане основе (1,05 x 0,61 м). Проскомидија и ђаконикон су посебне просторије које су са централним олтаром повезане пролазима. Обе просторије се од запада ка истоку благо сужавају, што је последи-

ца ширења централног олтарског простора. Дужина проскомидије је око 4,18 м, просечна ширина 2,5 м, док је дужина ђаконикона 4,3 м, просечна ширина 2,76 м. Изнад наоса се налазила купола која је почивала на четири слободно зидана ступца који формирају уписан крст развијеног типа. До сада је откопан источни пар стубаца. Ступци (1,3 x 1,5 м) су међусобно удаљени

3,5 м. Између стубаца и између стубаца и пиластара на северном и јужном зиду цркве налазила се троделна дрвена преграда којом је олтар био одељен од наоса. Под у олтару је за око 7 цм био виши од пода у наосу, што се закључује по сачуваној малтерној подлози на којој су видни отисци подних плоча, повађених пре рушења храма. На основу неколико пронађених плоча сачињених од тврдог, сивобелог камена, квадратног и правоугаоног облика, дебелих и до 12,5 цм, закључујемо да је црква имала квалитетан под, што је у складу са начином зидања читаве грађевине.

Зидови цркве су у просеку широки 1 м. Грађени су ломљеним каменом и кречним малтером, а коришћена је и опека. Унутрашња лица зидова су оплаћена тесаницама сиге. Нажалост, због веома лоше очуваности зидова нема довољно података о томе како је изгледала фасада цркве. Ако је судити по два тесаника сачувана на спољном лицу главне апсиде, и она је несумњиво била квалитетно израђена. Имајући у виду начин зидања и, посебно, димензије цркве изненађују веома слаби темељи. Јужни и западни зид заправо нису ни били фундирани. Због чега су се градитељи одлучили на овај корак који је могао да проузрокује озбиљне

¹ Организатор археолошких истраживања је Народни музеј у Аранђеловцу. Руководилац ископавања је др Дејан Радичевић, доцент на Одељењу за археологију Филозофског факултета у Београду. Остатак стручне екипе у 2017. години чинили су Владан Миливојевић из Народног музеја у Аранђеловцу и Драган Ћирковић, дипл. археолог из Чачка. Учешће су узели и студенти археологије београдског Универзитета. Пројекат је финансиран средствима Министарства културе и информисања Републике Србије, Народног музеја у Аранђеловцу и д. о. о. Отуа-Венчац. Помоћ су пружили д. о. о. Бекамент (Бања), Фортуна (Аранђеловац) и Црквена општина Бања, као и бројни појединци.

статичке поремећаје на цркви, за сада остаје непознаница.

Унутрашњост храма је била осликана, о чему сведоче мање површине фресака сачуване на зидовима и бројни фрагменти пронађени у шуту током истраживања. Најзначајнији су уломци с представама лица на основу којих је извршена прелиминарна процена и датовање живописа. Реч је о врхунском фрескосликарству треће четвртине 14. века, које по својим стилским одликама највише одговара фрескама са простора Косова и Метохије и Македоније. Остаци живописа, уз архитектуру, за сада представљају најпоузданији ослонац за датовање цркве у средину или у трећу четвртину 14. столећа.

Поузданих археолошких трагова који би указивали на време страдања цркве за сада нема. Поједини налази у нивоу поднице индицирају да је црква настрадала веома рано, можда још у 15. веку. Чини се да није го-

На месту разрушене и разграбљене цркве формирано је гробље, касније названо Маџарско, чији се стари камени споменици и данас могу видети на Дворинама. Ту су се у шуту и преко остатака цркве, који се више нису видели на површини терена, до средине 19. века

укопавали мештани села Бање. Отуда је и оно мало преосталих зидова оштећено и испресецано гробним ракама, и на многим местима подница пробијена. До сада је истражено преко 60 гробова, али се још увек не може са сигурношћу казати када је гробље настало, што би био веома важан податак за утврђивање времена страдања цркве.² Налази у гробовима се доста широко датују у период 16–18. века, тако да нису погодни за прецизније хронолошко одређење некрополе.

На крају, питање могућег ктитора цркве и даље је остало отворено. Сада је, међутим, већ извесно да план цркве на Дворинама по свему више одгова-

ра владарским задужбинама него задужбинама велике властеле тога доба, која би једина поред владара била у могућности да сазида овакав храм. Приметне су сличности са црквом Светог Николе Дабарског, задужбином Стефана Дечанског, Душановим Светим Арханђелима и Матејчом код Куманова. Поред архитектуре, и фреске указују на мајсторе из јужних крајева, чије би ангажовање од стране неке властеле на северу српске државе било веома необично, мада велике територије и моћ појединих велможа у време цара Уроша не искључују и ту могућност. Због тога је веома важно да се у наставку истраживања дође до података на основу којих би било могуће одредити

рела, већ да је разграђена, свакако због обиља квалитетног грађевинског материјала. Није искључено да је то учињено систематски, пошто су од појединих зидова остали само темељни ровови испуњени шутом. Надамо се да ће наставак истраживања расветлили судбину и време страдања ове светиње, коју је и народно памћење осудило на заборав.

да ли је црква саграђена у време цара Душана (1331–1355) или у време цара Уроша (1355–1371). У сваком случају, пред нама је несвакидашња загонетка чије ће разрешење бити од пресудног значаја за одређивање највероватнијег ктитора цркве на Дворинама.

² Најстарији надгробни натпис је из 1763. године.

Дмитриј Марченко

ИКОНОГРАФИЈА АНЂЕЛА – ПРИКАЗАТИ НЕВИДЉИВО

„Иконографија анђелског света”, већ у самој овој групи речи постоји нека противречност. Иконографија је врста сликања lika. „Репродуковање” lika Господа Исуса Христа, сагласно мисли светих отаца, условљено је и оправдано тиме што се Спаситељ оваплотио, имао земаљски лик и, сходно томе, био изобразив. Али како је могуће описати на уметнички начин бесплотног невидљивог анђела?

Символи

Наравно, у Светом Писму се спомињу појаве анђела у неком облику. Тако је Исус Навин видео Арханђела Михаила као војника са мачем (ИНав. 5, 15), жене мирносноце су после Васкрсења Христовог на Гробу Господњем виделе младића обученог у белу одежу (Мк. 16, 5), итд. Али ове појаве индивидуалног карактера (иако су и оне такође овако или онако одражене у иконографији) биле су управо виђења, сваки човек их је видео на свој начин. Помоћу оваквих појава не може се решити проблем изобразивости невидљивог анђелског света. Како онда приказати невидљиво?

И овде у помоћ уметнику долазе симболи. Као што пише Дионисије Ареопагит у свом раду „О

Сабор Архангела. Минијатура рукописа из XI век, манастир Дионисијат, Атон

небеској јерархији”: „Сва дејства, која припадају небеским суштинама, по самој њиховој природи, пренета су нам у симболима”.¹ Зато што се наш земаљски ум може уздићи до созерцања небеских јерархија само посредством симбола.

У ранохришћанским временима анђеле су изображавали углавном као учеснике свете историје, и исто тако као остале персоне, то јест као људе. Схватити да је пред нама управо анђео можемо само из контекста самог изображења.

Нимб и крила

Према свему виђеном, у ранохришћанским временима – оно што су сада уобичајени и општеприхваћени атрибути – као што су нимб и крила, изазивали су негативну асоцијацију на многобожачке култне приказе (а знамо да је нимб присутан како у античкој јелинистичкој многобожачкој традицији, тако и у зороастризму, хиндуизму и другим религијама). И тек након неког времена лик анђела у хришћанској уметности задобија облик прихватљив за нас.

Символика нимба и крила јасна је већини хришћана. Уосталом, можемо се подсетити. „Што се тиче сијања у виду кружића који се праве на иконама светих, они указују на благодат, сијање и стварност у њима беспочетног и бесконачног Бога”, пише Свети Симеон Солунски.² Крила

Анђели у хитонима и химатијам. Фрагмент византијског мозаика из VII века, базилика Ситт-Аполитаре-Нуово, Равена

символишу летење и брзину, што је у контексту служења анђела као весника воље Божије такође веома јасно.

Анђелске одежде

Што се тиче одежди и предмета – све је донекле сложеније.

Треба приметити да се символика иконописа увек заснивала на реалијама културе у којима је стварана (у датом случају на реалијама позноримске и византијске културе). На пример, предмети везани за императора и његов двор једноставније од свега симболишу такве појмове као што су власт и моћ. Сваки човек у Византијској империји одмах је примећивао асоцијацију, и ризик нетачног тумачења симбола сводио се на минимум. Такав проблем настао је много касније, када су значења ових или оних предмета византијске културе и живота почели да се заборављају. Тек тада су се појавила алтернативна тумачења (понекад веома ружна), што можемо пуочити и у наше време.

Дакле, анђели су посланици, служитељи, весници Цара Небеског и да би пренели сву величанственост њиховог ранга, позноримски/византијски уметници, као што смо већ приметили, окретали су се облицима земаљског царства. На тај начин, раскошни дворски церемонијал византијског двора нашао је свој одраз у хришћанској иконографији, и ево анђеле већ очекујемо пред нама у ризама ромејских дворских чиновника и заповедника. Наравно, времена се мењају, и данас би било неразумно изображавати анђелски чин у костимима државних чиновника или у парадној форми представника Министарства одбране (иако би се ово показало најадекватнијим „преводом” византијске иконографије на савремени језик). Али однос према владарима и државним службеницима у наше време драстично се разликује од односа према власти коју смо имали у старини. За античку и средњовековну свест „осавремењивање” реалија свештене историје и духовног света – ствар је потпуно уобичајена (чак у епохи Ренесансе у Западној Европи допуштано је да уметник у религиозном живопису користи савремене костиме).

Основна анђелска „униформа” биле су одежде античке аристократије – хитон, химатија и хламида. Неће бити излишно да споменемо да је хитон доња одежа слична подраснику свештенства, химатија је плашт у који су се умотавали изнад хитона (код Римљана анологна химатији била је тога), а хламида је, у суштини, такође плашт, али у њега се нису увијали, већ носили на раменима, затегнувши га копчом (или просто завезавши концима) на леђима или грудима. Ово спајање доње и горње одеће у античком свету сачувало се веома дуго, иако је крој ових елемената могао да се мења дотле да се не може препознати.

Тако се хитон, у зависности од своје дужине, постојања разреза, рукава – широких или уских, кратких или дугачких, трака и других детаља, могао на различите начине називати: далматика, скарамангија, дивитисија, коловија итд. На одређеној етапи развоја византијске културе истовремено су се могла облачити два хитона различитог кроја (што се, узгред речено, сачувало до ових времена у ношењу богослужбених одјејанија: епископи облаче сакос изнад стихара, иако и једна и друга одежа потичу од хитона).

Хламида је, као што смо већ говорили, врста плашта у виду огртача на раменима. Она је била веома широка. На хламиду су се у области груди нашивала четвороугаона тканина, која се по боји разликују од саме хламиде – такозвани тавлион. Боје хламиде и тавлиона могу указивати на место његовог носиоца у дворској хијерархији. Најпоштованија боја тавлиона била је златна. Хламиду пурпурне боје са златним тавлионом могао је носити само император.

За војнике је био предвиђен сличан плашт који се називао сагија. Он се разликовао од хламиде само лакоћом и

Арханђел Михаил у хитону и тору. Византијски мермерни релеф из XIII века, Берлин, Музеј Бодје

мањим димензијама. На њега се такође код виших чиновника нашивао тавлион. Сагија је више карактеристична за иконе Арханђела Михаила, који се као Архистратиг (главнокомандујући) Небеских војски изображавао двојако – или у реду служитеља Цара Небеског (о овоме смо говорили горе), или у оклопу византијског генерала, са сагијом на раменима.

Следећи интересантан атрибут одежди анђела јесте лор – парадна одећа византијских императора и највиших дворјана (није случајно овај атрибут присутан у изображењима највиших анђелских сила). Аксесоар представља по себи дугачки широки појас тканине, компликовано пребачен на фигури. У посебно свечаним церемонијама облачили су га уместо хламиде.

Лор потиче од одеће римских конзула. Конзули су, као и сви грађани Рима, носили тогу, али, за разлику од других Римљана, њихова тога је украшавана широком пурпурном каиом. Драперија тоге била је јединствено умеће, али са временом неудобна тога смањила се у димензијама, пребацивали су је најпростијим начином (иако су при томе украси били знатно раскошнији). Ову варијанту конзулске тоге почели су да називају трабејом. Она је већ читава била пурпурна и обогачивана је различитим орнаментима.

Током времена и сама трабеја се сузила и еволуционирала у нешто слично извезено златом и украшено скупцим камењем ленте, отада је и почела да се назива лором (λωρός – на грчком значи „лента“). Лор се пребацивао, као што смо већ рекли, веома сложено: његов предњи крај преносио се са груди доле скоро до пода, а горњи је крстообразно омотавао груди и леђа, излазио иза леђа и пребацивао се преко леве руке. Ова честа историјска римска одећа успешно је додата у систем анђелске иконографије још и зато што у Писму можемо сусрести такво виђење Небесних сила: „И изађоше седам Анђела из храма... обучени у чисто и светло платно и опасани преко прсију појасима златним” (Откр. 15, 5–6).

Јављање Арханђела Михаила Исусу Навину. Арханђел је у оклопу са сагијом пребаченом преко рамена. Минијатура византијског рукописа из X века, Ватиканска библиотека

Архангел са лабарумом и државом. Византијски мозаик из XI века, Софијски сабор, Кијев

У Византији се на овој варијанти нису зауставили и лор је еволуционирао даље у правцу упрошћавања. На крају крајева почео је да представља неки део: нарамнице (у виду широког оковратника), појас који виси са груди, и још дужи, који виси са леђа, такође који обавија струк и пребацује се преко леве руке. Понекад у једној те истој композицији прелазног периода можемо опазити анђеле са различитим варијантама лора. Најкарактеристичнији и најинтересантнији пример је мозаик из XII века у куполи Палатинске капеле – дворског храма сицилијанских краљева, који су остварили византијски мајстори.

Символи власти

Главе Анђела увенчане дијадемом. У свом првобитном античком значењу дијадема није женски украс од дијаманата, каквом је ми знамо, већ пре свега лента повезана око главе. Заправо, бела лента у јелинистичко време сматрана је једним од царских симбола власти. Осим тога, она је била један од атрибута жречева.

У позноримској епохи императори су такође почели да носе дијадему, која је украшавана бисерима и драгим камењем. При томе у центру дијадеме изнад чела обично се стављао најкрупнији камен. Управо ову дијадему са одмотаним крајевима ленте – називаних у руској традицији тракама (траке – ремени) – видимо и у иконографији анђела.

**Арханђел у хитону и лору упрошћеног обрасца.
Византијски мозаик из XII века, Палатинска
капела, Палермо**

Када се античко значење овог аксесоара заборавило, у Русији су се појавили наивни покушаји слободног тумачења. Али чак и данас у популарној литератури о „богословљу иконе” можемо овако да прочитамо: „Траке (уши) су ленте у коси анђела, које симболишу њихово слушање Бога”.

Тешко је схватити зашто ленте на глави треба да симболишу „слушање”, још више што ово никако није рефлектовано у византијској писмености. Па и није логично сводити функције једног од најстаријих симбола власти на антене које примају сигнале.

Догађа се и друго: централни камен у дијадеми (обично ромбоидне форме, коју је могуће срести на неким иконама) назива се „треће око” и више не симболише „слушање”, него „виђење”. Овде је јасан утицај источне мистичке праксе. Још имамо прилике да чујемо да су крајеви ленте због нечега муњевити... Али ипак је дијадема символ власти и светог служења (пошто су, поред цара, дијадему поседовали и жречеви). У рукама анђела често виђамо жезал – још један од симбола власти. Он такође има место међу реалијама византијског двора. Жезле ове или оне конфигурације имали су не само императори, него и дворски чиновници, на пример, силенцијари (церемонијал мајстори).

Жезал је могао бити како у виду скиптра – дугачка палица са богатим украшеним врхом, тако у виду лабарума. Лабарум је древни римски војнички барјак. Он представља штап са попречном гредом, са којег је високо правоугаони комад тканине. На лабарумима се анђели често изображавају трикратно: „агиос” – „свет” (што нас подсећа на непрекидно анђелско славословље: „Свет, Свет, Свет Господ Саваот! Испуни се сва земља славом Његовом!” /Ис. 6, 3/).

Као и у случају са дијадемом, смисао жезла се постепено заборавља, и већ у каснијим руским „иконописним изворницима” жезал се именује мерилом, што се понекад тумачи као „символ димензије чистоте људских душа које су отишле у вечност”.

Трећи символ власти присутан у иконографији анђела, јесте држава – кугла која је код римских императора означавала власт над васељеном. Често је држава у рукама анђела украшена крстом или Христовим монограмом, самим тим подсећајући да су сила и моћ анђелима дати од Господа.

И овај символ власти на средњовековном тлу после пада Византије и губитка везе са древним античким наслеђем, изгубио је свој почетни смисао, у неким каснијим изворима почео се називати „зерцалом” (огледалом) и попримио наредно произвољно тумачење: „У византијској и староруској иконографији приказивање прозрачне сфере у рукама арханђела, символ је упутства, предвиђања, предатог арханђелу од стране Бога”.³ Као што видимо, ако је дијадема изнанада почела да „игра улогу” антене, онда држава сада иступа малтене као кристална кугла за гатање. Постоји још једно чудно тумачење: тврди се да је „огледало” „прозрачна кугла-сфера посредством које анђели могу да созерцавају одраз Бога, не смејући да гледају на Њега...”

У грчкој митологији сусреће се позната аналогија – зерцални штит Персеја, којим се он користи да би, борећи се са горгоном Медузом, избегао њен смртоносни поглед. Ето, само што је овде реч о анђелима и Господу.

Треба напоменути да су симболи иконе стварани са циљем да олакшају схватање простом људском разуму реалије Царства Небеског невидљивог земаљском виду, а не ради тога да би све обавили мистичком маглом.

Приметимо да за „дешифровање” симболике иконе фантазије нису потребне, треба само схватити контекст епохе, у којој се ово или оно симболичко значење њој приписивало. Такво знање не оставља места испразним псеудоблагочестивим измишљотинама.

Превео са руског Горан Дабетић

ШЕТЊА

„Готово за данас. Двадесет две куће. Није лоше. Све како сам заказао и планирао. Почео око девет, а сад је... два и двадесет. Таман за први дан. За пола сата сам до цркве, па кући на ручак.“

Понедељак је друге седмице Часног поста и отац Драган у оваквом разговору са самим собом креће у кратку шетњу ка цркви. Од синоћ се тој шетњи радује. Видео је прогнозу, тако распоредио васкршње водиче да заврши са најудаљенијом кућом у парохији и да се онда, кроз парк и главну улицу, врати до својих кола у црквеној порти. Задовољан је што је завршио предвиђени посао. Задовољан је лепим временом средином марта. Задовољан је што ће протегнути ноге, па макар и на пола сата.

Дубоко удахнувши свежи мартовски ваздух, излази из дворишта и упућује се ка парку.

„Могло би да има тринаест, четрнаест степени. Леп дан. Сунчан а ваздух је још зимски свеж“, претура по глави разлоге свог задовољства док му се на крају улице приказују прва стабла парка кроз који намерава да прође. Тај парк памти из детињства, а посебно из гимназијског доба. Долазио је ту са друговима на кошаркашки терен.

„Добар терен, појам за тадашње време. Понекад кад се уграби слободан кош, играли би, а најчешће би гледали старије и боље. Лети су ту тренирали кошаркаши градског клуба и то је био сан. Чинило нам се да су ти играчи више циркуски жонглери него кошаркаши. Шта су све радили с лоптом, мој Боже! Па онда шале, весела атмосфера тренинга, девојке које су још више од нас биле одушевљене. Више смо волели да гледамо тренинге, него сами да играмо. Ту смо први пут гледали Кићу и Моку, са нашим Шмирглом. Такви смо желели да будемо кад одрастемо. То су били наши идоли.“

„Попе, еј попе... Чујеш ли ме? Има ли причес' ове недеље? Еј, бре, попе, шта је теби? Чујеш ли ме?“

Окреће главу и на другој страни улице види непознатог човека, мало под гасом, како му се чини. Чуо је одмах и није то био проблем. Отац Драган не воли да га тако ословљавају. То му изгледа понижавајуће и подсећа га на комунистичко време и жељу и потребу комуниста да у свакој прилици исмеју свештенички позив. Попе, попино... одзвања му у ушима док осећа како му се лице заруменило и како јаче стеже своју ташну.

„Има, брате, кад год хоћеш. И средом и петком и суботом и недељом. Кад се пробудиш на време, само дођи.“

„А у кол'ко сати ти је то?“, наставља са питањима непознати.

„У пола осам средом, петком и суботом а у девет недељом“, одговара му повишеним гласом отац Драган.

„Важи, попе. Жив био, видимо се.“

Отац Драган је скоро двадесет година на парохији, а на овој градској петнаест. Добро је упознао своје парохијане, колико се може, ипак су ти сусрети кратки и до њих долази само с времена на време. Никада није имао проблема са њима, а било је свакојакних ситуација и свакаких људи. По природи је отац Драган уздржан са људима. Не пушта их превише у своју близину. Тако су и ти сусрети са парохијанима скоро званични, на дистанци. Понекад пожели да им се приближи, да прекорачи ту границу службености, али не зна како. Искрено говорећи, и плаши се. Пре свега, разочарања. Дистанца и уљудност су увек сигуран терен, ни много горе, али ни доле. Средњи пут, златна средина. Овакви изливи претеране фамилијарности му сметају и зато осећа нелагоду, не уме да се снађе у таквим ситуацијама. Гледао је неке старије колеге, углавном пензионере, са каквом лакоћом разговарају и са најпростијим, па и непристојним људима, и како вешто и такве разговоре уводе у мирне и срдачне воде.

„Можда је то и таленат“, мисли, „Можда се то не може научити. Често сам дрвен као кувана нога. Изненади ме нека реч, неочекивани сусрет. Људи ме, брате

мили, изненађују, непрестано ме изненађују. Кад би постојао неки наговештај, да може човек да осети кад ће бити изненађен. Него увек овако... Таман почнеш да мислиш нешто друго, а оно трас... изненађење. И скоро увек непријатно.“

Мрштећи се и терајући од себе нелагоду, отац Драган се већ нашао на почетку парка који га коначно умирује.

Контакт с природом му је увек доносио спокојство. Дрвеће је још увек голо, без лишћа, цвећа нема, жбунови поред стазе су такође голи. Само их сунце све обасјава, косим зрацима јер је дан још увек кратак. Нема знакова живота, али је све спремно за нови живот. То га подсећа на понеке бесане ноћи које је имао и на гробну тишину тих последњих тренутака ноћи пред саму зору, када је тама најгушћа. А опет, свако створење зна да је зора ту, само што није. И свако је биће осећа, али још не види.

„Већ, али још не“, та му реченица долази на ум и разуме, посматрајући парк, шта значи ишчекивање Вакрсења.

„Већ је ту пролеће, у свакој травки и граници, али га још не видиш, само осећаш, миришеш у ваздуху и поуздано верујеш, заправо знаш да ће доћи.“

„Попеее... Дај неки динар.“

„Мајко Божија, шта је сад“, ужаснут овим пови-ком отац Драган се окреће и види три мала Циганчета како му се трчећи приближавају. Два дечака и једна девојчица, не старији од пет година, мусави и слинави, у некој неодређеној прљавој одећи.

„Дааај неки динар, попе, за хлеб и млеко. Немамо ништа“, вичу деца и врте се око њега, повлачећи му мантију и ташну.

„Ма какав динар, шта вам је. Померите се од мене. Шта се дерете“, покушава да их утиша и склони отац Драган, а осврће се околу да види да ли га ко посматра. Не зна шта ће са овом децом.

„Да је једно, па ајде, даћу му нешто. Али троје. А шта ако их негде за дрветом има још? Не могу свима да дам. А, ђаволи мали, шта ме снађе, мајко Божија“, несређено мисли и не зна шта да ради. Не зна да ли има нешто ситно. Плаши се да извади новчаник да му га не отму док тражи ситно. И није проблем у новцу већ у целој тој, како му се чини, недоличној сцени свештеника око кога се окрећу три Циганчета изнуђујући ситниш.

„Чекајте, не вичите. Даћу вам. Само мало...“

Отварајући новчаник отац Драган одахну јер виде да има ситно. У супротном би га до цркве ова деца пратила с повицима. Даде сваком по сто динара и ови отрчаше даље, остављајући га на миру.

„Ђаволи мали. Стално човек мора због њих да има по нешто ситно, иначе у земљу да пропаднеш од њихове вике, ако им не даш.“

Осврћући се око себе отац Драган гледа да ли је неко посматрао ову сцену, па кад се увери да није, полако наставља свој пут кроз парк не мислећи ништа. Лепе и побожне мисли су га напустиле. Убрзава корак не би ли што пре напустио парк.

„Шта ће ми се још десити? Не могу бити два изненађења, мора бити и треће. Да не буде само треће највеће“, помало нервозно мисли осећајући да му је шетња пропала. Не само пропала већ и пресела.

Главна улица, у коју улази из парка, некада је била лепа, са дрворедом великих, старих топола и лепим предратним кућама. Ту су живели неки људи њему из детињства непознати. Крем града, како је претпостављао. Још увек слуша од парохијана приче о појединим породицама које су ту пре Другог рата живеле, а које су комунисти на разне начине уништавали, а неке и коначно уништили. Сада су ту углавном кафићи, ноћни клубови, понека радња и банке.

„Свуда банке као да смо у Швајцарској, а нема пас зашта да нас уједе“, мрзовољно мисли отац Драган.

Излоге кафића не гледа. Не гледа кога има унутра јер га то не занима а и сигуран је да ту неће видети никога из своје генерације. Ово је царство млађих, много млађих од оца Драгана. Тешко да би се усудио и да уђе у неки да попије кафу, зато што осећа да ту не припада. Да је то неки други свет од кога се помало плаши, признаје сам себи.

„Ма шта је ово?“, опет га жацну једна мисао, „Зашто стално страх и нелагода од људи које не познајеш? Шта је теби, Драгане? Смири се више. Па то су људи, исти као ти. Нису ванземаљци и вукови. Људи, брате мој.“

„Јесу, људи...“ одговара други глас у његовом срцу, „али непознати. Како да знаш да нису стварно вукови. Да те неће исмејати, испод ока гледати. Увек са питањем шта ће поп овде. Попу је место у цркви и на гробљу, а не у кафићу. И неће ти никада рећи *оче*, немој да се заносиш, него увек *попе*, мислећи, у ствари, *попино*.“

Мало му је мука од оваквих мисли које му нису непознате и које дубоко у његовом бићу покрећу осећање нелагоде. Шта ће рећи људи? То га мучи, с годинама све више.

„Ево и цркве. Најзад. Да се некако домогнем кола“, помисли док је улазио у црквену порту.

„Оче, молим Вас...“

Чује иза себе женски глас и не може да верује.

„Ево га. Знао сам. Иде и треће изненађење за данас. Мајко Божија, шта сад ова хоће“, мисли убрзано и готово у паници. Отац Драган се лагано окреће желећи да себи да времена да се прибере. Када се окрену, пред собом угледа млађу жену, трудницу.

„Молим, госпођо... сестро...“, збуњено одговара, не знајући како да је ослови. „Шта могу да учиним?“

„Ништа, оче, само благослов.“

Готово механички отац Драган је благосиља и потом посматра како та млада жена одлази својим путем. Још један дуги тренутак гледа за њом док му се усне развлаче у осмех. Први осмех од јутрос. Са тим скоро несвесним осмехом који траје, отац Драган улази у сигурност свог аутомобила.

З. К.

Георгије Федотов

О СТИЛУ У ПРОПОВЕДИ

Истина Христова јесте једино вечно у измењивом току времена. Зато хришћанство, а сходно томе и православно хришћанство, не може имати свог коначног стила, већ се облачи у културни стил епохе. Ово се подједнако односи на црквену уметност и православно живот и проповед. Само литургија, као покров мистерије, од извесног момента не потчињава се закону промене. Стил хришћанске старине (јелинистичке), византијске, староруске Цркве потпуно је различит. Код нас се чак стил препетровске и послепетровске Цркве дубоко разилази међусобно. Најјаснија према стилу епохе показује се беседа, окренута не према вернима, већ према „спољашњима”: проповед, катихетика, језик апологета-мисионара.

Апологети ране Цркве, обраћајући се многобошцима, говорили су на језику философске културе света многобожаца. Мисионар, полазећи на пут дивљацима, изучава њихов језик, нарави, обичаје, како би знао њихове јаке и слабе стране, како их не би увредио, како не би искомпромитовао у њиховим очима светињу коју доноси.

Културни стил епохе – то је језик. И ми смо позвани да делујемо у средини нових многобожаца, у средини нових културних дивљака. Прво што морамо за себе да усвојимо, то је њихов језик. Језик њихових научних појмова, њихових уметничких симбола, друштвених и правних вредности. И као што мисионар настоји да у наивној симболици дивљака погоди и открије за њега другачије симболе, адекватне вечној истини, тако и савремени апологета мора умети да повеже симболику културе са симболима хришћанства. Ради тога да бисмо победили културу, треба је познавати. А знајући је, не можете да је макар мало не волите, као што не може мисионар да не воли душу народа којем проповеда. Ова љубав не искључује борбу, али је просветљује. Она одузима идолима дарове не ради тога да би их уништила, већ да би их посветила Богу. У овој љубавној борби са културом бићемо упозорени на једну опасност: профанацију светости. Потребно је с највећом опрезношћу носити свете сим-

воле у гомилу која их не схвата. Није страхан њен гнев, него вређање. „Смешно убија”, пре свега, оног који се смеје. Треба се бојати црквенословенских речи, аскетских и догматских термина у бујици савременог књижевног говора. Само велики мајстори речи – Пушкин, Вјачеслав Иванов – владају њима. Чисто јако вино литургијске речи у води посведневног говора претвара се у јелеј, „сладуњавост”, која је код других способна да изазове мучнину. Сладуњавост је отпор у сваком језику, чак и француском; у руском, где је с њом повезано спомињање о одвратној богословској анегдоти, она је наподношљива. Боље да појимо људе који моле да пију – простом, али чистом водом, у очекивању када ће им бити доступно литургијско вино.

Много је порока у савременом човеку, али му једну врлину не можемо отказати: искреност. У неверовању и вери он хоће да буде беспштедно искрен са самим собом, њему су неподношљиви условљавање, прећуткивање, „благочестива лаж”. Хришћанство је религија беспштедне истине. Христов мач начисто расеца истину и лаж у сваком срцу, у сваком бићу, у сваком створењу људском. Зато је хришћанство управо она храна које је гладно савремено човечанство. Зато стил савременог хришћанства не може да не буде реалистичан. Данас је већ или још није време орнаменталних, декоративних форми. Савремена, чак безбожна уметност више одговара религиозним потребама страдалне савремене душе, него свечани спокој Византије. Данас је грешно отупљивати оштрицу мача Христовог или га скривати у позлаћеним корицама. Служитељ речи у наше дане не треба да буде вешт адвокат, већ храбар борац. Није невоља спознати сопствено незнање (наше незнање је дато поштовање тајни). Невоља је слагати, прећутати, сакрити своје незнање. Будимо искрени, часни пред собом, часни пред противником, и Бог ће благословити наше оружје.

Превео са руског Горан Дабетић

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвеиштенство Епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. децембра 2017. године до 31. јануара 2018. године

Осветити:

Парохијски дом при храму Светог великомученика Димитрија у Великој Иванчи, Архијерејско намесништво младеновачко, 9. децембра 2017. године.

Одликвати:

Архијерејском граматом захвалности

Ветеринарско-специјалистички институт у Јагодини;

Архијерејском захвалницом

Крестину Брадицу из Крагујевца.

Замонашити:

По чину мале схиме:

Искушеницу манастира Благовештења Рудничког Ану (Харди), давши јој монашко име Ана;

Искушеницу манастира Благовештења Рудничког Светлану (Ловреновић), давши јој монашко име Пелагија;

Искушеницу манастира Благовештења Рудничког Данијелу (Михајловић), давши јој монашко име Дарија.

Поставити:

Протојереја Бојана Димитријевића, привременог пароха маршићанског при храму Светог Василија Великог у Маршићу, на дужност духовника Клиничког центра у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко.

Преместити:

Протојереја Радосава Јаћимовића, привременог пароха другог јагодинског при храму Светог архангела Гаврила (Стара црква) у Јагодини, на дужност привременог пароха другог јагодинског при храму Покрова Пресвете Богородице у Јагодини, Архијерејско намесништво беличко;

Протонамесника Дејана Петровића, привременог пароха десимировачког при храму Свете великомученице Недеље у Десимировцу, на дужност привременог пароха другог белошевачког при храму Светог великомученика кнеза Лазара у Крагујевцу, Архијерејско намесништво лепеничко;

Јереја Слободана Савковића, привременог пароха превешког при храму Ваведена Пресвете Богородице у манастиру Каленићу, на дужност привременог пароха пчеличко-сабаначког при храму Светог великомученика Теодра Тирона у Великим Пчелицама, Архијерејско намесништво левачко.

Поверити у опслуживање:

Протојереју Живомиру Газдићу, привременом пароху сабаначко-ратковићког при храму Свете великомученице Марине у Горњој Сабанти, упражњену парохију пчеличко-сабаначку при храму Светог великомученика Теодра Тирона у Великим Пчелицама, Архијерејско намесништво левачко;

Протонамеснику Саши Огњановићу упражњену парохију Другу рековачку при храму Светог Романа Српског у Рековцу, Архијерејско намесништво левачко;

Протонамеснику Дејану Петровићу, привременом пароху другог белошевачког при храму Светог великомученика кнеза Лазара у Крагујевцу, упражњену парохију десимировачку при храму Свете великомученице Недеље у Десимировцу, Архијерејско намесништво крагујевачко.

Извршити регулацију:

Између прве и друге парохије бресничке при храму Светог Јоаникија Девичког у Крагујевцу, Архијерејско намесништво лепеничко.

Разрешити:

Протојереја Драгослава Петровића, привременог пароха првог рековачког при храму Светог Романа Српског у Рековцу, даље дужности опслуживања упражњене парохије друге рековачке при храму Светог Романа Српског у Рековцу, Архијерејско намесништво левачко;

Протонамесника Дејана Петровића, привременог пароха десимировачког при храму Свете великомученице Недеље у Десимировцу, даље дужности привременог пароха односне парохије, Архијерејско намесништво крагујевачко;

Протојереја ставрофора Љубомира Радића, привременог пароха трећег белошевачког при храму Светог великомученика кнеза Лазара у Крагујевцу, даље дужности опслуживања упражњене парохије друге белошевачке при храму Светог великомученика кнеза Лазара у Крагујевцу, Архијерејско намесништво лепеничко;

Протојереја Живомира Газдића, привременог пароха сабаначко-ратковићког при храму Свете великомученице Марине у Горњој Сабанти, даље дужности опслуживања упражњене парохије пчеличко-сабаначке при храму Светог великомученика Теодра Тирона у Великим Пчелицама, Архијерејско намесништво левачко;

Јереја Слободана Савковића, привременог пароха превешког при храму Ваведена Пресвете Богородице у манастиру Каленићу, даље дужности привременог пароха односне парохије, Архијерејско намесништво левачко.

Покренути црквеносудски поступак:

Против протонамесника Саше Огњановића, бившег привременог пароха другог белошевачког при храму Светог великомученика кнеза Лазара у Крагујевцу, Архијерејско намесништво лепеничко.

Поделити канонски отпуст:

Монахињи Вероники (Матић) за свези клира Епархије нишке.

Поделити благослов за упис на постдипломске студије на Православном богословском факултету Универзитета у Београду:

Александру Павићу из Лазареваца.

Пензионисати:

Протојереја Јадрана Димовског, досадашњег привременог пароха пчеличко-сабаначког при храму Светог великомученика Теодра Тирона у Великим Пчелицама, Архијерејско намесништво левачко.

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДНЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. децембра 2017. године до 31. јануара 2018. године

ДЕЦЕМБАР 2017:

1. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

2. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Лапову; одликовао правом ношења напрсног крста протојереја Србољуба Марковића, пензионисаног пароха лаповског.

3. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Јагодини;
Служио опело у Винорачји упокојеном Младену;
Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

4. децембар 2017 – Вавдење Пресвете Богородице:

Служио Литургију у манастиру Каленићу и пререзао славски колач поводом славе манастирске цркве;
Крстио у Саборној крагујевачкој цркви Стефана Милутиновића.

5. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Светог Димитрија у Крагујевцу – Сушица;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

6. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

7. децембар 2017:

Служио Литургију у Светогеогијевском манастиру Липару;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

8. децембар 2017 – Свети Климент Римски:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради; пререзао славски колач свештенику Александру Сенићу;
Састао се у Патријаршији СПЦ са Господином Иринејем, патријархом српским;
Посетио свештеника Александра Сенића поводом прослављања крсне славе.

9. децембар 2017 – Преподобни Алимпије Столпник:

Служио Литургију у цркви Светог Димитрија у Великој Иванчи;
Освештао нови парохијски дом у Великој Иванчи;
Пререзао славски колач на Медицинском факултету Универзитета у Крагујевцу;
Посетио протојереја ставрофора професора др Зорана Крстића поводом прослављања крсне славе.

10. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Светих цара Константина и царице Јелене у Влашкој.

11. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродром;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

12. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Светог Димитрија у Крагујевцу – Сушица;
Председао у Београду седници Одбора за довршавање цркве Светог Саве на Врачару којој су присуствовали Његова светост Господин Иринеј, патријарх српски и чланови Светог архијерејског синода СПЦ;

13. децембар 2017:

Учествовао у пријему радова на мозаику у цркви Светог Саве у Београду.

14. децембар 2017:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

15. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Присуствовао прослављању Дана економског факултета Универзитета у Крагујевцу.

16. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Светог Николе Мирликијског у Сибници;
Посетио, у пратњи Милете Радојевића, директора Канцеларије за сарадњу са Црквом и верским заједницама и архитекте Бранка Борића, манастир Свете Петке у Сибници ради договора о подизању нове манастирске цркве.

17. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродром.

18. децембар 2017:

Служио Литургију у манастиру Благовештењу Рудничком и замонашио по чину мале схиме искушенице овог манастира Ану, Светлану и Данијелу давши им монашка имена Ана, Пелагија и Дарија; служио трогодишњи парастос игуманији благовештенској Михаили; освештао манастирску продавницу;
Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

19. децембар 2017 – Свети Никола Мирликијски:

Служио Литургију у манастиру Грнчарици и пререзао славски колач поводом славе манастирске цркве;
Посетио Господина Арсенија, епископа нишког поводом прослављања крсне славе.

20. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

21. децембар 2017:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

22. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

23. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Светог Симона Монаха у Даросави; Посетио, у пратњи Марка Грковића, директора Завода за заштиту споменика културе у Крагујевцу и протојереја ставрофора Миће Ђирковића, архијерејског намесника орашачког, цркву брвнару Светих апостола Петра и Павла у Даросави која се обнавља;

Посетио цркву Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу.

24. децембар 2017 – Материце:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

25. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродром.

Посетио Светоархангелски манастир Тресије на Космају ради надгледања радова на живописању манастирске цркве; посетио оболелог игумана тресијског архимандрита Јована;

Служио у Винчи опело Мирославу Николићу.

26. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Светог Димитрија у Крагујевцу – Сушица;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

27. децембар 2017:

Служио Литургију у манастиру Прерадовцу;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

Посетио манастир Благовештење Рудничко и оболелог архимандрита Серафима; разговарао са сестрама манастира.

28. децембар 2017;

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

Присуствовао новогодишњем приједу у Скупштини града Крагујевца.

29. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

30. децембар 2017:

Служио Литургију у цркви Сретења Господњег у Раљи;

Посетио цркву Светог Атанасија Великог у Селевцу ради надгледања радова на живописању ове цркве.

31. децембар 2017 – Оци:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;

Приредио пријед за децу и поделио им поклоне.

ЈАНУАР 2018:

1. јануар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродром.

Рад и приједи у Епархијској канцеларији; надгледао радове на изградњи Епархијског архива.

2. јануар 2018 – Свештенумученик Игнатије Богоносац:

Саслуживао на Литургији у Саборној цркви у Врању;

Посетио Његово преосвештенство Господина Пахомија, епископа врањског поводом прослављања крсне славе.

3. јануар 2018:

Служио Литургију у манастиру Драчи;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

4. јануар 2018:

Служио Литургију у капели Свете Анастасије Узорешитељнице у крагујевачком Окружном затвору;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

5. јануар 2018:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

Приредио Божићни пријед за представнике медијских установа.

6. јануар 2018 – Бадњи дан:

Служио Литургију у капели Светог великомученика Георгија у Генералштабу Војске Србије; освештао у Генералштабу бадњак;

Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви и освештао бадњак.

7. јануар 2018 – Божић:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;

Освештао чесницу Код крста у Крагујевцу.

8. јануар 2018 – Сабор Пресвете Богородице:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;

У цркви Светог Василија Великог у Маршићу посетио децу са посебним потребама о којима се стара маршићка парохија.

9. јануар 2018 – Свети архиђакон и првомученик Стефан:

Служио Литургију у цркви Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродром;

Посетио протојереја Милића Марковића поводом прослављања крсне славе.

10. јануар 2018:

Служио Литургију у манастиру Саринцу;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

11. јануар 2018:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

12. јануар 2018:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Састао се у Министарству одбране у Београду са министром Александром Вулином;

Посетио Живорада Милосављевића, председника општине Сопот;

Присуствовао у Задужбини Илије Коларца концерту *Србских појаца*.

13. јануар 2018:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;

Крстио у параклису Светог Јована Златоустог у крагујевачкој Богословији Димитрија, сина свештеника и професора богословије Небојше Ракића;

Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

14. јануар 2018 – Обрезање Христово; Свети Василије Велики:

Служио Литургију у цркви Светог Василија Великог у Маршићу и пререзао славски колач поводом црквене славе.

15. јануар 2018:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Јагодини;

Председавао седници архијерејских намесника Епархије на којој је утврђен распоред архијерејских богослужења током 2018. године;

Састао се са Драганом Марковићем, председником Скупштине града Јагодине.

16. јануар 2018:

Посетио Патријаршију Српске православне Цркве;
Учествовао и говорио на јавном представљању у Јагодини Зборника научних радова поводом два века од подизања јагодинске Старе цркве.

17. јануар 2018:

Служио Литургију у манастиру Липару;
Учествовао у прослављању Дана Градске библиотеке у Београду.

18. јануар 2018 – Крстовдан:

Служио Литургију и Велико освећење воде у Саборној крагујевачкој цркви;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

19. јануар 2018 – Богојављење:

Служио Литургију и Велико освећење воде у Саборној крагујевачкој цркви;
Благословио пливање за Часни крст на Шумаричком језеру у Крагујевцу.

20. јануар 2018 – Сабор Светог Јована Крститеља:

Служио Литургију у параклису Владичанског двора у Крагујевцу и пререзао славски колач поводом крсне славе овог храма;
Посетио Његово преосвештенство Господина др Иринеја, епископа бачког, поводом прослављања крсне славе;
Посетио протојереја стврофора Зарију Божовића поводом прослављања крсне славе.

21. јануар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог архангела Гаврила у Аранђеловцу (Врбичкој цркви);
Посетио др Радета Николића поводом прослављања крсне славе.

22. јануар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродром;
Председавао у Београду седници Одбора за довршавање цркве Светог Саве на Врачару.

23. јануар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог Димитрија у Крагујевцу – Сушица;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

24. јануар 2018:

Служио Литургију у манастиру Дивостину;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

25. јануар 2018:

Служио Литургију у манастиру Каленићу и пререзао славски колач поводом прослављања Чудотворне иконе Богородице Млекопитатељнице; током Литургије крстио Софију, кћерку свештеника у Опарићу Бојана Стојадиновића;
Посетио Рабеновац ради надгледања радова на изградњи нове цркве;
Учествовао на *Светосавској свити* у Аранђеловцу.

26. јануар 2018:

Служио Литургију у цркви Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Посетио цркву Светог Луке Кримског у Заводу за збрињавање одраслих лица у Малим Пчелицама ради надгледања радова на извођењу живописа;
Примио новинаре ТВ Коперникус – Божићни интервју;
Служио бденије у Старој јагодинској цркви;
Учествовао на Светосавској академији у Јагодини.

27. јануар 2018 – Свети Сава:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;
Пререзао славске колаче у Првој и Другој крагујевачкој гимназији, основним школама Свети Сава и Ђура Јакшић, у школама за децу са посебним потребама, у Друштву *Абрашевић*;
Присутствовао Светосавској академији у Народном позоришту у Београду.

28. јануар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог Димитрија у Лазаревцу

29. јануар 2018:

Служио Литургију у цркви Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу;
Посетио центар за збрињавање деце са посебним потребама у Аранђеловцу;
Председавао семинару за свештенике Орашачког и Опленачког архијерејског намесништва; тема *Свето писмо и проповед*; предавачи професори Православног богословског факултета у Београду протојереј стврофор др Зоран Крстић, др Предраг Драгутиновић и др Родољуб Кубат.

30. јануар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог Димитрија у Крагујевцу – Сушица;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

31. јануар 2018:

Служио Литургију у цркви Светог великомученика Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

**Продајни
центар
Епархије
шумадијске**

**Интернет продавница
црквених предмета за
цео свет**

www.eparhija.com

**Опрема за храмове
Опрема за свештенство
Иконе, крстови, тамјан
Филигрански програм
Јеванђеља, књиге
Црквени артикли**

www.eparhija.com

ДЕЧИЈА СТРАНА

„КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕЋЕ УБИ У ЊЕГА“

ПРОРОЧКИ ГЛАС

Пророчки глас беше нем у Израилју три стотине година. „Знаке наше не видесмо, нема више пророка“, тугује Псалмопојац (Псалам 73, 9). Да ли је Бог био нем? Зар Он више није желео да се обрати свом народу преко изабраних пророка као што је то чинио вековима? После три стотине година Бог најзад прекида ћутање. Он шаље још једног пророка: Светог Јована Крститеља. Кроз њега, Бог је опет проговорио „гласом онога што вапи у пустињи.“ У Јовану народ је још једном препознао глас и ауторитет пророка. И зато су му долазили, читава Јудеја и сав народ Јерусалима. Он је дошао као последњи и највећи од старозаветних пророка. Дошао је да укаже на Онога кога је сав Израил очекивао: Месију, Спаситеља, Светлост свету. Од свих пророка који су оглашавали Месију, Свети Јован беше једини привилегован да укаже на Њега и каже: „Гле, Јагње Божије које узима на себе грехе света.“ Зато се икони Светог Јована Крститеља даје почаст да буде поред иконе Господа Исуса Христа на иконостасу у православним црквама. У њему цео Стари Завет сведочи да је Христос обећани спаситељ. Груневалд је направио слику на којој изображава Светог Јована Крститеља са неприродно издуженим кажипрстом како показује на Христа. Исти тај тип прста користи се и на византијским иконама Светог Јована Крститеља да истакне главну сврху његовог богослужења: указивање на Христа као очекиваног спаситеља.

Јован беше „глас онога што вапи у пустињи“. Пустиња је место где се све и свако губи. Кад се неко изгуби у пустињи, највеће добро које му се може догодити јесте да чује глас који ће га одатле извести. Такав је био и глас Јованов који дозива нас изгубљене у пустињи греха, и каже: „Гле, Јагње Божије које узима на себе грехе света!“

БОГ ПОСЛА СИНА СВОГА

Кад се наврши пуноћа времена, Бог посла свог јединородног Сина, а не пророке, свештенике или анђеле.

„Бог који је из давнине много пута и разним начинима говорио оцима преко Пророка, у ове последње дане говорио је нама је преко Сина, којег постави наследником свега, кроз којег је и векове створио“ (Јеврејима 1, 1-2).

Кад се наврши пуноћа времена, Бог посла свог Сина... Поставља се питање: Зашто? Све те дуге, брижљиве припреме кроз многе векове морале су имати заиста огроман разлог и важан циљ. Таква

„Беше светлост истинита која обасјава свакога човека који долази на свет. У свету беше, и свет кроз њега постаде, и свет га не позна... И Логос постаде тело и настани су међу нама, и

видесмо славу његову, славу као Јединороднога од Оца, пун благодати и истине... И од пуноће његове ми сви примисмо, и благодат на благодат. Јер се закон даде преко Мојсија, а благодат и истина постаде кроз Исуса Христа“ (Јеванђеље по Јовану 1, 9-10; 14, 16-17).

велика жртва Бога Оца морала је имати узвишену сврху. Ту сврху нам открива Свети апостол Павле: Христос је дошао да искупи све потлачене и на смрт осуђене. Тако каже Свети апостол Павле. „А онима који га примише даде власт да буду чедо Божија, онима који верују у име његово“ (Јеванђеље по Јовану 1, 12). Тако каже Свети апостол Јован. Искупљене драгоценом крвљу Христовом, учини да постану „учесници у Божијој природи“ (Друга Петрова 1, 4). Тако каже Свети апостол Петар.

Свети Григорије Ниски то овако поставља: „Питате ли зашто је Бог рођен међу људима? Ево разлога: природа наша била је болесна и беше јој потребан лекар. Човек је пао и неко је морао да га подигне. Њему, који беше заточен у тами, било

је потребно присуство живота. Он, који беше под јармом ропства, тражио је неког да га ослободи. Да ли су ти безначајни и ситни разлози подстакли Бога да сиђе и походи људску природу?“

Велики и узвишени циљ Његовог доласка био је да искупи унижене, да Он постане човек, како бисмо ми били усвојени као синови Његови. Учи-

нио је то да бисмо поново имали место у Божијој породици, које смо због греха изгубили. „Видите

колику нам је љубав дао Отац, да се деца Божија назовемо и будемо; зато нас свет не познаје јер њега не позна“ (Прва Јованова 3, 1). „Више вас не називам слугама, јер слуга не зна шта ради господар његов; него сам вас назвао пријатељима, јер све што чух од Оца својега, објавих вам. Не избрасте ви мене, него ја вас избрах и поставих вас да идете и род донесите“ (Јеванђеље по Јовану 15, 15-16).

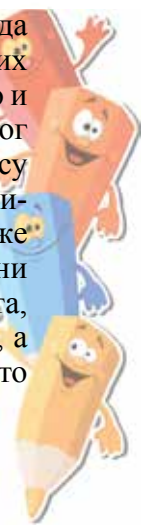
„А кад дође пуноћа времена, посла Бог Сина својега, који се роди од жене, који би под законом, да искупи оне који су под законом, да примимо усиновљење. А пошто сте синови, посла Бог духа Сина својега у срца ваша, који виче: Ава, Оче! Тако више ниси роб него син“ (Галатима 4, 4-7).

Како је истинска вера запањујућа! На пример, заиста је запањујуће како су пастири, када се небо отворило и када су анђели запевали, поверовали да се Спаситељ родио у Витлејему и да ће га наћи положеног у јаслама. Заиста запањујуће! Невероватно! Зар нису требали рећи: „Откуд сад ово? Зашто Бог отвара небо да анђели певају простим пастирима? Ако би Бог имао нешто да објави, Он би то објавио Ироду или првосвештенику, а не

нама.“ Невероватно је да су пастири поверовали да ће наћи Сина Божијег рођеног не у палати, већ у пећини. Ипак, поверовали су.

Невероватно је да су мудраци поверовали када су дошли у Јерусалим и видели да нема никаквих свечаности због рођења принца. Све је било тихо и мирно. Више гужве би свакако настало због неког телета или јагњета. Уместо да се врате одакле су дошли, мудраци се распиташе и погледаше у записе, па без оклевања одоше у Витлејем да потраже Богомладенца. Потпуно је невероватно да су они поверовали да ће се Принц мира, Спаситељ света, обећани Месија родити у неком забаченом селу, а не у тако великим и значајним градовима као што су Рим или Атина. А ипак су веровали!

ИСКОРИСТИ СЛОБОДНЕ ТРЕНУТКЕ

Џон Ерскин, познати писац и предавач, каже да је највреднију лекцију у свом животу научио кад му је било четрнаест година. Његов наставник клавира га је питао колико вежба сваког дана. Он је одговорио да обично седи један сат или више. „О, немој то да радиш“, упозорио га је наставник. „Кад одрастеш, време ти неће стизати тако дугим корацима. Вежбе мери минутима, кадгод их имаш на располагању – пет или десет пре школе – неколико после ручка или између обавеза. Развучи то на цео дан, и музика ће постати део твог живота.“ Ерскин је касније говорио да је тај принцип применио на своје писање. Написао је готово читаво своје најпознатије дело *Приватни живот Јелене Тројанске* у трамвајима, путујући од куће до универзитета.

Неки од најзаузетијих људи на тај начин највише читају јер увек имају књигу или неки часопис при руци док чекају.

Једног дана, неки човек је отишао у берберницу и запањено се схвативши да берберин савршено гово-

ри шпански. „Где си научио тако добро да говориш тај језик?“, питао је човек. „Баш овде“, рекао је берберин. „Учио сам шпански између два шишања.“ Грк, мајстор за одржавање лифтова, Николас Христофилос био је заинтересован за модерне науке. Сваког дана, после рада, пре него што би сео да вечера, он би посветио један сат читању о нуклеарној физици. Како је почео да све јасније схвата тематику, разне идеје су му се јавиле. Тако је 1948. године почео да планира атомски акцелератор за који је сматрао да ће бити јефтинији и снажнији од постојећих. Своје планове послао је америчкој Комисији за Атомску Енергију ради тестирања. Изум је радио тако добро да је Сједињеним Америчким Државама уштедео око седамдесет милиона долара. Христофилос је добио две награде: десет хиљада долара и место у Лабораторији за радијацију универзитета у Калифорнији.

„Не говорите ми да немате времена за молитву“, рекао је један познати епископ. „Молите се у свакој прилици, па и док чистите ципеле.“

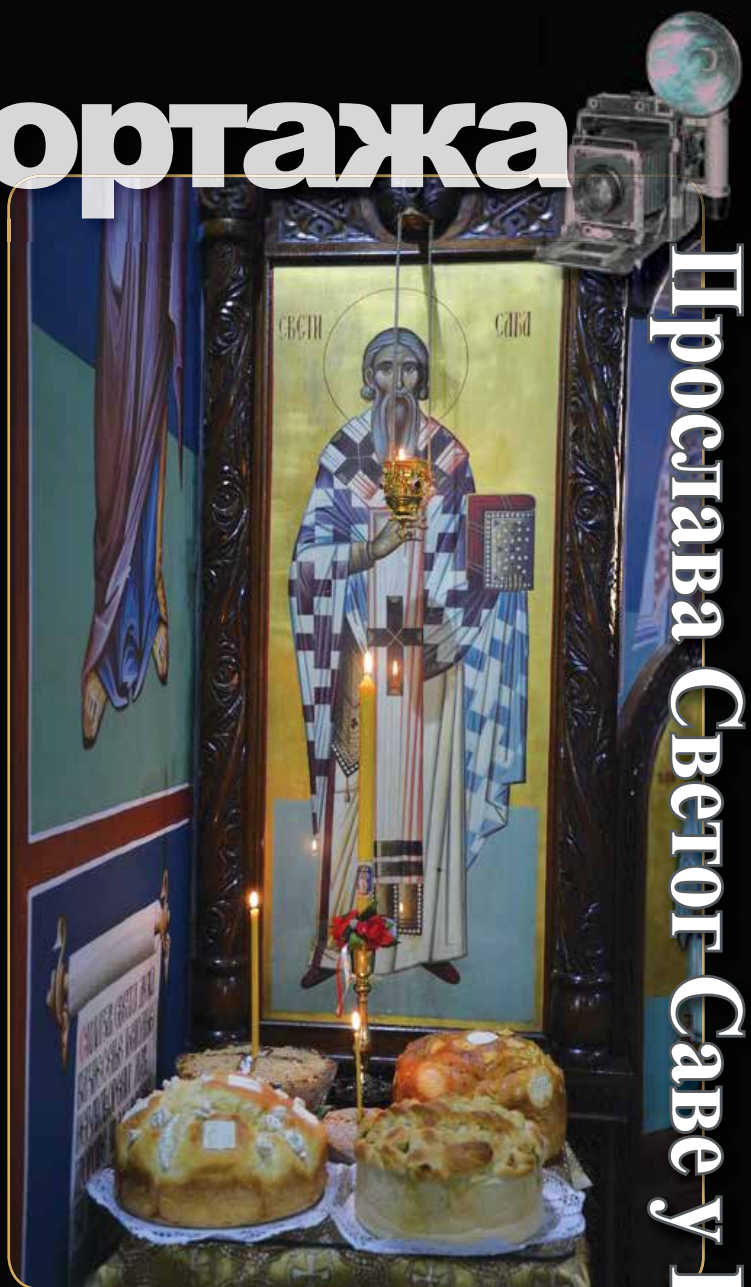
ПРЕПОЗНАЈМО ХРИСТА У СВАКОМ ЧОВЕКУ

Кроз Свету Евхаристију сви постајемо једно у Господу Исусу Христу, јер на исти начин Христос долази да обитава у свима нама. Црквени оци наглашавају јединство човека појединца са Богом које се остварује кроз Евхаристију. Оно што посебно подвлаче јесте хоризонтална димензија причешћа – наше међусобно сједињавање са другима у Христу. „Сама чињеница да сви делимо један хлеб чини нас једним телом“, каже Свети апостол Павле.

То значи да као што нам Христос долази у Светом причешћу, Он нам долази и у лику нашег ближњег, нашег комшије, нашег пријатеља, нашег школског друга: Христос живи у свакој особи коју срећемо. Начин на који поступамо према другим људима јесте начин на који се понашамо према Господу Исусу Христу. Поштовати Христа у Светој тајни причешћа а не поштовати га у лику другог човека је светогрђе, грех, лицемерје. Као што Свети Јован Златоусти пише: „Желиш ли да поштујеш тело Христово? Онда га немој омаловажавати или презирати кад га видиш у ритама. Поклонивши му се у цркви у свиленој одори, не остављај га да умре на хладноћи напољу јер нема одеће. Јер то је исти онај Исус који каже 'ово је тело моје' и који каже 'видео си ме гладног и ниси ме нахранио – оно што си одбио најмањем од ових мојих, одбио си мени!'“

фото репортажа

Прослава Светог Саве у Епархији шумадијској

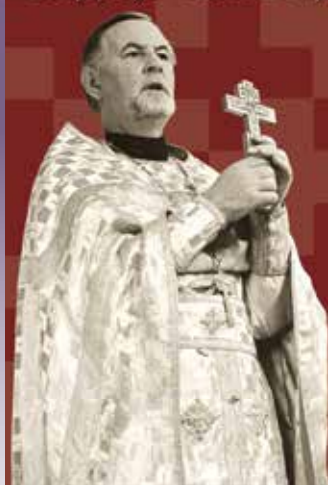
www.kalenic.rs

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

Каленик

Н О В А И З Д А Њ А

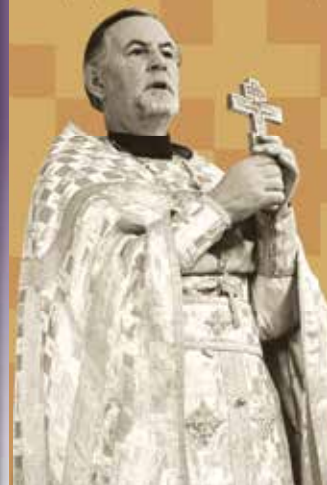
Александар Шмеман
БЕСЕДЕ НА
РАДИЈУ СЛОБОДА **1**

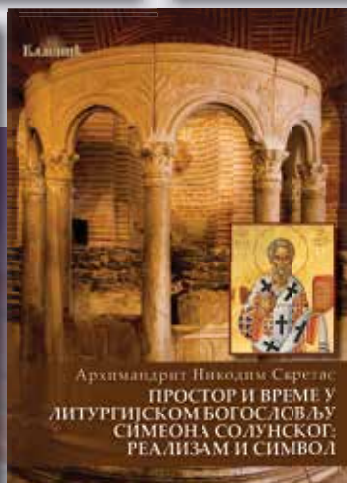
Александар Шмеман
БЕСЕДЕ НА
РАДИЈУ СЛОБОДА **2**

Александар Шмеман
БЕСЕДЕ НА
РАДИЈУ СЛОБОДА **3**

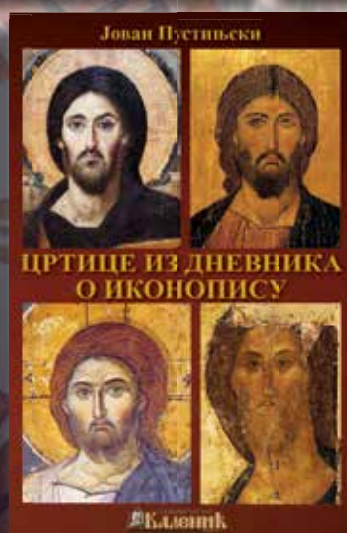

Роберт Луис Вилкен
Дух ранохришћанске мисли
Тражење лица Божијег

Филотеј Фарос

НА ПОЛА ПУТА
Изазови и перспективе средњег доба

потражите
наш нови
каталог издања

